

การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
: ศึกษากรณีการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี

พันตำรวจตรี กัมปนาท ฅ วิชัย

ศูนย์วิทยพัทธยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ENFORCEMENT ON HUMAN TRAFFICKING SUPPRESSION AND PREVENTION
ACT B.E. 2551 : STUDY ON THE PROTECTION OF INJURED
PERSON FROM LEGAL PROCEEDINGS

Police Major Kumpanat Na Vichai

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
พ.ศ. 2551 : ศึกษากรณีการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูก
ดำเนินคดี

โดย

พันตำรวจตรี กัมปนาท ฅ วิชัย

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

คณบดีคณะนิติศาสตร์

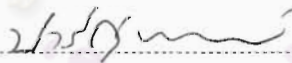
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ฅ นิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

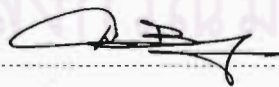
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ คต บุญนาค)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

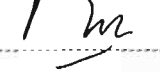

(อาจารย์ อุทัยวรรณ แจ่มสุธิ)

กัมปนาท ณ วิชัย : การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 : ศึกษากรณีการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี (ENFORCEMENT ON HUMAN TRAFFICKING SUPPRESSION AND PREVENTION ACT B.E. 2551 : STUDY ON THE PROTECTION OF INJURED PERSON FROM LEGAL PROCEEDINGS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.ปาริณา ศรีวนิชย์, 162 หน้า.

ในปัจจุบันพบว่า การค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่สังคมทั่วโลกให้ความสำคัญเพราะเป็นปัญหาที่แสดงให้เห็นถึงการทำลายสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน บั่นทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างชัดเจน และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างพื้นฐานทางสังคม สืบทอดค่านิยมประเพณี วัฒนธรรม ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ แต่การที่มนุษย์แสวงหาประโยชน์จากมนุษย์ด้วยกัน โดยการใช้ง้าง บังคับ ข่มขู่ ลักพา หลอกหลวง เพื่อนำตัว หรือ ส่งตัวไปค้าประเวณี ใช้แรงงาน เอาคนลงเป็นทาส รวมทั้งใช้ความมีฐานะค้อยทางสังคมของผู้นั้น สร้างผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ในประการที่ผิด ถือเป็นการทำลายคุณค่า และ จิตวิญญาณของมนุษยชาติ

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ที่จะไม่ถูกดำเนินคดี โดยคุ้มครองบุคคลที่เป็นผู้เสียหายอย่างแท้จริงเท่านั้น โดยพิจารณาจากความสมัครใจ หรือ มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด

ดังนั้นข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ ควรมีการกำหนดคำนิยามของผู้เสียหายและได้มีการกำหนดประเภทของผู้เสียหายไว้ในพระราชบัญญัติให้ชัดเจน กล่าวคือเฉพาะผู้เสียหายที่แท้จริง (Innocent Victim) ซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่ถูกหลอกหลวง ไม่รู้เห็นหรือไม่เต็มใจกับการค้ามนุษย์และมีได้มีเจตนากระทำความผิดเท่านั้นที่ควรได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ตลอดจนควรมีการปรับปรุง พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้มีความสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีการค้ามนุษย์ บัญญัติให้มีการคุ้มครอง และมีหลักประกันที่เหมาะสมแก่ผู้เสียหาย อันเป็นการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมของไทย

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่อนิติศ.....น.๑๑
ปีการศึกษา.....2552.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

4986207834 : MAJOR LAWS

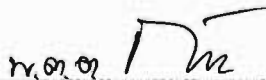
KEYWORDS : ENFORCEMENT / HUMAN TRAFFICKING / PROTECTION / LEGAL

KUMPANAT NA VICHAI : ENFORCEMENT ON HUMAN TRAFFICKING
 SUPPRESSION AND PREVENTION ACT B.E. 2551 : STUDY ON THE
 PROTECTION OF INJURED PERSON FROM LEGAL PROCEEDINGS.
 THESIS ADVISOR : ASST.PROF.PAREENA SRIVANIT, Ph.D. 162 pp.

Human trafficking is currently taken into account by global community as one of the significant hindrances to a fundamental right of a human, and also an irrefutable demotion of human's dignity. Such predicament has been progressively more severe, literally relentless, as human is an indispensable essence of social foundation as well as an inheritor of amassed traditional and cultural values which render the ongoing conservation of society. Nevertheless, an attempt of the human to take advantages from one another by any means through physical force, corporeal duress, intimidation, abduction and/or deceptive beguilement just to seduce any other humans into prostitution, labor exploitation and/or slavery. The mistaken and iniquitous manipulation of another human's social inferiority to immorally and unlawfully promote self-interest is believed to be an annihilation of human's value and spirit.

This thesis largely portrays the protective process conducted on victims who are not to be put on trial for the charge of human trafficking. By considering on willingness or participation on guilt of innocent victim following legislation only.

Thus, this research intends to propose that in other words the term of 'innocent victim' should be clearly defined and be categorized into detailed categories. No more than victims who are truly innocent and are themselves victims aimlessly, deceptively and unwillingly deluded to human trafficking correlated course of action should be protected by the mentioned Act. The Act should furthermore be amended to be in conformity with the international commitment aimed at protecting rights of the victims suffered from human trafficking. The Act should as well protect and provide appropriate assurance and security for victims. This will in turn ameliorate substructure of human trafficking related law which is of great magnitude for the judicial process of Thailand.

Field of Study : Laws Student's Signature

Academic Year : 2009 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้โดยสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้รวมทั้งได้ให้คำแนะนำ ความรู้ ข้อคิดเห็นต่างๆ ในการจัดทำอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนอย่างยิ่งตลอดระยะเวลาการวิจัยจบจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ศล บุญนาค และ อาจารย์อุทัยวรรณ แจ่มสุธิ ที่ท่านได้สละเวลาช่วยตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องและให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ของยูทช ฃ วิชัย และ คุณ ประไพ ฃ วิชัย บิดามารดาของผู้เขียน และ ขอขอบพระคุณ คุณณัฐนภ ประสานเกษม ที่ได้ช่วยในการแปลบทความทางกฎหมายต่างประเทศและบทความภาษาอังกฤษ และ ขอขอบพระคุณ คุณภาณุวัฒน์ ประสานเกษม ที่ช่วยสืบค้นข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ข้อมูลบางส่วนในการทำวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

หากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบให้เป็นกตเวทิตาแก่ บิดา มารดา ของผู้เขียน รวมทั้งบูรพาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และคุณธรรมแก่ผู้เขียนตลอดมาหากมีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐาน.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	4
1.4.1 ทฤษฎี.....	4
1.4.2 สมมติฐานในการศึกษา.....	4
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	4
บทที่ 2 หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์	5
2.1 ความหมายและแนวคิดของการค้ามนุษย์และผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์.....	5
2.1.1 ความหมายของการค้ามนุษย์.....	5
2.1.2 ความหมายของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์.....	9
2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน.....	10
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับเหยื่อของการค้ามนุษย์.....	14
2.2 รูปแบบ และ แนวคิด ในการดำเนินการเกี่ยวกับการค้ามนุษย์.....	18
2.2.1 รูปแบบควบคุมอาชญากรรม.....	18
2.2.2 รูปแบบกระบวนการนิติธรรม.....	19
2.2.3 หลักแนวคิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน.....	23
2.2.4 แนวคิดของการไม่ดำเนินคดีกับผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์.....	34
2.3 กฎหมายในระดับสากลเกี่ยวกับการค้ามนุษย์.....	36
2.3.1 พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และ ลงโทษการค้าบุคคล โดยเฉพาะ การค้าหญิงและเด็ก ภายใต้อนุสัญญา เรื่องอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร.....	37
2.3.2 พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก.....	42

2.3.3	อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องการค้าบุคคลและการแสวงหาประโยชน์จากการเป็น โสเภณีของผู้อื่น.....	44
2.3.4	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.....	45
2.4	แนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์.....	48
2.4.1	การคุ้มครองผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ โดยการคุ้มครองความเป็น ส่วนตัว การห้ามเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ รวมทั้งการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์เป็นการลับ.....	49
2.4.2	การจัดให้ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์มีส่วนร่วมในกระบวนการ ทางกฎหมายอย่างเหมาะสม และการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เสียหาย ได้แสดงความคิดเห็นและคลายความวิตกกังวลและความหวาดกลัว.....	50
2.4.3	การให้ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ได้เข้าถึงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียของตนเองทั้งในส่วนของข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ การพิจารณาคดีอาญาและการให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือ ทางกฎหมาย.....	51
2.4.4	การให้ความปลอดภัยทางร่างกายกับผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์.....	51
2.4.5	การให้ค่าทดแทนความเสียหายกับผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์.....	52
2.4.6	การส่งกลับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ในรัฐผู้รับการค้า มนุษย์ และการรับตัวผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ กลับสู่ประเทศ.....	53
2.4.7	การช่วยเหลือทางสังคมและการปกป้องผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของ การค้ามนุษย์.....	53
2.4.8	แนวคิดเกี่ยวกับเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่เป็นเด็ก.....	54
2.4.9	การรับรองสถานะของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ที่เป็นคนต่างด้าวในรัฐผู้รับการค้ามนุษย์.....	55
บทที่ 3	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์.....	56
3.1	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์.....	56
3.1.1	พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551.....	56
3.1.2	พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522.....	62
3.1.3	ประมวลกฎหมายอาญา.....	62
3.1.4	บันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน การดำเนินการ กรณีการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ พ.ศ.2542.....	66

3.2	มาตรการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์.....	67
3.3	กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการไม่ถูกดำเนินคดีของเหยื่อ ของการค้ามนุษย์.....	70
3.3.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา	71
3.3.2	ประเทศเบลเยียม	81
3.3.3	ประเทศเนเธอร์แลนด์.....	90
บทที่ 4	บทวิเคราะห์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี.....	97
4.1	เจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551	97
4.2	นิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” และ “การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551.....	101
4.3	วิธีการในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์.....	111
4.4	การไม่ดำเนินคดีผู้เสียหาย.....	115
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	119
5.1	บทสรุป.....	119
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	122
	รายการอ้างอิง.....	124
	ภาคผนวก.....	129
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	151

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะการณ์โลกปัจจุบัน การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยเฉพาะประเด็นในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยในปัจจุบัน อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเป็นปัญหาคอขวดของความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งปัจจัยหลักทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้เสียหายหรือเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์นี้ทำให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากเหยื่อไม่เฉพาะสตรีและเด็กเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเหยื่อซึ่งเป็นผู้ชายหรือแรงงาน ทั้งคนไทยและคนต่างด้าว ที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ในการค้าประเวณี ค่าแรงงาน เอาคนมาเป็นทาส ทั้งในกรณีที่เหยื่อรู้เห็นเต็มใจ มีส่วนร่วมในการกระทำดังกล่าว หรือแม้กระทั่งเหยื่อซึ่งถูกหลอกลวงไม่รู้เห็น ไม่เต็มใจ (innocent victim) ในการค้ามนุษย์ อีกทั้งประการสำคัญ ประการหนึ่งคือ ตัวผู้เสียหาย หรือ เหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์นั้น โดยเฉพาะสตรี เด็ก หรือ แรงงานต่างด้าว ได้มีส่วนเป็นสิ่งเร้า หรือ ตัวกระตุ้นให้ขบวนการค้ามนุษย์ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเหยื่อประเภทนี้มิได้ทำสิ่งอันใดเป็นพิเศษแก่อาชญากร แต่พฤติกรรมอันปราศจากความตั้งใจของเหยื่อกลับส่งเสริม ล่อใจ หรือ จูงใจให้ขบวนการค้ามนุษย์ กระทำ ความผิดได้ ในขณะที่มีเหยื่อบริสุทธิ์เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งมีความจำเป็นที่ต้องมีกระบวนการดูแลเหยื่อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองดูแลเหยื่อ ช่วยเหลือ เยียวยา เหยื่อทั้งทางด้านร่างกาย และ ด้านจิตใจ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดต่างๆตามที่ได้ระบุไว้ได้แก่ ความผิดฐานเข้าออกไป หรือ อยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานฐานปลอมหรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือ ครอบครองเพื่อค้าประเวณีและการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณี เพื่อค้าประเวณี หรือ ความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต ตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงยุติธรรมนั้นจึงเกิดปัญหาในการปฏิบัติ เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดคำนิยาม พนักงานสอบสวนจึงถูกห้ามมิให้ดำเนินคดีกับผู้เสียหายทั้งกรณีของผู้เสียหายที่รับรู้ยินยอม หรือ เป็นบุคคลซึ่งมีส่วนร่วมในการค้ามนุษย์ก็ตาม อาทิเช่น หญิงโสเภณีจากต่างชาติสมัครใจลักลอบ หรือ ร่วมกับ ขบวนการค้ามนุษย์จากต่างชาติลักลอบเข้ามาขาย บริการทางเพศ ในประเทศไทย ซึ่งหญิงเหล่านี้ทราบอยู่แล้วว่า การกระทำดังกล่าวผิดกฎหมายในประเทศไทย หรือ กรณีแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาขายแรงงานในประเทศไทยซึ่งแรงงานต่างด้าวรู้อยู่แล้วว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แต่พนักงานสอบสวนก็ไม่อาจดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านั้นได้ เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

การค้ามนุษย์ เป็นปัญหาสังคมที่ทั่วโลกให้ความสำคัญเพราะเป็นปัญหาที่แสดงให้เห็นถึงการทำลายสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน บั่นทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากมนุษย์เป็นหน่วยงานที่สำคัญในการสร้างพื้นฐานทางสังคม สืบทอดค่านิยมประเพณี วัฒนธรรม ทำให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ได้ต่อไป แต่การที่มนุษย์แสวงหาประโยชน์จากการที่มนุษย์ด้วยกัน ใช้กำลังบังคับ ข่มขู่ ลักพา หลอกหลวง เพื่อนำตัว หรือ ส่งตัวไปค้าประเวณี ใช้แรงงานทาส รวมทั้งใช้ความด้อยโอกาสทางสังคมของผู้เสียหาย แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบถือเป็นการทำลายคุณค่าและจิตวิญญาณของมนุษยชาติ ทำลายโครงสร้างของสังคมมนุษย์อย่างรุนแรง และ ยังเป็นปัญหาเชื่อมโยงไปยังปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาเศรษฐกิจ โดยการค้ามนุษย์ยังสะท้อนให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง ที่อาจถูกล่อลวง ถูกกักขัง บังคับใช้แรงงานในโรงงาน และอาจถูกบังคับให้ค้าประเวณี นอกจากนี้ การค้ามนุษย์ยังก่อให้เกิดค่านิยมทางวัตถุ ที่นำไปสู่ปัญหาการค้ำหญิงและเด็กจากชนบทที่แสดงถึงความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวที่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวในสังคมอุตสาหกรรม

ผู้เสียหาย จากหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองและส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งผู้ถูกทำให้ตกอยู่ในภาวะจำยอม ถูกบังคับใช้แรงงานทาส บังคับให้ค้าประเวณี ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงวัตถุ หรือ สินค้าโดย ขบวนการค้ามนุษย์ การล่อลวง การบังคับ หรือ หนีสินผูกมัดเพื่อตัดอิสระภาพขั้นพื้นฐานของผู้เสียหาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรม และ เพื่อเป็นการกล่าวถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เสียหาย จึงต้องยึดเอาทัศนคติด้านสิทธิของผู้ถูกกระทำเป็นสำคัญ และ ให้ความสำคัญสิทธิของผู้เสียหาย โดยจัดให้มีการช่วยเหลือด้านกฎหมายอย่างจริงจัง การคุ้มครองทางกฎหมายและการไม่เลือกปฏิบัติ

รวมถึงการชดใช้ความเสียหาย การจ่ายเงินทดแทน ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบ ที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกค้าตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ ตามที่ได้ให้สัตยาบัน หรือ เข้าร่วมในกติการะหว่างประเทศ โดยหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเรียกร้องให้รัฐมีหน้าที่ รับผิดชอบที่จะต้องเคารพและสร้างหลักประกันให้มีการเคารพ กฎหมายสิทธิมนุษยชน มีการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดอย่างรวดเร็ว เด็ดขาด และ ให้ความ เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ในสภาพการณ์ปัจจุบันที่ขบวนการค้ามนุษย์ยังคงอยู่ได้ และ นับวันยิ่งขยายวงกว้างออกไป ในทุกสังคมนั้น สืบเนื่องมาจาก สถานภาพที่ด้อยและอ่อนแอกว่าในสังคมส่วนใหญ่ การที่ผู้เสียหาย จากการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่เป็นเด็กและหญิง เพราะกฎหมาย นโยบาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และ การปฏิบัติที่มีมาแต่อดีต และ ยังพบเห็นอยู่ได้ทั่วไป ใช้เป็นข้ออ้างและสนับสนุนให้การเลือกปฏิบัติ ต่อเด็กและสตรี ต่อไป แต่ในขณะที่เดียวกันก็กีดกันการนำเอากฎหมายสิทธิมนุษยชนที่ครอบคลุม บุคคลทุกกลุ่มมาใช้ โดยในการดำเนินคดีอย่างจริงจังต่อนักค้ามนุษย์นั้น ประการสำคัญอยู่กับความ ร่วมมือของผู้เสียหาย อย่างไรก็ตามผู้เสียหายมักมีความหวาดกลัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐและยากที่จะ ไว้วางใจเจ้าพนักงานตำรวจ จึงเป็นช่องทางให้ขบวนการค้ามนุษย์ แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ จากบุคคลผู้ตกอยู่ในภาวะความยากจน และ เสี่ยงเปรียบเนื่องมาจากความเชื่อหรือการปฏิบัติเช่น การ เลือกปฏิบัติต่อเพศ ความรุนแรงต่อเพศ และ ความขัดแย้งทางสังคม

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัย มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 โดยได้ศึกษากรณีการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูก ดำเนินคดี ซึ่งหลักการปฏิบัตินั้นควรคำนึงถึงความปลอดภัยและความยุติธรรม ตลอดจนการเยียวยา สภาพความบอบช้ำทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้เสียหาย จากการค้ามนุษย์และต้องพิจารณา ผลกระทบจากการกำหนดค่านิยมของคำว่า “ผู้เสียหาย” ให้ชัดเจนอีกด้วย

1.2 สมมติฐาน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ควรมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และ ระดับการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี เพื่อให้การบังคับ ใช้กฎหมาย มีประสิทธิภาพ และ เป็นธรรม

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และ หลักการของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ ประเภทของผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ หลักกฎหมายและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกดำเนินคดี ซึ่งใช้บังคับในประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ที่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ความหมายของผู้เสียหาย โดยเน้นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดต่าง ๆ ตามที่ได้ระบุไว้

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยจะใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์และมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกดำเนินคดี รวมทั้งข้อมูลจากการค้นคว้ารวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ วารสารและเอกสารเผยแพร่ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน รวมทั้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเสนอข้อมูลการวิจัยในเชิงวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนะแนวทางการแก้ไข

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี และ หลักการของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
2. ทำให้ทราบประเภทของผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
3. ทำให้ทราบ หลักกฎหมายและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกดำเนินคดี ซึ่งใช้บังคับในประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

บทที่ 2

หลักการ แนวคิด และ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

ในบทนี้จะศึกษาถึงความหมาย และ แนวคิดของการค้ามนุษย์ ผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ และแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน โดยศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ และ แนวคิดในการคุ้มครองเหยื่อของการค้ามนุษย์ การไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ตลอดจนศึกษากฎหมายในระดับสากลเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ และได้มีการศึกษาถึงมาตรการให้ความคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

2.1 ความหมายและแนวคิดของการค้ามนุษย์ และ ผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

2.1.1 ความหมายของการค้ามนุษย์

พิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และการลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ซึ่งเป็นพิธีสารที่ออกตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ได้ให้ความหมายของ “การค้ามนุษย์” * หมายถึง การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือ ด้วยการใช้สถานะความเสียหายจากการค้ามนุษย์โดย

* 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 3 (a) . "Trafficking in persons" shall mean the recruitment, transportation, transfer, harboring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs;

มิชอบ หรือมีการให้ หรือรับเงินหรือผลประโยชน์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาผลประโยชน์ การแสวงหาผลประโยชน์อย่างน้อยที่สุด ให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่น หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้อำนาจบังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย ให้ถือว่าการจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งเด็กเพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ เป็นการค้ำนุชย์ แม้ว่าจะไม่มีการใช้วิธีการใดๆ ที่ระบุไว้”

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่าเป็นการวางกรอบของการกระทำอันเป็นการค้ำนุชย์ไว้อย่างกว้างขวางแต่ทั้งนี้สามารถแยกออกมาได้เป็นสามองค์ประกอบ² คือ

1. มีลักษณะของพฤติกรรม ที่เป็นการ จัดหา ขนส่ง ส่งต่อ จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคล
2. มีการกระทำหรือวิธีการ ที่เป็นการข่มขู่ ใช้กำลัง การบังคับในรูปแบบอื่น การลักพา น้อ โกงหลอกหลวง ด้วยการใช้อำนาจที่เหนือกว่า หรือการใช้สถานะความอ่อนแอต่อภัยของบุคคล หรือมีการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นเพื่อให้ได้ความยินยอมของบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจควบคุมบุคคลอีกคนหนึ่ง
3. มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ โดยการแสวงหาประโยชน์ อย่างน้อยที่สุดคือการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีหรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้อำนาจบังคับหรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

จากองค์ประกอบทั้งสามประการข้างต้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมในการจัดหา ขนส่ง ส่งต่อ ให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อนั้น น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ทำงานกันอย่างเป็นระบบและมีเครือข่ายโยงใยในหลายภาคส่วนของสังคม ส่วนการกระทำหรือวิธีการของผู้กระทำความผิดที่ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกในรูปแบบของการใช้

² โชติรส โชคสวัสดิ์. มาตรการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ำนุชย์ ตามพิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วยการป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ำนุชย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก : ผลกระทบต่อการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าเป็นภาคี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 9.

กำลังหรือเสมือนใช้กำลังต่อบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อหรืออาศัยโอกาสที่เสียเปรียบของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ เช่น บุคคลที่เป็นผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัย ชนกลุ่มน้อย เด็กหรือผู้หญิง จนอาจทำให้บุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้กลุ่มที่ทำการค้ามนุษย์ทำการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบนั้น ความยินยอมดังกล่าวก็ไม่อาจทำให้การกระทำที่เข้าองค์ประกอบทั้งสามประการข้างต้นหลุดพ้นจากความหมายของการค้ามนุษย์ไปได้³

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความหมายของการค้ามนุษย์ ตามพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์การนั้น ประเทศไทยซึ่งได้ร่วมลงนามในพิธีสารดังกล่าว ได้ให้ความหมายสอดคล้องกัน โดย “การค้ามนุษย์”⁴ หมายถึง การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ โดยกระทำการในลักษณะเป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจาก หรือ ส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือ รับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือ โดยให้เงิน หรือ ผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครอง หรือ ผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครอง หรือ ผู้ดูแลให้ความยินยอม แก่ผู้กระทำความผิด ในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจาก หรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก

จากนิยามของการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 สังเกตได้ว่าการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ⁵ นั้นเป็นสาระสำคัญของการค้ามนุษย์ โดยสามารถแยกองค์ประกอบสำคัญของการค้ามนุษย์ 3 ประการได้แก่

1. บุคคลซึ่งได้ถูกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยการ จัดหา ชื่อ (เอาเงินตราแลกกับคน) ขาย (การเอาคนไปแลกกับเงินตรา) จำหน่าย พามาจาก(โดยการนำไป หรือ นำมา โดยมีเส้นทางและ แสดงอาการต่อเนื่องเรื่อยมา ในหรือนอกราชอาณาจักรก็ได้) หรือ ส่งไปยังที่ใด

³ 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 3 (b) The consent of a victim of trafficking in persons to the intended exploitation set forth in subparagraph (a) of this article shall be irrelevant where any of the means set forth in subparagraph (a) have been used;

⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 6.

⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 4.

(ในลักษณะทำให้บุคคลเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง เพื่อให้ถึงผู้รับ หรือ เป้าหมาย ด้วยอาการต่างๆ เช่นส่งข้าม ส่งผ่าน ส่งต่อ เคลื่อนออกจากที่ ใน หรือ นอกราชอาณาจักรก็ได้) หน่วงเหนี่ยว (ในลักษณะรั้งตัวไว้ กักตัวไว้ในสถานที่บุคคลนั้นอยู่) กักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ (โดยรับคนที่ผู้อื่นส่งให้ หรือ พาไปสู่ที่พักเพื่อเก็บเข้าที่พัก)

2. บุคคลซึ่งได้ถูกกระทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยข่มขู่ (ทำให้กลัว ทำให้เสียขวัญ ทำให้ผู้อื่นต้องกลัวว่าจะเกิดความเสียหายเป็นภัยแก่ตนเอง แก่สกุลแห่งตน หรือ แก่ทรัพย์สินของตน เป็นภัยอันใกล้จะถึงและร้ายแรง ถึงขนาดจะพึงกลัว) ใช้กำลังบังคับ(ใช้แรงบังคับให้ทำ หรือ ใช้อำนาจสั่งให้ทำ หรือ ให้ปฏิบัติ หรือ ให้จำต้องทำ หรือ ให้เป็นไปตามความประสงค์ โดยกระทำแก่กาย หรือ จิตใจ ด้วยแรงกายภาพ หรือ วิธีอื่นใด เป็นเหตุให้บุคคลอยู่ในภาวะไม่สามารถขัดขืนได้) ลักพาตัว หน้อฉล (ใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าว เพื่อให้หลงผิด) หลอกลวง (ใช้อุบายทุจริตลวงให้เข้าใจผิด แสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือ ปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้ง เพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิด) ใช้อำนาจโดยมิชอบ (ใช้อิทธิพลบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตาม ไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือ ตามสามารถให้เป็นไปตามประสงค์ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย)

3. บุคคลถูกกระทำโดยมีวัตถุประสงค์ โดยเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) จากการค้าประเวณี โดยการยอมรับการกระทำของเรา หรือ การยอมรับการกระทำอื่นใด หรือ การกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ในทางกามารมณ์ของผู้อื่น อันเป็นการลำส่วนเพื่อนสินจ้าง หรือ ประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำ หรือ ผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกัน หรือ คนละเพศก็ตาม

2) จากการผลิต หรือ เผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก ในลักษณะการทำให้เกิดมีขึ้นตามที่ต้องการด้วยอาศัยแรงงาน หรือ เครื่องจักร หรือ โฆษณา ให้แพร่หลาย ซึ่งสิ่งของหรือวัสดุต่างๆ ในทางที่ผิดศีลธรรม

3) จากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น อันเป็นผลที่ได้ตามความต้องการทางเพศในรูปแบบต่างๆ

4) การเอาคนลงเป็นทาส โดยบุคคลซึ่งตกอยู่ใต้อำนาจของบุคคลอื่นโดยสิ้นเชิง และ จะต้องทำงานให้บุคคลอื่น ลักษณะการขายคนเพื่อนำไปใช้แรงงาน

- 5) การนำคนมาขอตาน โดยการขอเงิน หรือ สิ่งของอื่น เพื่อนำมาเลี้ยงชีวิต
- 6) การบังคับใช้แรงงาน หรือ บริการ⁶ โดยการข่มขืนใจให้ทำงาน หรือ บริการ ซึ่งได้ถูกขู่เชิญ ภายใต้การข่มขู่ด้วยการลงโทษ โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือ ทรัพย์สินของบุคคลนั้นเอง หรือ ของบุคคลอื่น ทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ซึ่งบุคคลเช่นว่าไม่ได้เสนอตัวเองให้โดยสมัครใจ
- 7) การบังคับด้วยวิธีอื่นเพื่อการค้า
- 8) การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล แสวงหาประโยชน์โดยวิธีบีบบังคับเอา หรือ แสวงหาประโยชน์โดยวิธีบีบบังคับให้อินยอม

2.1.2 ความหมายของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

ตามบทบัญญัติในพิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วยการป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก นั้น ไม่มีคำนิยามในเรื่องของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณานิยาม ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ คือบุคคลที่ถูกนำมาใช้แสวงหาประโยชน์โดยกลุ่มผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะผู้ตกเป็นเหยื่อนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม บทบัญญัติในปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมและการใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบ⁷ โดยปฏิญญานี้ได้ให้ความหมายของ “ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม” หมายถึง บุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือเป็นหมู่คณะ ที่ได้รับความเสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางกายหรือทางจิตใจ ทางความรู้สึก ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ หรือการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการห้ามใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบในการก่อให้เกิดความผิดอาญาของรัฐบาลิ ส่วน “ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการใช้อำนาจโดยไม่ชอบ” หมายถึง บุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือเป็นหมู่คณะ ที่ได้รับความเสียหายไม่ว่าจะ

⁶ ทรงพล พันธุ์วิชาติกุล. ความผิดฐานค้ามนุษย์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 และผลกระทบหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 10.

⁷ United Nations General Assembly. Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power .UN.DocA/RES/40/34 (November 1985)

เป็นความเสียหายทางกายหรือทางจิตใจ ทางความรู้สึก ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ หรือ การก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยการกระทำหรือละเว้นการกระทำถือว่าเป็นการละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชนที่ถือเป็นบรรทัดฐานในการยอมรับของประชาคมโลก

จากกรณีแรกในมุมมองที่ว่า การค้ามนุษย์ ถือเป็น การกระทำอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายอาญาของรัฐ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ จึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมด้วย หากจะถือว่าใครคือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ โดยจากคำนิยามของการค้ามนุษย์ตามที่ปรากฏในพิธีสารเพิ่มเติมดังกล่าว มาผสมกับความหมายของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ตามที่ปรากฏในปฏิญญาวาดด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมและการใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบแล้ว ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมนั้นอาจไม่ได้รับผลมาจากการกระทำของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมก็ได้ แต่อาจได้รับผลมาจากการกระทำของบุคคลใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ตามแต่อาจไม่ใช่กลุ่มที่เป็นการกระทำในฐานะองค์กรอาชญากรรม

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น มีข้อเสนอสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ จึงไม่ก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายแก่บรรดารัฐทั้งหลายที่ร่วมกันลงมติรับรองให้ประกาศใช้⁸ ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยแรกที่ได้มีการก่อตั้ง “คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม” แห่งสหประชาชาติขึ้นเพื่อจัดทำสาส์นรับรองสิทธิมนุษยชน ในนามสหประชาชาติโดยได้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน” แห่งสหประชาชาติ ให้เป็นกรรมการจัดกร่างสาส์นรับรองสิทธิมนุษยชน ต่อมาสมัชชาสหประชาชาติได้ลงมติรับรองสิทธิดังกล่าวโดยเรียกชื่อว่า “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 ประเทศไทยได้ร่วมลงมติในสมัชชาสหประชาชาติเพื่อรับรองให้ประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน⁹

⁸ กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547), หน้า 45.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 135.

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนคุ้มครองบุคคลในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การคุ้มครองด้านสิทธิ อันเป็นหลักประกันเกี่ยวกับประโยชน์ที่บุคคลพึงจะได้รับ ได้แก่

1) การคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติของบุคคล โดยบุคคลทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกัน เท่าเทียมกัน ได้รับการคุ้มครองทางชีวิตและร่างกาย บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติและเป็นพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง เป็นต้น

2) การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะได้รับประโยชน์จากรัฐ เช่น บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการศึกษา บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากรัฐ เป็นต้น

3) การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรม เช่น บุคคลต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เป็นต้น

2. การคุ้มครองด้านเสรีภาพ อันเป็นหลักประกันเกี่ยวกับความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกระทำการกิจกรรมภายในรัฐหนึ่งๆ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก เสรีภาพในการรวมกลุ่มและการทำงานด้วยกันอย่างสงบสุข เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากคำปรารภและเนื้อหาของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว เห็นได้ว่า สิทธิมนุษยชนมีเจตจำนงเพื่อพิทักษ์ปกป้องเกียรติศักดิ์ สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีอันเท่าเทียมกันของมนุษยชน ดังนั้น การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอตาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือ การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ย่อมเป็นผู้ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนด้วยกันทั้งสิ้น

สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับตามที่ได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลและอนุสัญญาต่าง ๆ เป็นสิทธิที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ และรัฐก็ไม่สามารถระงับสิทธิดังกล่าวของพลเมืองของตนได้โดยปราศจากเหตุผล ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน สิทธิมนุษยชน¹⁰ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง หรือ คุ้มครองตาม

¹⁰ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 3

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือ ตามกฎหมายไทย หรือ ตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมี พันธกรณีจะต้องปฏิบัติตาม

ในระดับนานาชาตินั้น มีข้อตกลงร่วมกันว่าจะไม่มีประเทศใดอ้างอธิปไตยของประเทศเพื่อละเมิดสิทธิมนุษยชนของพลเมืองได้ แม้ประเด็นนี้จะยังคงเป็นประเด็นทางการเมืองที่มีความละเอียดอ่อน แต่ฉันทราบดีในข้อตกลงร่วมกันนี้ได้รับการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะประเทศเหล่านั้นจะมีการพัฒนาในระดับใดก็ตาม

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศนั้นมักมีอุปสรรคเพราะการดำเนินการเพื่อการปกป้องสิทธิจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีการแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมาย ระเบียบหรือวิธีการทางกฎหมายและขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม ศาล กลไกการใช้กฎหมายซึ่งเป็นปัญหาในหลาย ๆ ประเทศ หนึ่งในกลไกใหม่เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งหลายประเทศได้ดำเนินการไปแล้ว อันเป็นการรับรองการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกละเมิดอย่างสมบูรณ์¹¹

บางครั้งเกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ในเรื่องการเคารพสิทธิของพลเมือง เช่น “สิทธิในการพัฒนา” และ “การจัดความยากจน” รัฐบาลในหลายประเทศไม่สามารถจัดการให้แก่พลเมืองของตนได้เนื่องจากมีผู้มีส่วนได้เสียหลายกลุ่มอยู่ในรัฐบาลนั่นเอง รวมทั้งประชาชนและกลุ่มคนชายขอบ ขาดความตระหนักและทักษะในการแสดงออกเพื่อยืนยันสิทธิของตนเอง นอกจากนี้ยังมีบรรทัดฐานและค่านิยมทางวัฒนธรรมนานับประการที่เป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับชั้นของสิทธิ (hierarchy of rights) และมักเป็นตัวชี้ขาดว่าจะมีการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักแห่งกฎหมายหรือไม่ สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและเด็กที่ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกฎหมายในระดับประเทศนั้นมักถูกล่วงละเมิด เนื่องจากวัฒนธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมกำหนดให้ผู้หญิงและเด็กมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชาย

การปกป้องสิทธิของผู้อพยพและผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์นั้นเป็นเรื่องยากแต่สามารถกระทำได้ ตัวอย่างเช่น การปกป้องสิทธิของผู้เยาว์ที่ถูกนำมาค้าเพื่อการกดขี่ขูดรีดแรงงาน ต้องอาศัยกฎหมายป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ กฎหมายปราบปรามการค้าประเวณี และกฎหมาย

¹¹ องค์การสากลต่อต้านความเป็นทาส. การค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชน กับนิยามใหม่ของการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ . (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิผู้หญิง, 2546), หน้า 21.

ป้องกันการใช้แรงงานเด็ก แต่บางประเทศไม่มีกฎหมายเหล่านี้ ถึงแม้จะมีแต่การบังคับใช้กฎหมาย อาจไม่มีประสิทธิภาพ มีการติดสินบน และมีข้อขัดแย้งในตัวบทกฎหมายรวมทั้งมอดิตทางจารีต ประเพณีต่อผู้หญิงและเด็กหญิง สิ่งเหล่านี้ได้ลดประสิทธิภาพของกฎหมายเหล่านั้นลง ยิ่งไปกว่านั้นในตัวบทกฎหมายเอง โดยเฉพาะกฎหมายปรามการค้าประเวณีและการค้ามนุษย์หรือกฎหมาย แรงงานข้ามชาติ มักมีแนวโน้มที่จะลงโทษมากกว่าจะปกป้องผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ฆาตกรรมของ แรงงานอพยพและผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์จึงมักจบลงที่การถูกลงโทษและถูกเนรเทศ เพราะเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย แต่น้อยครั้งที่นายจ้างและผู้ค้ามนุษย์จะถูกนำตัวมาดำเนินคดี และ ในกรณีของเด็กถูกนำมาขายประเวณีเช่นกัน มักมีการลงโทษผู้ให้บริการน้อยมาก

สิทธิมนุษยชนคือสิทธิที่เราได้รับมาตั้งแต่เกิด หากปราศจากสิทธิเหล่านี้แล้วเราจะไม่สามารถดำรงความเป็นมนุษย์ไว้ได้ สิทธิเหล่านี้ทำให้เราสามารถพัฒนาอย่างเต็มที่และสามารถใช้ คุณสมบัติของความ เป็นมนุษย์ มโนคติและสามารถตอบสนองความต้องการของเรา สิทธิเหล่านี้ เป็นสิทธิพื้นฐานที่หญิงและชายแต่ละคน ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใดในโลกนี้มีสิทธิที่จะได้รับในฐานะที่ เกิดมาเป็นมนุษย์ หลักการเรื่องคุณค่าและศักดิ์ศรีอันเท่าเทียมกันของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐานแห่ง สิทธิมนุษยชนอันเป็นสากล เมื่อใดก็ตามที่คนตกอยู่ในสถานการณ์ที่ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็น ของเขาไม่ได้รับการตอบสนองจนถึงขนาดที่มีผลอย่างรุนแรงต่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของ เขา ความต้องการเหล่านี้จะแสดงออกมาในรูปของการเรียกร้องที่อยู่บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน การใช้แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนจะเป็นพลังอันสำคัญในการปกป้องสิทธิของผู้หญิง เกือบทุก ประเทศในโลกต่างเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ดังนั้นแต่ละประเทศจึงมีพันธะผูกพันต่อ หลักการเรื่องสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งมีการกำหนดไว้ในกฎบัตรของ สหประชาชาติและได้วางแนวปฏิบัติไว้อย่างเต็มรูปแบบในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ความเข้าใจในเรื่องหลักการสิทธิมนุษยชนและความรับผิดชอบของรัฐ ควรมีการ ตระหนักมากขึ้นในกรอบแนวคิดสิทธิมนุษยชน เพื่อการปฏิบัติต่อพลเมืองของรัฐ อย่างดีที่สุดตาม ข้อผูกพันภายใต้กฎหมาย¹² โดยการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนทำให้เราสามารถเรียกร้องให้มีการ ดำเนินการให้ได้ในนามของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รัฐบาลประเทศต่าง ๆ จำต้องรับรองสิทธิ ของแต่ละคนในการย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า รัฐมีหน้าที่จะเคารพและพิทักษ์สิทธิของผู้

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

ถูกค้า เราสามารถผลักดันให้รัฐบาลที่ได้ให้สัญญาว่าจะเคารพปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ให้ปฏิบัติตามปฏิญญานี้เพื่อให้บรรลุพันธะสัญญานี้

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับเหยื่อของการค้ามนุษย์

ศาสตร์ที่ว่าด้วยเหยื่อวิทยา¹³ แปลมาจากคำว่า Victimology ซึ่งเป็นการประสมกันของศัพท์ 2 คำ คือ Victim กับ Logy หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเหยื่อ แต่เดิมคำว่าเหยื่อนี้หมายถึง คนหรือสัตว์ที่ถูกบุชายัญในพิธีกรรมทางศาสนา แต่ในปัจจุบันคำว่าเหยื่อ หมายความว่ารวมถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหาย ความสูญเสีย ความลำบากเดือดร้อนจากการกระทำต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดจากคนหรือธรรมชาติได้ เช่น เหยื่อจากอุบัติเหตุ เหยื่อจากอุบัติเหตุทางธรรมชาติ เหยื่อจากโรคภัยไข้เจ็บ เหยื่อจากภัยสงคราม เหยื่อจากการเมืองการปกครอง เป็นต้น อย่างไรก็ตามความหมายที่จะเขียนในการศึกษานี้ คำว่า “เหยื่อ” จะหมายถึงเฉพาะกรณีเหยื่ออาชญากรรมหรือ Crime Victims คือ เหยื่อที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากผลของการกระทำผิดกฎหมายเท่านั้น ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะของเหยื่ออาชญากรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ผู้เสียหาย / เหยื่อ โดยตรง (Direct Victim) คือ บุคคลผู้ถูกล่วงละเมิดและได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดกฎหมายนั้น
2. ผู้เสียหาย / เหยื่อ โดยอ้อม (Indirect Victim) คือ บุคคลที่สามที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดกฎหมาย แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นกับเขาโดยตรง

ประเภทของเหยื่ออาชญากรรม

ได้มีแบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรมไว้หลายรูปแบบ¹⁴ ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดของนักคิดแต่ละท่านที่ให้ความหมายคำว่า “เหยื่ออาชญากรรม” ไว้แตกต่างกัน บางท่านนำหลักการมีส่วนร่วม หรือการมีส่วนร่วม หรือ มีส่วนรับผิดชอบต่อการเกิดอาชญากรรมเป็นหลัก บางท่านจำแนกโดยนำปัจจัยทางกายภาพ จิตวิทยา และสังคมวิทยาเป็นหลัก ในขณะที่บางท่านนำความรุนแรงของการกระทำเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทเหยื่ออาชญากรรม ทั้งนี้อาจกล่าวโดยสรุปได้

¹³ อัมณพ ชูบำรุง และ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด. ว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน, 2538), หน้า 2.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

โดยมีนักอาชญาวิทยาชื่อ Von Hentig¹⁵ ได้แบ่งประเภทเหยื่ออาชญากรรม โดยนำปัจจัยทางกายภาพ จิตวิทยา และสังคมวิทยา มาประกอบการพิจารณา โดยแยกประเภทของเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 13 ประเภท คือ

1. ผู้เยาว์ คือ พวกที่อ่อนแอขาดประสบการณ์ ง่ายต่อการถูกหลอก เช่น กรณีเด็กตกเป็นเหยื่อของพ่อค้ายาเสพติด
2. ผู้หญิง เป็นเพศที่อ่อนแอ ไม่สามารถจะต่อสู้กับเพศชายได้ ในกรณีผู้หญิงถูกข่มขืนและถูกทำร้ายร่างกาย
3. คนชรา ในที่นี้คือ ผู้สูงอายุ ซึ่งรวมทั้งหญิงและชาย คนชราเป็นผู้ที่อ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจ มักตกเป็นเหยื่อเกี่ยวกับทรัพย์สิน
4. ผู้ที่เป็นโรคจิตหรือจิตบกพร่อง นอกจากตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมแล้วยังเป็นเหยื่อที่กระทำผิดต่อตนเองอีกด้วย (Self Victimizing Victim) เนื่องจากบุคคลประเภทนี้จิตใจไม่สมประกอบ ไม่มีการพิจารณาถึงเหตุและผลของการกระทำ
5. คนที่อพยพมาจากถิ่นอื่น เนื่องจากคนเหล่านี้ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมซึ่งไม่คุ้นเคย มักตกเป็นเหยื่อของเจ้าของถิ่นฐานในด้านการหาผลประโยชน์และด้านความสัมพันธ์
6. ชนกลุ่มน้อย คนกลุ่มนี้สถานภาพคล้ายคลึงกับคนที่อพยพมาจากถิ่นอื่น มักได้รับความไม่เป็นธรรมทั้งด้านกฎหมายและความเป็นจริง
7. คนโง่โดยกำเนิด พวกนี้เกิดมาเพื่อตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะ
8. คนที่มีจิตใจหดหู่ พวกนี้จะตกเป็นเหยื่อ เนื่องจากภาวะทางจิตใจอันหดหู่ของเขา พวกเขาไม่สมหวังในชีวิต คนหดหู่มักมีอาการที่เฉยเมย และ จำยอมต่อการกระทำ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับเขา
9. คนโลก จัดอยู่ในประเภทพวกมีกิเลส ไม่รู้จักความพอดี ความเพียงพอ การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของเขา มีสาเหตุมาจากความโลภนั่นเอง
10. คนเสเพล พวกไม่รู้จักกาลเทศะ ไม่รู้จักควบคุมตัวเอง มีชีวิตอยู่ในสภาพการณ์ที่ล่อแหลม มีภาวะการเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมตลอดเวลา

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

11. คนเปล่าเปลี่ยวและคนอกหัก พวกนี้ต้องการเพื่อนและความสุข ทำให้ตกเป็นเหยื่อของคนจิตใจลามกได้

12. คนที่ตกอยู่ในความทุกข์ทรมาน พวกที่ตกเป็นทาสของสิ่งเสพติดทั้งหลาย เช่น สุรา หรือพวกที่มีร่างกายที่เจ็บป่วย ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เช่น อัมพาต ทำให้บุคคลเหล่านี้ตกเป็นภาระรับผิดชอบของคนอื่นในครอบครัว การเป็นภาระในบางขณะสามารถนำไปสู่ชนวนระเบิดที่นำไปสู่การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ในที่สุด

13. คนที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรี คนพวกนี้มักถูกก้าวร้าวก่อนและไม่ยอมเสียศักดิ์ศรีของตน จึงต่อสู้

การจำแนกประเภทของเหยื่ออาชญากรรม โดยนักอาชญาวิทยาชื่อ Stephen Schafer¹⁶ ได้จำแนกประเภทของเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 7 ประเภท โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับเหยื่ออาชญากรรม ได้แก่

1. เหยื่ออาชญากรรมที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากร (Unrelated Victims) เป็นผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์แต่ประการใดกับอาชญากร เป็นเพียงผู้รับเคราะห์กรรมจากอาชญากรรมเท่านั้น ทุกคนในสังคมอาจจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ ทุกคนอยู่ในสภาวะสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นเหยื่อเมื่อไรก็ได้ ไม่จำเป็นว่าจะเคยมีความสัมพันธ์กับผู้ละเมิดกฎหมายมาก่อน สถิติอาชญากรรมได้ชี้ให้เห็นว่า ความผิดส่วนมากเกิดจากการตัดสินใจประกอบกิจของอาชญากรแต่เพียงฝ่ายเดียว ความคิดในการละเมิดกฎหมายของอาชญากรมิได้มีความสัมพันธ์กับเหยื่อหรือลักษณะของเหยื่อ ตัวอย่างเช่น ผู้จัดการธนาคารมิได้มีความสัมพันธ์กับโจรปล้นธนาคาร ในทำนองเดียวกันเจ้าของบ้านที่มีคนเข้าย่องเบาก็มิได้เกี่ยวข้องกับผู้ย่องเขา แม้ผู้ตกเป็นเหยื่อในลักษณะอย่างอื่นก็เกิดขึ้นเพราะอาชญากรได้เลือกปฏิบัติตามอำเภอใจ หรือโดยการวางแผนหลังจากได้พิจารณาสถานการณ์แล้ว ถือได้ว่าอาชญากรต้องรับผิดชอบต่อการกระทำต่อตนเองทั้งหมด

2. เหยื่อที่กระตุ้นให้เกิดอาชญากรรม (Provocative Victims) เหยื่ออาชญากรรมประเภทนี้ได้กระทำให้บางสิ่งบางอย่างให้เป็นการขัดใจแก่อาชญากร เมื่ออาชญากรได้รับการปลุกใจหรือยุยงส่งเสริมก็กระทำร้ายแก่เหยื่อ ถือได้ว่าเหยื่อเป็นผู้ลงมือกระทำก่อน ตัวอย่างเช่น เหยื่อละเมิดคำมั่นสัญญา แสดงการดูแคลนหรือมีคนรักใหม่ เป็นต้น การกระทำต่าง ๆ ของเหยื่อ

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

อาชญากรดังกล่าวนี้อาจจะบันดาลให้อาชญากรประกอบอาชญากรรมได้ทันที อันตรายก็ตกแก่เหยื่อเอง เหยื่อประเภทนี้เป็นเหยื่อที่ควรจะได้รับพิชชอบมากที่สุด

3. เหยื่อที่จงใจให้เกิดอาชญากรรม (Precipitative Victims) เหยื่อประเภทนี้มีได้ทำสิ่งอันใดเป็นพิเศษแก้อาชญากร แต่พฤติกรรมอันปราศจากความตั้งใจของเหยื่อกลับส่งเสริม ล่อใจหรือจงใจให้อาชญากรประกอบอาชญากรรมต่อเหยื่อที่เป็นตัวล่อ การเดินคนเดียวไปในที่มีตรกร้าง เป็นตัวอย่างหนึ่งที่เหยื่ออาจจะถูกโจรกรรม หรือการปลี่ยนผ้าของผู้หญิงก็จงใจให้เกิดการละเมิดกฎหมายอาญา อย่างไรก็ตามบุคลิกภาพของเหยื่ออาจโน้มน้าวบุคลิกภาพของอาชญากรให้ประกอบอาชญากรรมได้ กรณีต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้นเหยื่อควรจะไตร่ตรองได้ว่าเป็นการเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ดังนั้นหากจะไม่ดำเนินเหยื่อเสียเลยก็เห็นจะไม่ถูกต้อง เหยื่อควรมีความรับพิชชอบบ้างตามสมควร หากอาชญากรรมเกิดขึ้น

4. เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางชีวภาพ (Biologically Weak Victims) เหยื่อประเภทนี้เป็นเหยื่อที่มีความอ่อนแอทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ เป็นผลให้อาชญากรมีความคิดที่จะกระทำร้ายต่อเขา เด็ก คนแก่ ผู้หญิง คนขาดความสามารถ คนเจ็บป่วยทางจิตหรือวิกลจริต แม้ว่าพวกนี้จะไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรก็ตาม ก็นับเป็นผู้ที่ง่ายแก่การตกเป็นเหยื่อ ลักษณะดังกล่าวของเหยื่อจะส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรมก็จริงอยู่ แต่ก็ไม่มีทางเลือกอื่น เหยื่อเช่นนี้จึงไม่ควรมีความรับพิชชอบต่อความผิดแต่ประการใด

5. เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางสังคม (Socially Weak Victims) เหยื่อประเภทนี้มักมิได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกอย่างเต็มภาคภูมิของชุมชน พวกเขาอพยพเข้ามาใหม่ พวกนับถือศาสนาบางนิกาย และพวกชนกลุ่มน้อยล้วนมีความอ่อนแอในทางสังคมและอยู่ในฐานะที่จะถูกเอาัดเอาเปรียบจากพวกอาชญากรเมื่อไรก็ได้ เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางสังคมนั้นสมควรจะได้รับการดำเนินคดีแต่ประการใดเลย อาชญากรและสังคมควรจะร่วมรับพิชชอบต่อความผิดที่เกิดขึ้นอย่างยิ่งด้วยเหตุที่ได้ประพฤติดังที่มีความลำเอียงต่อพวกเขา

6. ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของตนเอง (Self – Victimized Victims) เหยื่อประเภทนี้คือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อโดยตนเอง ดังนั้นตนเองก็คืออาชญากร โดยการกระทำของเหยื่อแบบนี้เรียกว่าอาชญากรรมที่ไม่มีเหยื่อหรืออาชญากรรมที่ปราศจากเหยื่อ (Victimless crimes or crimes without victims) แม้การเรียกเช่นนี้จะเป็สิ่งที่น่าสนใจ แต่ก็ผิดหลักพื้นฐานในประเด็นที่ว่าอาชญากรรมไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่มีเหยื่อ แม้ว่าอาชญากรรมส่วนมากจะมีผู้เข้าร่วมอยู่ 2 ฝ่าย คือ อาชญากร

ฝ่ายหนึ่งและเหยื่ออีกฝ่ายหนึ่ง แต่อาชญากรรมก็อาจจะเกิดขึ้นได้โดยมิได้เป็นไปในทางวัตถุ เช่น การกบฏ การจลาจล เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ผู้เป็นอาชญากรอาจจะมีตัวตนอยู่ และเหยื่อก็น่าจะได้แก่ สังคมส่วนรวม สำหรับอาชญากรรมบางอย่างที่เหยื่อและอาชญากรเป็นคน ๆ เดียวกันนั้น มีอาทิ การติดยาเสพติด การเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง การรักร่วมเพศ อาชญากรประเภทนี้ผู้ตกเป็นเหยื่อแสดง สองบทบาท คือ บทบาทของอาชญากรและบทบาทของเหยื่อ ในกรณีเช่นนี้ไม่ต้องมีใครมาแบ่ง ความรับผิดชอบ ผู้ที่รับผิดชอบก็คือผู้ที่เป็นทั้งเหยื่อและอาชญากร

7. เหยื่อการเมือง (Political Victims) เป็นเหยื่อที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากผู้ที่ปฏิบัติปฏิกรักษ์กันในการเมือง สำหรับพวกนักปฏิวัติที่ต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ของตน แต่ประสบความ พ่ายแพ้ จัดได้ว่าเป็นอาชญากรการเมือง มิได้เป็นเหยื่อการเมืองโดยนัยกล่าวถึงนี้ อาชญากร การเมืองนั้น ในภายหลังอาจจะกลายเป็นวีรบุรุษก็ได้ สำหรับเหยื่อการเมืองคือบุคคลที่เป็นคู่แข่งใน การรณรงค์เพื่อตำแหน่งที่มีอำนาจ แต่ถูกฝ่ายที่มีอำนาจอยู่ก่อนแล้วเจาะจงว่าเป็นผู้ที่กระทำ ความผิดหรืออาชญากร แต่ถ้ามองในแง่มุมมองของศีลธรรมแล้วเขาก็คือเหยื่อประเภทหนึ่ง

2.2 รูปแบบ และ แนวคิด ในการดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

2.2.1 รูปแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

รูปแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)¹⁷ เน้นหนักทางด้านประสิทธิภาพของ กระบวนการยุติธรรม เป็นรูปแบบ ทฤษฎีที่มุ่งจะควบคุม ระงับ และปราบปรามอาชญากรรมเป็น หลักสำคัญ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมหรือจับกุม อาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายได้ จะถูกมองว่าความสงบสุขของประชาชนได้สูญสิ้นไป และ เสรีภาพของบุคคลผู้สุจริตได้รับความกระทบกระเทือน การที่ถูกมองว่ากฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้นั้น ก็จะเป็นเหตุจูง ใจให้คนไม่เคารพต่อกฎหมายส่วนสุจริตชนก็จะถูกรังแกเบียดเบียนเรื่อยไป ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินก็จะลดน้อยลง

¹⁷ ชาญลักษณ์ เบ็ญจะมโน. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์และเด็กใน ประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), หน้า 25.

การควบคุมอาชญากรรมตามทฤษฎีนี้ จะต้องเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งควบคุม ระวัง และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก เพราะการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถควบคุมอาชญากรรมหรือจับกุมอาชญากรรมมาลงโทษได้นั้น ย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เพราะเสรีภาพของสุจริตชนถูกคุกคาม กระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดสูง และผู้ที่จะถูกจับกุมได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่กระทำความผิดจริง การดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและเด็ดขาด

คดีอาญาทั้งหลายทั้งปวงที่เข้ามาสู่ระบบงานยุติธรรมทางอาญาตามทฤษฎีนี้ จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ ไม่หยุดชะงัก โดยมีกระบวนการกลั่นกรองในแต่ละขั้นตอน และขั้นตอนต่างๆ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นการปฏิบัติงานประจำ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องศาล การพิจารณาคดีและการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด และการปลดปล่อยจำเลย ดังนั้น การดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังกล่าวนี้ในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีความรวดเร็ว ซึ่งหมายถึง โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะหลุดพ้นจากการถูกพิพากษาลงโทษได้น้อยที่สุด ทฤษฎีนี้ถือว่าวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.2.2 รูปแบบกระบวนการนิติธรรม (Due Process)

รูปแบบกระบวนการนิติธรรม (Due Process)¹⁸ จะเน้นหนักไปในแง่มุมของการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากกว่า การพยายามป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และไม่เชื่อว่าทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมนั้น จะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเรื่องการค้นหาคความจริง ซึ่งกระทำโดยตำรวจและอัยการ หรือฝ่ายปกครองจะมีความน่าเชื่อถือเพียงใด เพราะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้กระทำในที่รโหฐาน อาจมีการล่อลวง ชูเชื้อ หรือสร้างพยานหลักฐานขึ้นใหม่ได้ ดังนั้นทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมจึงไม่เห็นด้วยกับวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการเช่นทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม จึงต้องให้มีการไต่สวนหาข้อเท็จจริงหรือการพิจารณาอย่างเป็นทางการและต้องทำโดยเปิดเผยในศาลสถิตยุติธรรมต่อหน้าองค์คณะผู้พิพากษาที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้ากับฝ่ายใด

¹⁸ อรรถ สุวรรณบุปผา. หลักอาชญาวิทยา.(กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2518), หน้า 4.

กระบวนการนิติธรรม เป็นการใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและมีเหตุผล ตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา จะดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาในคดีอาญาด้วยหลักของความเป็นธรรมและวิธีพิจารณาตามกฎหมาย รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองบุคคลตามมาตรฐานขั้นต่ำ ภายใต้หลักแห่งเสรีภาพ นอกจากนี้กระบวนการตามกฎหมายในรัฐประชาธิปไตยได้ดำเนินไปแต่ละขั้นตอนถูกกฎหมายหรือไม่ เมื่อพิจารณาถึงระบบกระบวนการยุติธรรมของหลายๆ ประเทศแล้ว ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหรัฐอเมริกา อาจกล่าวได้ว่ามีหลักการใกล้เคียงกับแนวกระบวนการนิติธรรมมากกว่าระบบของประเทศอื่น

หลักนิติธรรม¹⁹ มักปรากฏบทบาทของการเป็นหลักในอุดมคติทางกฎหมายที่ถูกนำมาตรวจสอบหรือกำกับกับการวิจารณ์ กล่าวหาอำนาจที่มีขอบต่างๆ ของรัฐที่กระทบต่อเสรีภาพ ซึ่งการใช้อำนาจในแง่ของการแทรกแซง หรือ ลิดรอนสิทธิเสรีภาพ การบังคับใช้กฎหมายตามทฤษฎีนี้ยึดกฎหมายเป็นหลัก การบังคับใช้กฎหมายและต้องมีความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม โดยจะมีอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวกไม่ได้ ทฤษฎีนี้ไม่เห็นพ้องด้วยการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายขั้นต้น และเห็นว่าต้องจัดให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการก่อนการดำเนินการนั้นต้องกระทำโดยเปิดเผยในศาลสถิตยุติธรรม

โดยกฎเกณฑ์ที่รัฐตราออกมาใช้เป็นกฎหมาย ซึ่งหลักกระบวนการนิติธรรมนั้นเป็นต้นกำเนิดคุณลักษณะสำคัญ แสดงออกถึงการยึดมั่นในหลักนิติธรรม²⁰ อาทิ ความมีอิสระของตุลาการ ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย เป็นต้น เพราะฉะนั้นทฤษฎีนี้จึงถือว่าบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำความผิดเท่านั้น แต่เขาจะมีความผิดก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้ว ว่าเขามีความผิดจริง นอกจากนี้ผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาจะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของเขาอย่างครบถ้วนแล้ว และทฤษฎีนี้ยอมรับว่ามีแต่องค์กรผู้พิพากษาที่เป็นกลางและไม่ลำเอียงเท่านั้นที่จะเชื่อถือได้ สำหรับการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นศาล

¹⁹ จรัญ โฆษณานันท์. นิติปรัชญา. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), หน้า 334 .

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 338.

อีกเช่นกันที่จะคอยทบทวนวิธีการที่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายขึ้นต้นสืบเสาะมาเองว่าได้มาโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ ซึ่งศาลจะแสดงถึงข้อผิดพลาดเหล่านี้ให้แก่ประชาชนได้รับทราบ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วทำให้เห็นได้ว่า ทฤษฎีทั้งสองมีวิธีปฏิบัติ (Procedures) ในการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทฤษฎีแรกเน้นความมีประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว และแน่นอนของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายของกระบวนการยุติธรรมขึ้นต้น ตามทฤษฎีนี้เนื่องจากต้องการผลสำเร็จที่รวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย จึงอาจจะกระทบสิทธิของประชาชนภายใต้กรอบของกฎหมายด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการควบคุมอาชญากรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้นเป็นภารกิจของรัฐ การค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดจึงเป็นกระบวนการของฝ่ายบริหาร ซึ่งอาศัยบทบัญญัติของฝ่ายบริหารเป็นข้อผูกมัดในการใช้อำนาจของตนเอง โดยคนในสังคมมอบอำนาจของตนให้กับรัฐ เพื่อให้รัฐทำหน้าที่คุ้มครองคนตามสัญญาประชาคมนั้น ซึ่งถ้าปราศจากการควบคุมแล้ว การแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตน โดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ความรู้สึกดขี่ข่มเหงผู้อื่น ทฤษฎีดังกล่าวจึงต้องมีกฎหมาย มีการลงโทษเพื่อป้องกันกลุ่มคนในสังคมมิให้ละเมิดสิทธิของผู้อื่น²¹ แต่สำหรับทฤษฎีที่สองจะเน้นการบังคับใช้ในด้านของตัวบทกฎหมาย โดยมุ่งที่จะให้ความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบในอุดมคติ (Ideal Type) ที่นักนิติศาสตร์แสวงหาอย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศต่างๆ ก็ได้บังคับใช้กฎหมายตามแนวความคิดของทฤษฎีหนึ่งในสองทฤษฎีนั้นอย่างเฉพาะเจาะจง แต่นำไปประยุกต์ใช้ตามแต่ละสภาพปัญหาของสังคม

อย่างไรก็ตามทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการบังคับใช้กฎหมายของทฤษฎีทั้งสองปรัชญาพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมได้แก่

1. ปรัชญาดั้งเดิมทางอาชญาวิทยา (Classical School of Criminology)²² ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 18 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขกฎหมาย และป้องกันผู้ถูกกล่าวหาจากการพิจารณาตัวอย่างไม่เป็นธรรม และจากการลงโทษอย่างรุนแรงเกินความจำเป็นโดยรัฐ ปรัชญานี้ถือว่าบุคคลมีอิสระในตนเอง (Free will) และการกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นพร้อม

²¹ สุดสงวน สุธีสร. อาชญาวิทยา. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 41.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

ความสมัครใจของผู้กระทำความผิดเอง อันมีผลในทางปฏิบัติให้ลงโทษทัณฑ์แก่ผู้กระทำความผิดให้พอเหมาะพอสมเพื่อให้เช็ดหลาบ ปรัชญานี้จึงยอมรับเรื่องค่านิยมและจริยธรรม เนื่องจากวัตถุประสงค์ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ปรัชญานี้จึงยึดมั่นในหลักกฎหมายที่ว่า “ไม่มีความผิดไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย” (Nullum Crimen nulla poena Sine Lege) ฉะนั้นความผิดทางอาญาจะต้องถูกกำหนดนิยามโดยแจ่มแจ้งภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันการบัญญัติกฎหมายจะกระทำเพื่อวางหลักเกณฑ์ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ นอกจากนั้นยังจะต้องเป็นหลักประกันในสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นหลักการบัญญัติกฎหมายอาญาทั้งในด้านสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ และเมื่อมีการละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ผู้กระทำความผิดก็จะต้องได้รับโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ส่วนเป้าหมายของการลงโทษนั้นก็คือ การปราบปรามมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นมาอีกนั่นเอง

2. ปรัชญาทางอาชญาวิทยาแบบปฏิฐาน (Positive School of Criminology)²³ เป็นปรัชญาที่มีความเชื่อมั่นในหลักการทางด้านเหตุและผลในทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้เปลี่ยนแนวความคิดพื้นฐานของวิชาการอาชญาวิทยาจากแนวคิดทางวิทยาศาสตร์มาสู่แนวสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ ปรัชญานี้จึงถือว่ามนุษย์ทุกรูปทุกนามถูกอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมบีบบังคับหรือความผิดปกติทางสภาพร่างกายและจิตใจเป็นมูลเหตุชักจูงให้เกิดการกระทำความผิดหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนขึ้น ซึ่งยังผลในทางปฏิบัติให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด และได้มีการนำหลักเหตุอันยอมนำมาซึ่งผล (Determinism) อันเป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เป็นเครื่องกำหนดวิธีการศึกษาค้นคว้าด้านอาชญากรรม โดยเห็นว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งทางสังคม และต้องมีสาเหตุเมื่อทราบสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมแล้วการแก้ไขย่อมสามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพโดยไม่ใช่เพียงแต่จะออกกฎหมายและลงโทษ ซึ่งจะเป็นการสายเกินไป แต่จะต้องแสวงหาทางป้องกันที่ต้นเหตุของอาชญากรรม ดังนั้นเมื่อสาเหตุของอาชญากรรมถูกแก้ไขตั้งแต่ต้นแล้ว การจะใช้มาตรการทางกฎหมายก็จะเป็นความจำเป็นน้อยลง ปรัชญาการลงโทษนี้ถือว่าอาชญากรเป็นผู้ต้องการความช่วยเหลือและการเอาใจใส่จากสังคม และเชื่อมั่นว่ามาตรการสมัยใหม่สามารถที่จะรักษาพยาบาลและปรับปรุงบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดให้กลับ

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

เป็นคนปกติได้ ดังนั้นเป้าหมายของการบังคับใช้กฎหมายตามปรัชญานี้ จึงมุ่งหมายที่จะปรับปรุงบุคลิกและพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด

3. ปรัชญาทางอาญาวิทยาแบบป้องกันสังคม (Synthesis)²⁴ เป็นปรัชญาที่เกิดจากการรวมตัวของปรัชญาที่ขัดแย้งกันทั้งสองปรัชญาข้างต้น และได้นำเอาแนวความคิดของปรัชญาอาญาวิทยาทั้งสองมาผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางปฏิบัติในการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ปรัชญานี้ถือว่าบุคคลย่อมมีอิสระในทางความคิดภายในขอบเขตสิ่งแวดล้อมหรือสภาพร่างกายและจิตใจของบุคคลนั้น อันเป็นการยอมรับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และในขณะเดียวกันก็ยังคำนึงถึงค่านิยม ฉะนั้นการกระทำความผิดอาญาจึงต้องถูกกำหนดด้วยหลักเกณฑ์ทางวิชานิติศาสตร์และสังคมศาสตร์ควบคู่กันไป และกฎหมายที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็จะต้องคงมีอยู่ต่อไป ปรัชญานี้จึงเป็นการใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นระบบก้าวหน้าโดยมุ่งส่งเสริมการใช้นโยบายทางอาญาที่สมเหตุสมผลและเน้นถึงการให้หลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล ดังนั้นในการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงต้องอาศัยหลักกฎหมายและหลักมนุษยธรรมควบคู่กันไปกับกระบวนการศึกษาพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล รวมไปถึงปรากฏการณ์ของการกระทำความผิดในสังคมควบคู่กันไป ทั้งนี้โดยมุ่งหวังต่อการฟื้นฟูบูรณภาพทางสังคมของผู้กระทำความผิดอย่างมีระบบต่อเนื่อง (The Systematic Resocialization of the Offender)

2.2.3 หลักแนวคิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

โดยหลักแนวคิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน มีความสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยอาศัยองค์ประกอบของมนุษย์ด้านความมั่นคงปลอดภัย สิทธิ และการพัฒนาโดยใช้ประชาชนเป็นศูนย์กลางเพื่อปกป้องแก่นสำคัญของชีวิตมนุษย์ รวมทั้งส่งเสริมสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและเสรีภาพ และป้องกันมิให้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ นอกจากนี้ ยังมองไปถึงสาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลตกเป็นเหยื่อ การฟื้นฟูสภาพจิตใจ การกลับคืนสู่สังคม และที่สำคัญที่สุด ทั้งเหยื่อวิทยาและความมั่นคงของมนุษย์ยังให้ความสำคัญเรื่อง

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้ตกเป็นเหยื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิที่จะได้รับการเยียวยา สิทธิที่จะได้รับการชดเชย สิทธิที่จะได้รับการบำบัดความทุกข์ และความเสียหายที่ได้รับ

เหยื่อแต่ละประเภทจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือแตกต่างกันไป กล่าวคือ สิทธิของเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งระบุไว้ว่ารัฐจะเป็นผู้ดูแลกลุ่มที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมรุนแรงที่ถูกกระทำโดยผู้อื่น และความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งผู้ใดที่ถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับคดีอาชญากรรมและถูกกักขังโดยที่ไม่ได้กระทำผิดในระหว่างพิจารณาคดี จะมีสิทธิได้รับค่าชดเชยที่เหมาะสม²⁵

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะต้องจัดให้เหยื่อและผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม อาทิเช่น สามารถยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้โดยตรง หรือร่วมกับอัยการเป็นโจทก์ร่วมในการฟ้องร้องผู้กระทำผิด หากผู้นั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดทางอาญา ยิ่งกว่านั้น ในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อซ้ำของเยาวชน กฎหมายได้กำหนดไว้ว่า เมื่อมีการสืบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำผิดที่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด จำเป็นต้องมีการสอบสวนผู้กระทำผิดนั้น ทีมสืบสวนจะต้องประกอบด้วยอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา และผู้กระทำผิดในคดีนี้สามารถร้องขอให้มีทนายฝ่ายจำเลย และบุคคลใดก็ตามที่ร้องขอเข้าร่วมขณะที่มีการสอบสวน สำหรับในกรณีที่ผู้ตกเป็นเหยื่ออายุยังไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ก็ไม่จำเป็นต้องมีทนายฝ่ายจำเลย

การค้ำมนุษย์เป็นรูปแบบใหม่ของระบบทาส ซึ่งไม่มีการเคลือบแฝงและเรียบง่าย โดยการค้ำมนุษย์มีหลายรูปแบบ เช่น การบังคับค้าประเวณี การใช้แรงงานโดยแสวงหาประโยชน์ การบังคับให้ขอทาน และการลักพาตัวเพื่อวัตถุประสงค์ที่ผิด การตอบสนองความต้องการของเหยื่อเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของประชาคมนานาชาติ ซึ่งจำเป็นต้องมีระบบการป้องกันอาชญากรรมและระบบยุติธรรมทางอาญาที่ปรับปรุงให้ทันสมัยและบังคับใช้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบที่ให้ความสำคัญต่อการยอมรับในความแตกต่างทางสังคมระหว่างหญิงและชายของเหยื่อ

หลักการบังคับใช้กฎหมายอย่าเท่าเทียมกันนั้น โดยผู้กระทำความผิดฐานเข้ามา ออกไป หรือ อยู่ในราชอาณาจักร ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ฐานปลอม หรือ ใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย

²⁵ พระราชดำรัส พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เรื่อง “การคุ้มครองชีวิตและสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม” เนื่องในโอกาสพิธีเปิดการประชุมทางวิชาการนานาชาติว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม ครั้งที่ 13 ณ มหาวิทยาลัยโตเกียว เมืองมิโตะ ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2552 .

การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะเกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือ ครอบงำบุคคลเพื่อการค้าประเวณีและการเข้าไปมีวสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อการค้าประเวณี หรือ ความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงาน โดยไม่ได้รับอนุญาต ตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งกฎหมายห้ามพนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว โดยเหยื่อดังกล่าวสมควรถูกดำเนินคดีเช่นเดียวกับผู้ที่มีใจเหยื่อของการค้ามนุษย์แล้วกระทำความผิดตามกฎหมายข้างต้น เพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

โดยแนวคิดในการคุ้มครองเหยื่อของการค้ามนุษย์นั้น เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของเหยื่อตามหลักการสากล รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อสภาพจิตใจ อารมณ์ สภาพความเป็นอยู่ภายหลังการช่วยเหลือเหยื่อออกจากขบวนการค้ามนุษย์ เพื่อให้เหยื่อกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

สิทธิของเหยื่อ หรือ ผู้เสียหายในคดีอาญา

เหยื่อ หรือ ผู้เสียหายในคดีอาญา ตามปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญาและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985) โดยเมื่อเหยื่อ หรือ ผู้เสียหายในคดีอาญา เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งต้องดำเนินการไปในสองลักษณะคือ²⁶

1. การเรียกร้องให้ เหยื่อ หรือ ผู้เสียหายในคดีอาญาได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากขึ้น
2. การเรียกร้องให้มีการชดเชยความเสียหาย (Compensation) ให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

โดยในปี ค.ศ. 1985 องค์การสหประชาชาติ (General Assembly of the United Nations) ได้ประกาศรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาหรือผู้เสียหายในคดีอาญาโดยได้ประกาศ “ปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญาและการใช้อำนาจโดยมิชอบ” (Declaration on Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985)

²⁶ประยูร แก้วภักดี. การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 17.

เพื่อกำหนดหลักการที่เจ้าหน้าที่ถึงปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญานับตั้งแต่เริ่มดำเนินคดีจนถึงขั้นตอนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ ผลจากปฏิญญาดังกล่าวนี้ มีประเทศต่าง ๆ ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายหลายฉบับที่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อและพยาน ค.ศ. 1982 (Victim and Witness Protection Act, 1982 (VWPA.) พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิของเหยื่อและการชดเชย ค.ศ. 1990 (Victims Rights and Restitution Act, 1990) พระราชบัญญัติว่าด้วยการควบคุมอาชญากรรมและการบังคับใช้กฎหมาย ค.ศ. 1994 (Violent Crime Control and Law Enforcement Act, 1994) พระราชบัญญัติต่อต้านลัทธิการก่อการร้ายและการใช้โทษประหารชีวิต ค.ศ. 1996 (Antiterrorism and Effective Death Penalty Act, 1996) และพระราชบัญญัติว่าด้วยความเข้าใจสิทธิของเหยื่อ ค.ศ. 1997 (Victim Rights Clarification Act, 1997) เป็นต้น²⁷ ได้ให้การตอบสนองด้วยดีเช่นสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และประเทศในทวีปยุโรป ซึ่งประเทศแรกที่มีการริเริ่มคือ อังกฤษ เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศสและกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย เป็นต้น²⁸

การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งในส่วนของตำรวจ อัยการ ทนาย ศาล และราชทัณฑ์ในการให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายเพื่อให้เกิดความถ่วงดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำผิดกับสิทธิของผู้เสียหายอย่างแท้จริง โดยสิทธิของผู้เสียหายที่ต้องได้รับความคุ้มครอง²⁹ ประกอบด้วย

1. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to Justice and Fair Treatment) กล่าวคือ ผู้เสียหายควรได้รับการปฏิบัติด้วยความรู้สึกเมตตา (Compassion) และเคารพถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dignity) มีสิทธิในการเข้าถึงกลไกของกระบวนการยุติธรรมและได้รับการเยียวยาความเสียหาย (Harm) ที่ได้รับโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย³⁰ ในหลายประเทศยังมี การทบทวนกระบวนการดำเนินการตามกฎหมายให้สามารถตรวจสอบได้เสมอ ยกตัวอย่างเช่นในกรณีนี้

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

²⁸ Emilio C. Viano, *Critical Issues Victimology International Perspectives* (New York : Springer Publishing Company, 1992), pp.1-4.

²⁹ วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, ผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญากระบวนการยุติธรรมไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 24.

³⁰ Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985 article 4.

อัยการสั่งไม่ฟ้องคดีเพราะเห็นว่าจะไม่เกิดประโยชน์แก่สาธารณะ หรือในกรณีที่มีพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหา การจัดให้มีเจ้าหน้าที่พิเศษในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อผู้เสียหายในคดีอาญา หรือจัดตั้งเป็นหน่วยงานเฉพาะ (Victim's Affairs Offices) ในสถานีตำรวจ หรือศาล หรือเนติบัณฑิตยสภาในบางประเทศได้ตั้งหน่วยงานพิเศษสำหรับดูแลผู้เสียหายในคดีอาญา หรือในบางประเทศได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าสิทธิของเหยื่อ หรือกฎบัตรสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นต้น นอกจากนี้แล้วเพื่อให้แน่ใจว่าอำนาจของศาลในการวินิจฉัยว่ากฎหมายฉบับใดขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้นสามารถดำเนินการได้โดยกระบวนการตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (Ombudsman)

ควรต้องมีกลไกตุลาการ และกลไกการบริหารในการส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อให้เหยื่อสามารถได้รับการเยียวยา (Redress) ผ่านการดำเนินการที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม ไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก และสามารถเข้าถึงได้ (Accessible) อีกทั้งเหยื่อควรได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาผ่านกลไกเหล่านั้น เพื่อการนี้ ควรมีกฎหมายบัญญัติให้เหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือเหยื่อในคดีอาญาต่างๆ หรือผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับโอกาสในการที่จะเลือกดำเนินคดีทั้งที่เป็นคดีอาญา คดีปกครอง คดีแพ่ง หรือการดำเนินคดีอย่างไม่เป็นทางการรูปแบบต่างๆ ซึ่งในหลายประเทศผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายในทางแพ่ง โดยการฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา แต่ในประเทศ การที่พนักงานอัยการ หรือศาลละเลยสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในการที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย อาจจะเป็นเหตุที่ต้องนำไปสู่มาตรการในทางปกครอง (Administrative Sanction) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหาย และควรอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายโดย³¹

ก) แจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึง บทบาท และสิทธิของตน กำหนดเวลาและความคืบหน้า ของการดำเนินการพิจารณาและการพิพากษาคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีร้ายแรง (Serious-Crimes) และเหยื่อได้ขอทราบข้อมูลข่าวสารนั้น ในหลายประเทศเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถที่จะติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีที่ตนเป็นผู้เสียหาย จึงได้มีการจัดตั้งเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านนี้ขึ้นเป็นกรณีพิเศษ หรือในคดีอาญาร้ายแรง เช่น การทำ

³¹ อัญชลี ฉายสุวรรณ. การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 35.

ร้ายร่างกายที่เกี่ยวกับเพศ หรือการฆาตกรรม ซึ่งในบางประเทศพนักงานอัยการจะต้องเรียกผู้เสียหาย หรือครอบครัวผู้เสียหายมาให้ปากคำก่อนที่จะมีการฟ้องคดี

ข) ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ต้องยอมรับฟังและพิจารณาเกี่ยวกับทัศนคติและความกังวลใจของผู้เสียหาย โดยเฉพาะกรณีที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal Interest) ของผู้เสียหายโดยปราศจากอคติต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยสอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่ ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีซึ่งนำไปสู่การทำคำพิพากษาอันถึงที่สุดและยุติธรรม

ค) จัดให้มีการช่วยเหลือเหยื่อ (Assistance) ที่เหมาะสมตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการทางกฎหมาย เช่น ในหลายประเทศกฎหมายบัญญัติให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในกรณีที่มีความจำเป็นซึ่งโดยทั่วไปแล้วสิทธิประการนี้ของผู้เสียหายมีเฉพาะกระบวนการดำเนินคดีในศาลเท่านั้น หรือเป็นสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่เป็นคู่ความในคดีเท่านั้น สำหรับการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือผู้เสียหายในคดีนี้ในบางประเทศได้จัดให้มี “โครงการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา” ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยได้รับการสนับสนุนและร่วมมือจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ง) กำหนดมาตรการที่จำเป็น เพื่อลดความไม่สะดวกแก่เหยื่อ เพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคล (Privacy) และให้หลักประกันในความปลอดภัยจากการข่มขู่และการล้างแค้น แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ครอบครัวของเหยื่อ และพยานที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินของผู้เสียหายในคดีอาญา การให้ค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่มาเป็นพยานในศาล การใช้วิธีการพิเศษในการพิจารณาคดีในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก หรือผู้หญิงในคดีความผิดทางเพศเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิด เป็นต้น

จ) หลีกเลี่ยงความล่าช้าโดยไม่จำเป็น ในการพิจารณาคดีและการบังคับตามคำสั่งและคำพิพากษาของศาลในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย

อีกทั้งควรมีกลไกในการระงับข้อพิพาทอย่างไม่เป็นทางการรวมถึงการไกล่เกลี่ย (Mediation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) และความยุติธรรมตามจารีตประเพณีท้องถิ่นควรถูกใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และเยียวยาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ในหลาย ๆ ประเทศได้มีการส่งเสริมให้มีกระบวนการระงับข้อพิพาทอย่างไม่เป็นทางการ เช่น

การไกล่เกลี่ย และการประนอมข้อพิพาทในทางอาญา โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งคู่กรณีสามารถที่จะตกลงกันได้เพื่อผลลัพธ์ที่ดีแก่คู่กรณี ชุมชนและรัฐมากกว่าการดำเนินคดีอย่างเป็นทางการ³²

2. การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด (Restitution)³³ โดยการชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำผิดได้กลายมาเป็นเครื่องมือในทางกฎหมายอาญาในการอำนวยความยุติธรรม และได้กลายมาเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดให้กลับคืนมาอีกครั้ง และยังเป็นการพยายามที่จะทำให้ผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ต่อผู้เสียหายในคดีอาญา และต่อสังคม ดังนั้น ในหลาย ๆ ประเทศได้นำเอาการชดใช้ความเสียหายไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ และในกระบวนการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การพักการลงโทษ การรอกการลงโทษ และการระงับข้อพิพาทในทางอาญาอย่างไม่เป็นทางการ เป็นต้น การชดเชยความเสียหายดังกล่าวอาจกระทำโดยผู้กระทำความผิด หรือรัฐในฐานะผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งอาจกระทำโดยบัญญัติให้การชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำผิดเป็นปัจจัยในการฟ้องร้องดำเนินคดี การกำหนดโทษปรับให้มีมูลค่าสูงกว่าค่าความเสียหายที่จะต้องชำระแก่ผู้เสียหายโดยผู้กระทำความผิดอาจได้รับการยกเว้นโทษปรับหากยอมชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เงื่อนไขในการทำคำพิพากษาโดยการชะลอการทำคำพิพากษาหากผู้กระทำผิดชดใช้ค่าความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา การยึดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดเพื่อชำระค่าความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา และเป็น “การชดใช้ความเสียหายเชิงสร้างสรรค์” (creative restitution) กล่าวคือผู้กระทำผิดให้ความช่วยเหลือโดยตรงแก่ผู้เสียหายโดยที่ผู้เสียหายยินยอม เช่น การชดใช้หรือซ่อมแซมความเสียหาย หรือการทำงานชดใช้ให้กับผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นต้น การชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายนั้นควรเป็นมาตรการหลักสำคัญในคดีอาญา

3. การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation)³⁴ ในคดีอาญาโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว การได้รับการชดเชยความเสียหายเป็นตัวแทน เป็นมาตรการที่มีความสำคัญอันดับต้น ๆ ของความช่วยเหลือภายหลังจากที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ข้อแตกต่างประการสำคัญระหว่างการชดเชยและการชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาก็คือ การชดเชยความเสียหาย

³² United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention Center For International Crime Prevention (UNODCCP), Handbook on Justice for Victims on the use and application of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power.

³³ ประยุทธ์ แก้วภักดี. การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา. หน้า 32.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีการจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้ หรือต้องมีการลงโทษผู้กระทำผิดให้ชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาแต่อย่างใด

ในส่วนี้ หลักเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้คือ หากผู้เสียหายไม่สามารถรับค่าชดเชยจากผู้กระทำผิดหรือโดยวิธีทางอื่น เต็มจำนวน รัฐต้องพยายามจัดให้มีการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย ในกรณีที่น่าเชื่อว่า บุคคลนั้น เป็นผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายแก่กาย หรือได้รับความเสียหายแก่ร่างกายหรือจิตใจอันเป็นผลมาจากการกระทำผิดอาญาร้ายแรง หรือครอบครัวของผู้เสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้เสียหายที่ได้เสียชีวิต หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักในการให้การชดเชยแก่ผู้เสียหายดังกล่าวมานั้น รัฐต้องสนับสนุนส่งเสริมให้มีกองทุนสำหรับการชดเชยความเสียหายในคดีอาญาระดับชาติ

4. การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ (Assistance)³⁵ โดยการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา มีเป้าหมาย (Goal) สำคัญคือ การช่วยเหลือทางด้านจิตใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้เสียหาย การให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การได้รับการชดเชยความเสียหาย และการช่วยเหลือปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้องจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มาตรฐานในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญาต้องได้รับการช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล การช่วยเหลือทางด้านสุขภาพจิต หรือสิ่งของจำเป็นประการอื่นจากรัฐท้องถิ่น หรือชุมชน และที่สำคัญที่สุดคือผู้เสียหายต้องรับรู้ว่าคุณเองมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานั้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่และบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การสาธารณสุข และสวัสดิการสังคม จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจระบบการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายและพร้อมจะให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่ผู้เสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผู้เสียหายที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

จึงกล่าวได้ว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญด้วยเหตุผลว่ากระบวนการยุติธรรมควรบำบัดฟื้นฟูเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือ ผู้เสียหายในคดีอาญาและตระหนักว่าหากปราศจากความร่วมมือของผู้เสียหายและพยานแล้วกระบวนการยุติธรรมก็ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ซึ่งบ่อยครั้งที่บุคคลเหล่านี้จะได้รับการปฏิเสธจากระบบงานยุติธรรม ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติ

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

ขึ้นด้วยความจำเป็นเพื่อเป็นการให้การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้แน่ใจว่ารัฐกระทำสิ่งที่เป็นไปได้ทั้งหมดภายใต้ข้อจำกัดของวิธีการที่เป็นไปได้ในการบริการแก่เหยื่อของการค้ามนุษย์ และพยานในคดีอาญา โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยตามรัฐธรรมนูญ และเพื่อกำหนดรูปแบบสำหรับการบัญญัติกฎหมายของรัฐ

สถานะของเหยื่อของการค้ามนุษย์หรือผู้เสียหายในคดีอาญาและการให้ความช่วยเหลือ

การค้ามนุษย์ซึ่งปัจจุบันเป็นการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบองค์กรมีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่าย ดังนั้นเมื่อได้ตัวเหยื่อมาแล้วจะส่งต่อไปยังปลายทาง³⁶ ซึ่งเมื่อได้มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดไปแล้ว สถานะของเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือ ผู้เสียหายในคดีดังกล่าว จึงต้องมีการช่วยเหลือโดยเร่งด่วน ประการสำคัญ กล่าวคือ ในที่ประชุมสภายุโรป (European Parliament) ได้เสนอหลักการเพื่อเป็นบรรทัดฐานและเครื่องมือในการพัฒนาสถานะของผู้เสียหายในคดีอาญา หรือผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งได้รับการพิจารณา โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป ประกอบด้วยเนื้อหาที่สำคัญ คือ

1. สถานะของผู้เสียหายในคดีอาญาในกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา (Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure) โดยคณะกรรมการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรมแห่งยุโรป (European Committee on Crime Problem (CDCP))³⁷ ซึ่งรับรองโดย Council of Europe's Committee of Ministers เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1985 ได้กำหนดแนวทางให้ประเทศสมาชิกในการบัญญัติกฎหมาย การบริหาร และการดำเนินงานยุติธรรม โดยมีสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เสียหายในคดีอาญาว่า ความต้องการ และประโยชน์ของผู้เสียหายต้องได้รับความเอาใจใส่มากขึ้น และสถานะของผู้เสียหายต้องถูกปรับปรุงให้ดีขึ้นในทุกขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งนี้ให้คำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องตรงกับความต้องการ เพื่อคุ้มครองและสนับสนุนสิทธิและ

³⁶ ศิริพร สะโครบานค, ณัฐยา บุญภักดี และ ชุตติมา จันทวีโร. การค้าหญิง : ภาวะวิกฤตไทย. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้หญิง, 2540), หน้า 142.

³⁷ Council of Europe Committee of Ministers (Recommendation No. R (85) 11) of The Committee of Ministers to The Member States on The Position of The Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure. Preamble, para. 4. <<http://www.cie.fr/cm/ta/rec/1995/85r11.htm>>

ประโยชน์ของผู้เสียหาย เพื่อให้เกิดผลประการนั้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องให้ความสำคัญกับความเสียหายที่เกิดแก่ร่างกาย จิตใจ ทางวัตถุและสังคมที่ผู้เสียหายได้รับ มาตรการเหล่านี้ยังเป็นการทำให้วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาบรรลุผล และเป็นการส่งเสริมให้ปทัสถานของสังคมเข้มแข็งขึ้น ส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

2. การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายและการป้องกันการตกเป็นเหยื่อ (Assistance to Victims and Prevention of Victimization) โดยคณะกรรมการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรมแห่งยุโรป (CDPC) ซึ่งได้รับการรับรองโดยคณะกรรมการรัฐมนตรีของสภาแห่งยุโรป (Council of Europe's Committee of Ministers) เมื่อวันที่ 17 กันยายน ค.ศ. 1987 กำหนดให้ประเทศสมาชิก โดยการบัญญัติกฎหมาย การบริหารและการดำเนินงานยุติธรรม เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ให้รัฐสมาชิกป้องกันการตกเป็นเหยื่อ และการบริการสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญานอกโครงการของวิธีพิจารณาความอาญา และ หรือมาตรการพิเศษในการปรับปรุงฐานะของเหยื่อในชั้นพิจารณาคดี อย่างไรก็ตามหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากข้อกำหนดและมาตรการประการหลังนั้นมีข้อจำกัดมากมายในทางปฏิบัติเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่เหยื่อ เช่น ต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายบาดเจ็บทางกายที่ร้ายแรงเท่านั้น หรือมาตรการนั้นต้องดำเนินในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น เป็นต้น การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายและครอบครัว โดยเฉพาะผู้เสียหายที่ด้อยโอกาสที่สมควรจะได้รับเป็นพิเศษคือ การช่วยเหลือโดยเร่งด่วนในกรณีฉุกเฉิน (Emergency Help) และการคุ้มครองจากการแก้แค้นของผู้กระทำผิด การรักษาพยาบาลทั้งทางร่างกายและจิตใจ การปรึกษาแนะนำเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออีกในอนาคต การได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในฐานะที่เป็นผู้เสียหาย (Information on Victim's Rights) การช่วยเหลือด้านบริการ (Assistance) ตลอดกระบวนการดำเนินคดีอาญาเช่นเดียวกับฝ่ายจำเลย การบริการในการรับการชดเชยค่าความเสียหายจากผู้กระทำผิด (Restitution) และการชดเชยความเสียหายจากรัฐ (Compensation)³⁸

³⁸ กฤตยา อาชวนิจกุล. โสภณิชาเขาและชนกลุ่มน้อยกับขบวนการค้าหญิงในประเทศไทยและข้ามชาติ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541), หน้า 11 .

หลักประกันสิทธิเหนือของการค้ำมนุษย์ หรือ ผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศไทย

หากพิจารณาประมวลกฎหมายอาญาของไทย ซึ่งได้แบ่งลักษณะของความผิดอาญาออกเป็นสองประเภทคือ ความผิดอาญาส่วนตัว หรือที่เรียกว่าความผิดอาญาอันยอมความกันได้ และความผิดอาญาแผ่นดิน เป็นการแบ่งโดยยึดเอาเรื่องการดำเนินคดีเป็นหลักในการแบ่ง บางกรณีก็ให้ความเห็นว่า เป็นเรื่องของรัฐในการที่จะกำหนดนโยบายในทางอาญาในเรื่องนั้น ๆ แต่จะด้วยเหตุผลใดก็ตามที่ ในปัจจุบันประเทศไทยเราก็มีความผิด 2 ประเภทดังที่กล่าวมา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น การที่จะพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายหรือไม่ มีความสำคัญมาก กล่าวคือ ในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญานั้น โดยหลักการแล้วผู้ที่ดำเนินการจะต้องเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง³⁹ หากว่าผู้ดำเนินการฟ้องร้องไม่ใช่ผู้เสียหายที่แท้จริงแล้วศาลอาจสั่งยกฟ้องได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าไม่มีอำนาจฟ้องนั่นเอง และอำนาจฟ้องก็เป็น “เงื่อนไขให้อำนาจ” (Pre-Requisite)⁴⁰ แก่องค์กรของรัฐดำเนินคดีอาญา ดังนั้น สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเสียก่อนเป็นประการแรกก็คือ บุคคลผู้เป็นผู้เสียหายในคดีอาญานั้นจะมีอำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาหรือไม่ กล่าวคือ จะต้องพิจารณาในทางกฎหมายอาญาที่เป็นสารบัญญัติว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาหรือไม่และผู้ที่ต้องเสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้น เป็นเอกชนผู้เสียหาย หรือความเสียหายที่เกิดแก่สังคม โดยรวมซึ่งรัฐเป็นผู้เสียหาย หรือเป็นประโยชน์ของบุคคลซึ่งเป็นเอกชน (Private Interests) หรือเป็นเรื่องที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสงบเรียบร้อยของสาธารณชนโดยส่วนรวม (Public Interests and Public Orders) ซึ่งเรื่องนี้ต้องอาศัยการบัญญัติกฎหมายซึ่งต้องมีความชัดเจนเพื่อให้เกิดผลในการคุ้มครองสิทธิของเหนือของการค้ำมนุษย์ หรือผู้เสียหายในคดีอาญาได้

อันนำไปสู่ข้อสรุปว่า การพิจารณาว่าใครเป็นผู้เสียหายนั้นมีความชัดเจนแน่นอน แต่ในส่วนที่ต้องการคุ้มครองบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ หรือ ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดหรือผู้เสียหายในคดีอาญานั้นหลักการนี้คงไม่เป็นการเหมาะสมและทั่วถึง อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดปัญหาความสับสนในสถานะของผู้เสียหาย ส่งผลให้ขาดความชัดเจนในการลงโทษของ

³⁹ คณิง ฉาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 3.

⁴⁰ คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (ฉบับพิเศษในวาระเกษียณอายุราชการ) (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540) น. 64-72.

ผู้บังคับใช้กฎหมาย⁴¹ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการอื่นมาเสริม เช่น การช่วยเหลือในลักษณะสงเคราะห์จากรัฐ ดังนั้น การแบ่งประเภทความผิดอาญาตามลักษณะของอำนาจฟ้องคดีอาญาออกเป็นความผิดอาญาส่วนตัวและความผิดอาญาแผ่นดินในกฎหมายไทยนั้น ตามที่ได้วิเคราะห์มาเป็นลำดับนั้น เป็นหลักการเดียวกับการยึดเรื่องประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์ของเอกชนแล้ว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นด้วยหากว่าในการพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือผู้เสียหายในคดีอาญาหรือไม่ เป็นการพิจารณาจากหลักการที่ว่ากฎหมายอาญานั้นต้องการคุ้มครองผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือของเอกชน อีกทั้งการตีความเช่นนี้ก็เป็นการทำให้เจตนารมณ์ของการคุ้มครองผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญไม่ขัดกับกฎหมายอาญาและหลักการที่ยึดถืออยู่เดิม เช่น หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ โดยที่ให้ผู้เสียหายฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ในความผิดบางประเภท การคุ้มครองสิทธิของเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือ ผู้เสียหายก็สามารถที่จะดำเนินการได้ภายใต้การช่วยเหลือจากรัฐ ซึ่งจะมีความเหมาะสมกับระบบกฎหมายและสภาพของสังคมไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และยังเป็นการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและมีเหตุผลที่ชัดเจนกว่าการยึดหลักผู้เสียหายที่แท้จริง

2.2.4 แนวคิดการไม่ดำเนินคดีกับผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มีอุปสรรคที่สำคัญในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เนื่องจากที่ผ่านมามีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันนำมาซึ่งความไม่มีประสิทธิภาพ และ ทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างไม่เหมาะสมและเป็นธรรม อีกทั้งถูกเจ้าหน้าที่จับกุม หรือดำเนินคดีเสียเอง เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความสับสนและไม่สามารถแยกแยะได้ว่าผู้ที่พบเห็นนั้นเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์หรือไม่ จึงส่งผลทำให้ถูกตัดตอนจากกระบวนการยุติธรรม อันเป็นการทำลายพยานหลักฐานและไม่สามารถขยายผลไปถึงขบวนการค้ามนุษย์ได้⁴²

⁴¹ วิชา มหาคุณ. “ผู้พิพากษากับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ,” *ตุลพาหุ* (มีนาคม-เมษายน 2520): 54.

⁴² รุ่งโรจน์ แจ่มพิทยากรณ์. *มาตรการพิเศษในการรวบรวมพยานหลักฐานคดีค้ามนุษย์กรณีแสวงหาประโยชน์ทางเพศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 41.

เพื่อให้รัฐสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ได้อย่างจริงจัง กฎหมายจึงกำหนดห้ามมิให้ดำเนินคดีกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และเพิ่มมาตรการฟื้นฟูและเยียวยาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่พนักงานเจ้าหน้าที่และส่งผลให้จับกุมขบวนการค้ามนุษย์มาลงโทษได้ นอกจากนี้ ขบวนการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่มักจะมีอิทธิพลและมีเครือข่ายกับนักการเมือง การดำเนินการจึงใช้วิธีการที่ปกปิดความผิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่พยาน การจู่โจม การไม่ให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ หรือ การให้ประโยชน์ ดิดสินบน เจ้าหน้าที่ เมื่อไม่มีพยานหลักฐานจึงไม่อาจลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากการฟ้องร้องคดีผู้ค้ามนุษย์ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง⁴³ ซึ่งเมื่อไม่มีผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์มาพิสูจน์ต่อศาลแล้วก็ไม่อาจลงโทษผู้ค้ามนุษย์ได้

ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ อันเกิดจากการสมัครใจ ยินยอม หรือ มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ซึ่งจากการพิจารณาแล้วว่ามีใช่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ แม้กระทั่งผู้ตกเป็นเหยื่อเองก็อาจทราบของตนเองตกเป็นเหยื่อ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากเหยื่อจากการค้ามนุษย์จะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย ตัวอย่างเช่น ขบวนการค้ามนุษย์ที่พาคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ภายหลังจากที่ผ่านเขตแดนมักจะถูกกลุ่มผู้ค้ามนุษย์บังคับให้ค้าประเวณี แม้บุคคลเหล่านี้จะเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ในความคิดที่เกี่ยวกับกฎหมายคนเข้าเมือง หรือ การค้าประเวณี แต่มักจะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมดำเนินคดีในความผิดตามกฎหมายคนเข้าเมือง หรือ กฎหมายการค้าประเวณีเสียมากกว่าที่จะกันตัวเองไว้เป็นพยาน

แนวคิดในการไม่ดำเนินคดีกับผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยเหื่อนั้นเป็นบุคคลสำคัญลำดับแรกในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ หรือ ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งคดี อันมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดี เพราะเหยื่อเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดโดยตรง ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนทรัพย์สิน นอกจากนี้ผลกระทบจากการกระทำความผิดดังกล่าวอาจส่งผลต่อบุคคลใกล้ชิด หรือ ครอบครัวของเหยื่อ อีกด้วย

⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227

ความสำคัญในการไม่ดำเนินคดีกับเหยื่อจากการค้ามนุษย์นั้น กฎหมายจึงต้องมีมาตรการในการให้ความคุ้มครองแก่เหยื่อ ให้ปลอดภัยจากการข่มขู่ ข่มเหง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เหยื่อได้รับความปลอดภัย และได้รับความเสมอภาคทางกฎหมาย อันส่งผลให้เหยื่อรู้สึกถึงการได้รับความคุ้มครอง ไม่ทอดทิ้ง จากรัฐ เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อย่างชัดเจน ซึ่งผลของการไม่มีกฎหมายคุ้มครองดังกล่าว ส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ใส่ใจในการคุ้มครองสิทธิของเหยื่อ รวมทั้งยังไม่มีแนวทางในการบังคับใช้มาตรการคุ้มครองเหยื่อในคดี เจ้าหน้าที่จึงปฏิบัติต่อเหยื่อไม่ต่างจากพยานในคดีคนหนึ่งเท่านั้น และ อาจปฏิบัติต่อเหยื่ออย่างไม่เหมาะสม ทำให้เหยื่อได้รับความบอบช้ำทางจิตใจมากขึ้นอีก

ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่าแนวคิดดังกล่าวต้องมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม (Public Interests)⁴⁴ โดยใช้เพื่อป้องกันและควบคุมการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งการมุ่งเพียงการค้าดำเนินคดีเพียงอย่างเดียว ไม่อาจจะบรรลุซึ่งจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองเหยื่อได้ การคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิด โดยละเลยสิทธิของเหยื่อในคดี (Crime-Victim) หรือผู้เสียหายในคดีอาญา (Injured Person)⁴⁵ เหยื่อในคดีกลายเป็นผู้ที่ถูกลืม โดยกระบวนการยุติธรรม ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วเหยื่อในคดีเป็นผู้ที่มีบทบาทอันสำคัญในการเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรม เช่นเดียวกับผู้ต้องหาหรือ จำเลย กล่าวคือ ผู้เสียหายในฐานะที่เป็นมนุษย์จึงสมควรจะได้รับการคุ้มครองสิทธิ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีค้ามนุษย์ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และ ให้เหยื่อเกิดความบอบช้ำทางร่างกายและจิตใจน้อยที่สุด

2.3 กฎหมายในระดับสากลเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

ในปัจจุบัน มีองค์กรอาชญากรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีการทำงานกันอย่างเป็นเครือข่าย โดยในประเทศต่างๆ ก็ได้มีการพยายามในการพัฒนากฎหมายและมาตรฐานต่าง ๆ ในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนับวันจะกลายเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะเหตุที่ว่าในปัจจุบันซึ่งถือเป็นยุคโลกาภิวัตน์ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ไม่มีพรมแดน

⁴⁴ Roger Brownsword, :law and the Public Interest. (Stuttgart: Steiner, 1993), pp.30.

⁴⁵ นิรันต์ เสียมทอง. การแจ้งข้อหาในคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 23.

ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระบบเศรษฐกิจ การขนส่ง และการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์มีโอกาสที่จะติดต่อสื่อสารและพัฒนาเศรษฐกิจในทางที่สร้างสรรค์ได้มากขึ้น แต่มนุษย์บางกลุ่มกลับนำความเจริญเหล่านี้ไปใช้ในการก่ออาชญากรรม ดังนั้น จึงมีการร่วมมือกันของประเทศต่างๆ ในการเจรจาเพื่อให้เกิดอนุสัญญาและพิธีสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมขึ้น

ดังนั้นแล้วนานาประเทศ จึงได้ตกลงที่จะร่วมมือกันในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยจัดทำเป็นกฎหมายในระดับสากลเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ได้แก่ อนุสัญญา หรือ พิธีสารฉบับต่างๆ นั้น ซึ่งมีได้มีลักษณะเป็นกฎหมายภายในสำหรับประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศซึ่งมีผลบังคับใช้ต่อรัฐภาคีเท่านั้น ไม่ได้มีผลเป็นการบังคับใช้ต่อปัจเจกบุคคลและเมื่อประเทศใดมีการลงนามแล้ว ก็ถือว่าประเทศนั้นเห็นชอบที่จะเป็นภาคีสมาชิกและเท่ากับเป็นการแสดงความจำนงที่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแล้ว และเพื่อให้บรรลุเจตจำนงนั้น ประเทศที่ได้ลงนามแล้วมีพันธะที่จะต้องสำรวจกฎหมายภายในของตนว่ามีความสอดคล้องกับอนุสัญญาและพิธีสารหรือไม่เพียงใด หากกฎหมายภายในไม่สอดคล้องต้องมีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายนั้น หรือออกกฎหมายใหม่เพื่อให้สามารถให้สัตยาบันอนุสัญญาและพิธีสารแนบท้ายได้

2.3.1 พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้าบุคคลโดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) ภายใต้อนุสัญญาเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (UN Convention Against Transnational Organized Crime)

พิธีสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยเฉพาะหญิงและเด็ก กลุ่มครอบครัวและผู้ตกเป็นเหยื่อและ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐภาคี พิธีสารนี้จึงเป็นเครื่องมือระดับสากลซึ่งผูกพันรัฐภาคีฉบับแรก ที่ให้คำนิยามเรื่องการค้ามนุษย์อันครอบคลุมวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของการค้ามนุษย์ในปัจจุบันที่มีไว้เพียงเพื่อการบังคับค่าประเวณี จึงนับได้ว่าเป็นความก้าวหน้าระดับหนึ่งของความพยายามที่จะใช้แนวทางอาชญากรรมปราบปรามการค้ามนุษย์ นอกจากประเทศไทยจะได้ลงนามในอนุสัญญาต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 แล้ว ประเทศไทยยังได้ลงนามในพิธีสารเรื่อง การป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้า

มนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กและพิธีสารต่อต้านการลักลอบขนย้ายผู้ย้ายถิ่นโดยทางบก ทางทะเล และอากาศ อีกด้วย⁴⁶

โดยพิธีสารฉบับดังกล่าวได้มีการกำหนดรายละเอียดเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ซึ่งในพิธีสารฉบับนี้มีอยู่ทั้งหมด 20 มาตรา ซึ่งมีความมุ่งประสงค์เพื่อป้องกันและควบคุมบุคคลผู้กระทำการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพื่อป้องกันและให้ความช่วยเหลือเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ให้ได้รับการเคารพในสิทธิมนุษยชน และให้ประเทศต่างๆร่วมมือกันในการสนับสนุนสาระสำคัญดังนี้⁴⁷

“การค้ามนุษย์” หมายถึง การเกณฑ์ การขนส่ง การโยกย้าย การรับไว้ซึ่งบุคคล โดยการขู่ข่มขู่ หรือใช้กำลัง หรือการบังคับขู่ข่มขู่ในรูปแบบอื่น การลักพา น้อ โกง หลอกลวง การใช้อำนาจในทางที่ผิด หรือการใช้ตำแหน่งในทางที่ไม่เหมาะสมในการให้หรือรับไว้ซึ่งค่าตอบแทน หรือผลประโยชน์อื่นๆ ในการที่บุคคลหนึ่งมีอำนาจควบคุมบุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดรวมถึงการแสวงหาประโยชน์เพื่อการค้าประเวณี หรือการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับให้ใช้แรงงานหรือบริการ การเป็นทาส หรือตกอยู่ในสภาพที่เหมือนทาส หรือการเคลื่อนย้ายบุคคลที่เป็นทาส หรือตกอยู่ในสภาพที่เหมือนทาสไปยังที่ต่างๆ “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

การให้ความช่วยเหลือและความคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในพิธีสารฉบับนี้ กำหนดถึงการปกป้องผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไว้กล่าวคือ⁴⁸

1. รัฐบาลของแต่ละรัฐจะต้องปกป้องถึงความเป็นส่วนตัวและชื่อเสียงของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งกระบวนการทางกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ซึ่งจะต้องกระทำเป็นความลับด้วย

⁴⁶ สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. อนุสัญญาและพิธีสารเกี่ยวกับการค้ามนุษย์. (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2551), หน้า 87.

⁴⁷ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้าบุคคล โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ข้อ 3

⁴⁸ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้าบุคคล โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งลักษณะในองค์กร ข้อ 6

2. โดยแต่ละรัฐ ต้องแน่ใจว่ากฎหมายภายในหรือระบบการปกครองนั้นจะมีการกำหนดถึงมาตรการต่างๆ ในการปกป้องผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้แก่ การที่มีความสัมพันธ์ระหว่างศาลกับฝ่ายปกครองในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร และการช่วยเหลือที่ทำให้เน้นถึงความมุ่งหมาย เกี่ยวกับการพิจารณาถึงความเหมาะสมในกระบวนการทางอาญาที่มีต่อผู้กระทำความผิด ทั้งนี้จะต้องให้สิทธิในการแก้ต่างแก่ผู้กระทำความผิดด้วย

3. รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องพิจารณาให้การสนับสนุนถึงมาตรการต่างๆ แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทั้งในด้านร่างกาย ด้านจิตใจและด้านสังคมซึ่งรวมไปถึงการร่วมมือกันขององค์กรเอกชนและองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมาตรการต่างๆ ได้แก่ การหาที่พักอาศัยที่เหมาะสม การให้คำปรึกษาและข้อมูลข่าวสารต่างๆ และสิทธิทางกฎหมายต่างๆ แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้สามารถเข้าใจได้ การรักษาทางการแพทย์ การช่วยเหลือทางร่างกาย และการให้โอกาสในการจ้างงาน การให้การศึกษา และการฝึกอบรม

4. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องคำนึงถึงการนำบทบัญญัติดังกล่าวนี้ไปปรับใช้ โดยต้องคำนึงถึงอายุ เพศ และความต้องการพิเศษของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการพิเศษของเด็ก ซึ่งรวมไปถึงการหาที่พักอาศัยที่เหมาะสม การให้การศึกษา และการดูแลด้วย

5. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องพยายามเตรียมการในการรักษาความปลอดภัยทางร่างกายให้แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ระหว่างที่บุคคลนั้นอยู่ในรัฐนั้น ๆ

การอนุญาตให้อยู่ในดินแดนและการส่งกลับ โดยในพิธีสารฉบับนี้ กำหนดถึงสถานะของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศปลายทาง ซึ่งกำหนดไว้ ดังนี้⁴⁹

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสมในการอนุญาตให้ผู้เสียหายอยู่ในประเทศนั้นแบบถาวร

2. รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในองค์ประกอบด้านมนุษยธรรมด้วย และกำหนดถึงการกลับคืนสู่ถิ่นเดิมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ดังนี้

2.1 รัฐภาคีที่มีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นคนสัญชาตินั้น หรือบุคคลซึ่งมีสิทธิในการพักอาศัยอย่างถาวรในเวลาที่จะเข้ามายังประเทศปลายทางรัฐนั้นจะต้องอำนวยความสะดวก

⁴⁹ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้าบุคคล โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งลักษณะในองค์กร ข้อ 7,8

สะดวกและให้การยอมรับ โดยจะต้องรักษาความปลอดภัยบุคคลนั้นจนกว่าบุคคลนั้นจะกลับไป โดยปราศจากกำหนดเวลาเกินควรและเหตุผลอันไม่สมควร

2.2 เมื่อรัฐภาคีได้รับตัวผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ซึ่งมีสัญชาติในรัฐนั้นกลับมาแล้ว รัฐนั้นก็จะต้องรักษาความปลอดภัยบุคคลนั้นและสถานะทางกฎหมาย ซึ่งมีบุคคลผู้ซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ต้องมีสิทธิเลือกได้โดยสมัครใจ

2.3 เมื่อได้รับการร้องขอจากประเทศปลายทางรัฐภาคีที่ได้รับการร้องขอนั้น ห้ามกำหนดเวลาเกินควรและ ต้องพิสูจน์ว่าบุคคลผู้ซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้นเป็นผู้มีสัญชาติในรัฐปลายทางนั้น หรือมีสิทธิพักอาศัยอย่างถาวรในเวลาที่เข้ามายังประเทศปลายทาง

2.4 ในการอำนวยความสะดวก ในการกลับคืนสู่ถิ่นเดิมของผู้ที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ปราศจากเอกสารที่ถูกต้อง รัฐภาคีที่บุคคลนั้นมีสัญชาติหรือมีสิทธิพักอาศัยอย่างถาวร ในเวลาที่เข้ามายังประเทศปลายทาง รัฐภาคีนั้นอาจออกคำสั่งที่ได้รับการร้องขอจากประเทศปลายทาง ให้มีการออกเอกสารหนังสือเดินทางหรือใช้อำนาจอื่นๆ ที่จำเป็นในการที่จะให้บุคคลนั้นกลับเข้ามายังรัฐนั้นอีกครั้งหนึ่ง

2.5 ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ต้องไม่เสียสิทธิที่เขาพึงมีได้ตามกฎหมายภายในประเทศปลายทาง

2.6 รัฐต้องไม่ได้รับความเสียหายในเรื่องของผลประโยชน์ที่มีการตกลงกันไว้ของข้อตกลงหรือการเตรียมการต่างๆ ของรัฐในการกลับคืนสู่ถิ่นเดิมของผู้ที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

อนุสัญญาเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (UN Convention Against Transnational Organized Crime) นี้ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของพยานบุคคล ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิด จึงมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีมาตรการในทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองแก่พยาน โดยเฉพาะในคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นกลุ่มอาชญากรที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กรซึ่งมีทั้งอิทธิพล กำลังคน และทรัพย์สินที่จะดำเนินการทุกวิถีทางในการทำให้ตนหลุดพ้นจากการถูกดำเนินคดี โดยกำหนดให้

การคุ้มครองพยานและผู้เสียหาย⁵⁰ โดยรัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพ ที่จะให้ความคุ้มครองแก่พยาน ญาติ และบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดกับพยานผู้นั้นตามความเหมาะสม จากการแก้แค้นหรือข่มขู่อันอาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินคดีซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่อนุสัญญาคุ้มครองครอบคลุมถึง โดยมาตรการต่างๆ นี้จะไม่กระทบถึงสิทธิของจำเลย รวมทั้งสิทธิที่พึงได้รับต่อไปนี้ด้วย

1. การกำหนดวิธีการให้ความคุ้มครองทางร่างกายแก่ตัวบุคคลดังกล่าว ภายในขอบเขตที่จำเป็นและกระทำได้ เช่น การย้ายบุคคลเหล่านั้นไปอยู่ที่อื่น และการอนุญาตให้ไม่เปิดเผยหรือจำกัดการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรูปร่างและที่อยู่ของบุคคลเหล่านั้นเท่าที่จำเป็น
2. จัดให้มีการอำนวยความสะดวกให้ปากคำของพยานสามารถดำเนินการได้อย่างปลอดภัย เช่น อนุญาตให้มีคำให้การผ่านการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร เช่น การเชื่อมต่อวิดีโอทัศน์ หรือวิธีการอื่นที่เพียงพอ

การให้ความช่วยเหลือและการคุ้มครองผู้เสียหาย⁵¹ โดยในคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรนั้น นอกจากรัฐภาคีจะต้องมีมาตรการในทางกฎหมายที่เข้มแข็งในการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีแล้ว มาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่อยู่ในฐานะพยาน หรือมิได้เป็นพยานในระหว่างที่มีการจับกุม ฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด เป็นเครื่องมืออีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ในอนุสัญญาฉบับนี้ จึงได้กำหนดให้ รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือและความคุ้มครองแก่ผู้เสียหาย โดยเฉพาะในกรณีที่มีการคุกคามที่จะแก้แค้นหรือข่มขู่ โดยที่รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องชดเชยและชดใช้ค่าเสียหาย แก่ผู้เสียหายสำหรับความผิดที่เกิดขึ้น

โดยวัตถุประสงค์เบื้องต้นและเป้าหมายอันดับแรกของอนุสัญญาฉบับนี้ คือความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมาตรการที่กำหนดขึ้นก็เพื่อเป็นการขจัดความเหลื่อมล้ำของมาตรฐานในทางกฎหมายอันเนื่องมาจากระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน ด้วยการกำหนดมาตรฐานในการร่างกฎหมายภายในที่บังคับใช้ในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

⁵⁰ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24

⁵¹ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 25

กล่าวคือเมื่อประเทศใดลงนามเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาแล้วก็ถือว่าประเทศนั้นแสดงเจตนาที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติในอนุสัญญาซึ่งมีพันธะที่ต้องสำรวจกฎหมายภายในประเทศของตนว่าสอดคล้องกับอนุสัญญาและพิธีสารแนบท้ายหรือไม่เพียงใด หากยังไม่สอดคล้องก็ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายนั้น หรือออกกฎหมายใหม่เพื่อสามารถให้สัตยาบันในอนุสัญญาและพิธีสารแนบท้ายได้รัฐภาคีแต่ละรัฐจะได้พิจารณาในขั้นตอนที่เหมาะสมของการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดในลักษณะที่ไม่ทำให้เสื่อมสิทธิของจำเลย⁵²

2.3.2 พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of children, Child, Prostitution and Child Pornography)⁵³

พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก เป็นพิธีสารที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดมาตรการทางกฎหมายและการดำเนินการเฉพาะด้านจากที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เพื่อเป็นการส่งเสริมอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในมาตราที่เกี่ยวข้องให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากการพัฒนาใน โลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็กเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในอินเทอร์เน็ตและวิทยาการที่พัฒนาเกิดขึ้นใหม่ชนิดอื่น ๆ ทำให้ในปี ค.ศ. 1999 ได้มีการเรียกร้องของรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กทั่วโลก ให้กำหนดว่าการผลิต การแจกจ่าย การส่งออก การส่งต่อ การนำเข้า การมีไว้ในครอบครอง โดยเจตนา และการโฆษณาสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็กถือเป็นความผิดอาญา และเน้นถึงความสำคัญของความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างรัฐบาลของรัฐภาคี รวมถึงอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตด้วย พิธีสารฉบับนี้ได้กำหนดให้ความหมายของถ้อยคำสำคัญไว้หลายกรณี ไม่ว่าจะเป็น “การค้าเด็ก”

⁵² ชัยรัตน์ สักดิ์โกศล, “การฟอกเงิน:ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ,” (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 68.

⁵³ สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, อนุสัญญาและพิธีสารเกี่ยวกับการค้ามนุษย์, หน้า 115.

“การค้าประเวณีเด็ก” และ “สื่อลามกเกี่ยวกับเด็ก” รวมทั้งมีการกำหนดแนวทางและมาตรการทางกฎหมายในด้านต่างๆ โดยมีสาระสำคัญหลายประการ ได้แก่

“การค้าเด็ก”⁵⁴ หมายถึง การกระทำหรือการแลกเปลี่ยนใดที่เด็กถูกส่งมอบโดยบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใด ไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง เพื่อค่าตอบแทนหรือเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบอื่นใด และกำหนดให้ “การค้าประเวณีเด็ก” หมายถึงการใช้เด็กในกิจกรรมทางเพศเพื่อค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบอื่นใด ส่วน “สื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก” หมายถึง การนำเสนอใดโดยวิธีการใดก็ตามที่มีเด็กเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมทางเพศอย่างชัดแจ้ง หรือการนำเสนอส่วนใดในทางเพศของเด็กจากตัวตนจริง

รัฐภาคีจะต้องกำหนดความผิดอาญา⁵⁵ สำหรับผู้ที่ทำการค้าเด็กตามคำนิยามดังกล่าว รวมไปถึงการเสนอ การส่งมอบ หรือรับเด็กไว้ไม่ว่าโดยวิธีการใด หากมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศโดยมิชอบจากเด็ก จัดส่งอวัยวะเด็กเพื่อผลกำไร หรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับการค้าเด็กในการบังคับใช้แรงงาน การผลิต แจกจ่าย เผยแพร่ นำเข้า ส่งออก การเสนอ ขาย หรือครอบครองสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในลักษณะส่วนบุคคลหรือเป็นองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในประเทศหรือลักษณะข้ามชาติก็ตาม และจะต้องกำหนดความผิดอาญาดังกล่าวกับผู้พยายาม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย

พิธีสารกำหนดให้ความผิดค้าเด็กเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดน⁵⁶ ได้ตามสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่มีอยู่ระหว่างรัฐภาคี และหากมีการจัดทำสนธิสัญญาขึ้นใหม่ก็ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ตามสนธิสัญญาที่เกิดขึ้นใหม่ด้วย แต่หากเป็นกรณีที่ไม่ได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันก็อาจใช้พิธีสารนี้เป็นแนวทางดำเนินการได้ อีกทั้งรัฐภาคีต้องมีมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่รัฐภาคีอื่นเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน กระบวนการทางอาญา การส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งยังต้องมีมาตรการยึดและริบทรัพย์สิน⁵⁷ สิ่งของต่างๆ เช่น ทรัพย์สินหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือที่ได้มาจากการกระทำความผิดเหล่านั้นและดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อสามารถปิดสถานที่ใช้ในการกระทำความผิดโดยชั่วคราวหรือถาวร

⁵⁴ พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ข้อ 2

⁵⁵ พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ข้อ 3

⁵⁶ พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ข้อ 5

⁵⁷ พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ข้อ 6,7

โดยรัฐภาคีนั้นต้องมีมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองช่วยเหลือเด็ก⁵⁸ ในด้านต่างๆ เช่น การกำหนดวิธีการพิจารณาคดีแบบพิเศษสำหรับเด็ก การแจ้งสิทธิต่างๆ ให้เด็กทราบ การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและการเผยแพร่ข่าวอย่างไม่เหมาะสมที่อาจนำไปสู่การละเมิดตัวของเด็ก การให้ความปลอดภัยของครอบครัวเด็กและพยาน การให้ความรู้ทางด้านกฎหมายและด้านจิตวิทยากับผู้ทำงานร่วมกับเด็ก การส่งเสริมทางการศึกษา สังคม และการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจแก่เด็ก เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อจัดการกับปัญหาความยากจนและความด้อยพัฒนาของประเทศนั้น

2.3.3 อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องการค้าบุคคลและการแสวงหาประโยชน์จากการเป็นโสเภณีของผู้อื่น (Convention for the Suppression of the Trafficking in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others)⁵⁹

อนุสัญญานี้มีผลบังคับใช้ใน พ.ศ. 2492 (ค.ศ. 1949) จึงมีชื่อเรียกอนุสัญญา 1949 เป็นอนุสัญญาที่ต้องการจะแก้ปัญหาค้าหญิงและเด็กเข้ามาแสวงหาประโยชน์ในระบบโสเภณี อนุสัญญานี้ต้องการที่จะใช้แทนอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ที่ได้จัดทำไว้ก่อนหน้านี้ เช่น อนุสัญญาเรื่องการค้าทาสผิวขาว (พฤษภาคม พ.ศ. 2477) อนุสัญญาการค้าหญิงและเด็ก (กันยายน พ.ศ. 2464) และอนุสัญญาปราบปรามการค้าหญิงที่เป็นผู้ใหญ่ (ตุลาคม พ.ศ. 2476) แต่เนื่องจากขาดคำนิยามเรื่องการค้าบุคคล และมีความประสงค์หลักที่จะไม่ให้มีการยอมรับการค้าประเวณีโดยประกาศว่าโสเภณีขัดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และนำปัญหาโสเภณีไว้เป็นเรื่องเดียวกับการค้ามนุษย์ ถึงแม้ว่าอนุสัญญาจะประณามระบบโสเภณีแต่ก็ไม่ได้ห้ามการที่ผู้หญิงจะเลือกค้าประเวณี แต่ทั้งนี้รัฐจะต้องไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวจัดระเบียบการค้าประเวณี หน้าที่ของรัฐมีเพียงลงโทษผู้แสวงหาประโยชน์จากการเป็นโสเภณีของผู้อื่น

⁵⁸ พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ข้อ 8,9,10

⁵⁹ ชนกพล สกลผดุงเขตต์. การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีของหญิงและเด็ก: ศึกษาอนุสัญญาระหว่างประเทศและเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 55.

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประเทศที่ยอมรับและมีการจัดการดูแลการค้าประเวณีไม่เข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา 1949 จนถึงปัจจุบันมีเพียงประมาณ 70 ประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญานี้ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อนุสัญญานี้ไม่มีผลในทางปฏิบัติที่แท้จริงใน พ.ศ. 2508 กรรมการเรื่องสิทธิมนุษยชนได้มีการตั้งคณะทำงานเรื่องการค้าทาสยุคใหม่ ซึ่งรับผิดชอบดูแลอนุสัญญานี้ด้วย

ปัญหาเรื่องการขาดนิยามที่ครอบคลุมทุกรูปแบบของการค้ามนุษย์ และจำนวนภาคีสมาชิกที่มีจำกัด ทำให้เกิดการตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดทำเครื่องมือระดับสากลในการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งได้จัดทำสำเร็จโดยองค์การปราบปรามยาเสพติดและอาชญากรรมขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งให้ความสนใจปัญหาการค้ามนุษย์จากมิติทางอาชญากรรมที่มุ่งเน้นเรื่องการปราบปรามอาชญากรรมมากกว่าเรื่องสิทธิมนุษยชน

โดยอนุสัญญานี้ได้กำหนดสาระสำคัญ กล่าวคือกำหนดให้รัฐภาคีมีการดำเนินการฟ้องร้องการกระทำความผิด กำหนดให้คนต่างด้าวได้รับสิทธิในกระบวนการดำเนินคดีเช่นเดียวกับคนในชาตินั้นๆ⁶⁰ ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือเกี่ยวกับการศึกษาทั้งในภาครัฐและเอกชนสุขภาพอนามัย สังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนมาตรการอื่นๆ เพื่อป้องกันการค้าประเวณี การฟื้นฟูสภาพจิตใจ และปรับปรุงสภาพสังคมของเหยื่อการค้าประเวณี⁶¹ สำหรับผู้ที่อยู่ในระหว่างรอการส่งกลับถิ่นฐานเดิมควรได้รับความช่วยเหลือและการดูแลเป็นการชั่วคราวอย่างเหมาะสม ผู้ที่ไม่สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับและไม่มีสามีภริยา ญาติหรือผู้ปกครองที่ออกค่าใช้จ่ายแทนได้ กำหนดให้รัฐที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ ควรรับผิดชอบต่อค่าเดินทางถึงชายแดนหรือท่าเรือหรือสนามบินใกล้ที่สุดที่ผู้ถูกส่งกลับจะสามารถเดินทางกลับถิ่นฐานเดิมได้และค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่เหลือถือเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลประเทศถิ่นฐานเดิม⁶²

2.3.4 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child 1989)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เกิดขึ้นจากความพยายามขององค์การสหประชาชาติที่ต้องการให้ประเทศต่างๆ ยอมรับและให้การรับรองสิทธิในด้านต่างๆ ของเด็ก โดยเริ่มต้นจากการนำหลักการสำคัญสำหรับสวัสดิภาพและการคุ้มครองพิทักษ์เด็กที่กำหนดไว้ในปฏิญญาเจนีวา ค.ศ.

⁶⁰ อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องการค้าบุคคลและการแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นโสเภณีของผู้อื่น ข้อ 5

⁶¹ อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องการค้าบุคคลและการแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นโสเภณีของผู้อื่น ข้อ 16

⁶² อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องการค้าบุคคลและการแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นโสเภณีของผู้อื่น ข้อ 19

1924 มารวบรวมเงื่อนไขต่างๆ เกี่ยวกับสิทธิเด็กไว้ภายใต้เอกสารฉบับเดียวกันและพัฒนามาเป็นอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2535 เป็นต้นมา อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหลักประกันที่จะช่วยเหลือคุ้มครองเด็กซึ่งอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว โดยมีสาระสำคัญคือ มุ่งการคุ้มครองและรับรองสิทธิเด็กในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วน คือ สิทธิเด็กทั้งหมดที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญา และสิทธิเด็กตามอนุสัญญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการค้าเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญในการสร้างแนวความคิดพื้นฐานที่ทำให้ประเทศต่างๆ กำหนดมาตรการและกฎหมายต่างๆ ในประเทศของตน เพื่อปกป้องและคุ้มครองเด็ก รวมถึงจัดการกับปัญหาในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และพัฒนาฟื้นฟูให้เด็กกลับสู่สังคมอย่างปลอดภัย ช่วยให้แนวโน้มของการถูกระงับหรือถูกระงับโดยมิชอบในด้านต่าง ๆ

สิทธิเด็กทั้งหมดที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญา อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้กำหนดประเภทของสิทธิเด็กที่ควรได้รับความคุ้มครองรวม 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ⁶³

1. สิทธิในการดำรงชีวิต (Survival Rights) หรือสิทธิขั้นพื้นฐานทั่วไปของเด็ก เช่น สิทธิในการมีชีวิตอยู่ สิทธิที่จะได้รับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน สิทธิที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีพอ สิทธิในการมีชื่อและสัญชาติ เป็นต้น
2. สิทธิในการรับการปกป้องคุ้มครอง (Protection Rights) เพื่อคุ้มครองเด็กจากการถูกเอาเปรียบทางเพศ การใช้แรงงานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือการพัฒนาร่างกาย สมองจิตใจ ศิลธรรม และสังคมของเด็ก จากการถูกรังแกหรือถูกล่วงโทษ จากการกระทำที่โหดร้าย ตลอดจนการปกป้องคุ้มครองเด็กที่มีชีวิตอยู่ในภาวะยากลำบาก เช่น เด็กพิการ เด็กลี้ภัย เป็นต้น
3. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Development Rights) เป็นสิทธิที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง เช่น สิทธิที่จะได้รับการศึกษา เป็นต้น
4. สิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation Rights) เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี สิทธิในการแสดงออก สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

⁶³ วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ. กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทย เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันกฎหมายอาญา, 2543), หน้า 2.

สิทธิเด็กตามอนุสัญญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการค้าเด็ก ได้บัญญัติให้การปกป้องคุ้มครองเด็กในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าเด็กไว้ด้วยเช่นกัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นสิทธิในลักษณะของสิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง(Protection Rights) ทั้งเรื่องแรงงานและเรื่องเพศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การคุ้มครองด้านแรงงาน⁶⁴ ให้รัฐภาคียอมรับสิทธิเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจและจากการทำงานที่น่าจะเป็นการเสี่ยงอันตรายหรือที่ขัดขวางการศึกษาของเด็ก หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพและการพัฒนาทางร่างกาย สมอง จิตใจ ศิลธรรม และสังคมของเด็ก นอกจากนี้ยังต้องกำหนดอายุขั้นต่ำสำหรับการเข้าทำงาน จำนวนชั่วโมงและสภาพการทำงาน รวมถึงบทลงโทษที่เหมาะสมเพื่อให้สิทธิเด็กเหล่านี้มีผลบังคับใช้ได้จริง รวมทั้งต้องป้องกันการใช้เด็กเพื่อการผลิตและค้ายาเสพติด⁶⁵ อีกด้วย

2. การคุ้มครองด้านเพศ⁶⁶ โดยรัฐภาคียอมรับสิทธิเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์ทางเพศและการกระทำทางเพศที่มีขอบทุกรูปแบบ โดยต้องมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการชักจูงหรือบีบบังคับเด็กให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเพศใดๆ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ป้องกันการแสวงประโยชน์จากเด็กในการค้าประเวณีหรือการกระทำอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเพศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ป้องกันการแสวงประโยชน์จากเด็กในการแสดงลามกอนาจารและที่เกี่ยวข้องกับสิ่งลามกอนาจาร

3. การคุ้มครองจากการค้าเด็กและการแสวงประโยชน์ทุกรูปแบบ⁶⁷ โดยรัฐภาคีต้องดำเนินการที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการลักพา การขาย หรือการลักลอบค้าเด็ก ไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใดหรือในรูปแบบใด รวมทั้งต้องคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงหาประโยชน์ในทุกรูปแบบอื่นทั้งหมดที่เป็นผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็กไม่ว่าด้านใด

4. การฟื้นฟูร่างกายและจิตใจเด็ก⁶⁸ โดยรัฐภาคีต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมฟื้นฟูร่างกายและจิตใจเพื่อให้เด็กที่ได้รับผลจากการแสวงประโยชน์หรือการกระทำโดยมิชอบหรือจากการกระทำอื่นที่อนุสัญญานี้ให้ความคุ้มครองได้กลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข

⁶⁴ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 32

⁶⁵ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 33

⁶⁶ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 34

⁶⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 35,36

⁶⁸ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 39

2.4 แนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์⁶⁹

ในพิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วยการป้องกัน ปรามปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะ ผู้หญิงและเด็กนี้ ได้บัญญัติถึงความสัมพันธ์ของพิธีสารเพิ่มเติมกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติไว้ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการบังคับใช้พิธีสารเพิ่มเติมฉบับนี้จะต้องใช้ตีความควบคู่ไปกับบทบัญญัติของอนุสัญญาด้วย นอกจากนี้พิธีสารเพิ่มเติมฉบับนี้ยังได้มีการกล่าวถึงการกำหนดให้ความผิดฐานค้ามนุษย์เป็นความผิดอาญาเมื่อได้กระทำโดยเจตนาและให้เอาผิดกับผู้ที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นตัวการร่วม เป็นผู้ใช้หรือเป็นผู้สนับสนุนและความยินยอมของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ก็ไม่ใช่สาระสำคัญที่จะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลุดพ้นความรับผิดและดังที่ได้เคยกล่าวแล้วว่าในกรณีของเด็กนั้นแม้มีพฤติการณ์ในการจัดหา ขนส่ง ส่งต่อ จัดให้อยู่อาศัย หรือรับเด็กไว้ เพื่อความมุ่งหมายในการแสวงหาประโยชน์จากเด็กแล้วให้ถือว่าเป็นการค้ามนุษย์ทั้งสิ้น การกำหนดมาตรการในการควบคุมชายแดนและยังมีการบัญญัติถึงระบบการรักษาความปลอดภัยและการควบคุมเอกสารการเดินทางเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำอันเป็นการปลอมเอกสารหรือการนำเอาเอกสารการเดินทางนั้นไปใช้ในทางที่ผิด ส่วนในเรื่องของมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์นั้นพิธีสารเพิ่มเติมฉบับนี้ ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องการค้ามนุษย์ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งได้มีการกล่าวถึงการให้รัฐภาคีพิจารณาหามาตรการที่เหมาะสมในการอนุญาตให้ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์สามารถอาศัยอยู่ในดินแดนของประเทศตนเองได้ชั่วคราวหรือตลอดไปตามความเหมาะสม⁷⁰ และได้กล่าวถึงการส่งกลับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ซึ่งมีประเด็นดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁹ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้าบุคคล โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งลักษณะในองค์กร ข้อ 3

⁷⁰ 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime

2.4.1 การคุ้มครองผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ โดยการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว การห้ามเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ รวมทั้งการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์เป็นการลับ⁷¹

วัตถุประสงค์ของมาตรการในข้อนี้เป็นการรับรองและสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ว่าเมื่อเขาได้กลับเข้าไปใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้งหนึ่งนั้นเขาจะไม่ถูกประจานหรือประณามว่าเคยมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนอกจากนี้ยังเป็นการสร้างหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตและชื่อเสียงให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ว่าตัวของเหยื่อจะไม่ถูกเปิดเผยชื่อ สกุลหรือรูปร่างหน้าตาต่อสาธารณะรวมถึงที่อยู่หรือข้อมูลส่วนตัวต่างๆ ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อก็จะต้องไม่ถูกนำมาเปิดเผยหรือเผยแพร่ ทั้งนี้มีข้อพิจารณาว่าในส่วนของคุณคดีใกล้ชิดกับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อก็ควรที่จะได้รับความคุ้มครองในส่วนของความเป็นส่วนตัวเช่นกัน⁷² และการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อนี้จะต้องปกปิดตั้งแต่เริ่มแรกที่ทราบถึงตัวบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อ การสืบสวนสอบสวนการทำงานตั้งแต่ในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการและในกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลก็ควรที่จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นการลับ นอกจากนี้มีประเด็นที่จะต้องระมัดระวังในเรื่องของการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนด้วยว่าการนำเสนอข้อมูลดังกล่าว จะต้องไม่ก้าวล่วงไปถึงความชัดเจนของตัวบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อ จนทำให้ทราบได้ว่าผู้ที่ตกเป็นเหยื่อคือใคร⁷³ และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะละเลยไม่ได้ก็คือการคำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยควบคู่กันไปด้วย

⁷¹ 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons , Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 6, paragraph 1

⁷² 2000 United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 24, paragraph 1.

⁷³ Ibid., Article 24.paragraph 2 (a)

2.4.2 การจัดให้ผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์มีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมายอย่างเหมาะสม และการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เสียหายได้แสดงความเห็นและคลายความวิตกกังวลและความหวาดกลัว⁷⁴

มาตรการในข้อนี้มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายในส่วนของกระบวนการพิจารณาความอาญาและหลักกฎหมายในเรื่องของพยานหลักฐานและการเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์และการเปิดโอกาสให้ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ได้ให้ข้อมูลรายละเอียดของข้อเท็จจริงในคดีที่เกิดขึ้นหรือการแสดงความต้องการในการเรียกร้องสิ่งต่างๆ ที่เหยื่อพึงได้รับ เช่น เรื่องค่าเสียหาย นอกจากนี้การที่ผู้ตกเป็นเหยื่อจะต้องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในชั้นของการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การดำเนินคดีในส่วนของพนักงานอัยการ บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ตกเป็นเหยื่อควบคู่ไปกับการค้นหาข้อเท็จจริงทางคดีที่เกิดขึ้นและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการสืบพยานในชั้นศาลนั้น เมื่อผู้ตกเป็นเหยื่อจะต้องเบิกความในฐานะของพยานก็ควรต้องนำทบทวนคดีในเรื่องของการคุ้มครองพยานมาปรับใช้กับผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ด้วย⁷⁵ ไม่ว่าจะเป็นการเบิกความผ่านวิดีโอที่สนทนที่จะปล่อยให้ผู้ตกเป็นเหยื่อจะต้องเผชิญหน้ากับฝ่ายผู้ต้องหา ทำอย่างไรที่จะทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่อสามารถเบิกความได้โดยไม่ต้องวิตกกังวลว่าตนเองจะต้องถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น เช่น เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร หรือทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตและทำอย่างไรที่จะไม่ให้ผู้ตกเป็นเหยื่อถูกละเมิดสิทธิในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ซึ่งแม้ว่าผู้ตกเป็นเหยื่อจะต้องตอบคำถามในฐานะพยานแต่สิ่งที่จะต้องตระหนักก็คือฐานะของเขาคือผู้เสียหายด้วย นอกจากนี้มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ไปปรากฏตัวในชั้นศาลในระหว่างที่คดียังอยู่ในกระบวนการพิจารณาแก่ไหนเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีผู้ตกเป็นเหยื่อเป็นคนชาติอื่นและการพิจารณาคดีใช้เวลานาน ซึ่งตัวของเหยื่อจากการค้ามนุษย์ต้องการที่จะกลับไปสู่ประเทศของตนเองซึ่งแม้ว่าหลักในเรื่องของพยานหลักฐานจะต้องเป็นการดำเนิน

⁷⁴ 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational

⁷⁵ 2000 United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 24. paragraph 4.

กระบวนการพิจารณาโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย แต่ในกรณีของคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์จำเป็นที่จะต้องให้ผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์อยู่ร่วมตลอดเวลาที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีหรือไม่ น่าจะต้องเป็นเรื่องที่รัฐภาคีจะต้องนำไปพิจารณาในการที่จะให้ผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์มีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมายนี้ตามความเหมาะสมโดยไม่ขัดต่อหลักในเรื่องของพยานหลักฐานและไม่ทำการใดที่ทำให้เสื่อมเสียสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย

2.4.3 การให้ผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ได้เข้าถึงข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียของตนเองทั้งในส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญา การให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย⁷⁶

มาตรานี้ถือว่าเป็นการตอบย้ำถึงความเคารพในสิทธิของผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เพราะหลักสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับมาตรการในข้อนี้ก็คือการเปิดเผยข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ของคดีที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อได้รับทราบถึงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียของตน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อได้คลายความวิตกกังวลและเกิดความสบายใจ และเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ต่อกระบวนการทางกฎหมาย นอกจากนี้รัฐยังต้องจัดให้มีสวัสดิการในเรื่องของความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายให้กับผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของนักกฎหมายที่จะให้คำแนะนำ หรือทนายความที่จะเป็นตัวแทนของ เหยื่อจากการค้ามนุษย์ในการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นในทางอาญาหรือทางแพ่ง

2.4.4 การให้ความปลอดภัยทางร่างกายกับผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์⁷⁷

สำหรับมาตรการในข้อนี้ค่อนข้างเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนว่าเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ร่างกายของผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยถือเป็นหลักประกันให้กับผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อว่าจะได้รับความคุ้มครองหากเกิดการคุกคามหรือตอบโต้จากผู้กระทำความผิด⁷⁸ ซึ่งมาตรการในข้อนี้น่าจะเป็นการสนับสนุนและเสริมในส่วนของการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเหยื่อตาม

⁷⁶ 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons , Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 6. paragraph 2.(a)

⁷⁷ Ibid., Article 6. paragraph 5.

มาตรการอื่นๆ ทั้งตามที่ปรากฏในพิธีสารและในอนุสัญญาและการให้ความปลอดภัยทางร่างกายกับผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์นี้ น่าจะรวมถึงอำนาจความสะดวกในการย้ายถิ่นที่อยู่ของผู้ตกเป็นเหยื่อและญาติหรือบุคคลที่ใกล้ชิด⁷⁹

2.4.5 การให้ค่าทดแทนความเสียหายกับผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์⁸⁰

แน่นอนว่าผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ย่อมเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำอันเป็นการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางร่างกายหรือจิตใจมาตรการในข้อนี้กล่าวถึงการชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้กับเหยื่อ แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงรายละเอียดว่าจะเอาเงินจำนวนดังกล่าวมาจากที่ไหนในการชดเชยให้กับผู้ตกเป็นเหยื่อหรือจะมีการชดเชยกันอย่างไร จึงเกิดกรณีที่เป็นปัญหาว่า เมื่อมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญากับผู้กระทำความผิดแล้วจะต้องให้ผู้ตกเป็นเหยื่อไปฟ้องร้องดำเนินคดีทางแพ่งกับผู้กระทำความผิดในเรื่องละเมิดหรือในกระบวนการพิจารณาคดีอาญานั้นเองศาลสามารถตัดสินให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้ตกเป็นเหยื่อได้เลย หรือจะเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นมาโดยเฉพาะสำหรับช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นประเด็นที่แต่ละรัฐภาคีจะต้องไปดำเนินการตามความสะดวกและความเหมาะสมแล้วแต่กรณีมีข้อน่าพิจารณาว่าในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้มีการบัญญัติถึงการรับและการยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิด⁸¹ ดังนั้นทรัพย์สินที่ได้จากการรับและยึดดังกล่าวที่พิสูจน์แล้วว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้มีหรือได้มาโดยการกระทำความผิดจากการค้ามนุษย์แล้ว ทรัพย์สินดังกล่าวก็น่าจะนำมาจัดเข้าเป็น กองทุนสำหรับจ่ายเป็นค่าทดแทนความเสียหายหรือเป็นเงินช่วยเหลือให้กับผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ด้วย

⁷⁸ 2000 United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article

⁷⁹ Ibid.,p.24.Article 24.paragraph 3.

⁸⁰ 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons , Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 6 . paragraph 6.

⁸¹ 2000 United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 12.

2.4.6 การส่งกลับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ในรัฐผู้รับการค้ามนุษย์ (Receiving States) และการรับตัวผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์กลับสู่ประเทศ⁸²

ตามหลักของมาตรการในข้อนี้เห็นได้ว่าจะต้องมีความเกี่ยวข้องระหว่างรัฐตั้งแต่สองรัฐขึ้นไปคือ รัฐที่มีผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์อยู่ในอาณาเขตแห่งรัฐตน รัฐผู้รับการค้ามนุษย์ (Receiving States) กับรัฐที่มีผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์มีสัญชาติหรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรโดยเมื่อเกิดกรณีการค้ามนุษย์และมีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันขึ้นระหว่างรัฐเช่นนี้ สิ่งของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงมากที่สุดก็คือการอำนวยความสะดวกและการรับประกันความปลอดภัยให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในการที่เขาสมัครใจและต้องการกลับถิ่นฐานหรือภูมิภคานาและหากรัฐผู้รับการค้ามนุษย์ได้ร้องขอหรือสอบถามถึงสถานะของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์จากรัฐผู้เป็นเจ้าของสัญชาติหรือรัฐที่เหยื่อมีถิ่นที่อยู่ในรัฐนั้นจริง และจะต้องยอมรับให้บุคคลนั้นกลับคืนสู่อาณาเขตแห่งรัฐตน ซึ่งในที่นี้หากเกิดความไม่สะดวกหรือขัดข้องในเรื่องของเอกสารการเดินทาง รัฐที่มีผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์มีสัญชาติหรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรก็จะต้องดำเนินการออกเอกสารการเดินทางที่จำเป็นเพื่อให้บุคคลดังกล่าวกลับสู่รัฐได้ด้วย เพราะบุคคลทั้งสองประเภทถือได้ว่าไม่ต้องการมีความผูกพันกับรัฐเดิมของตนเองแล้วรัฐผู้รับการค้ามนุษย์จึงไม่ควรยืนยันที่จะส่งกลับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่เป็นผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัยสู่รัฐเดิม เพราะถือว่าการขัดต่อหลักการไม่ผลักดันกลับ⁸³ นอกจากนี้สิ่งที่ต้องตระหนักถึงอีกกรณีก็คือมาตรการในการส่งกลับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ตามบทบัญญัติในพิธีสารฉบับนี้

2.4.7 การช่วยเหลือทางสังคมและการปกป้องผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์⁸⁴

มาตรการในข้อนี้เป็นกรวางกรอบไว้อย่างกว้างๆ โดยมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือและบรรเทาความเจ็บปวดให้กับเหยื่อไม่ว่าจะเป็นการเยียวยาแก้ไขหรือพยายามฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ในส่วนของมาตรการในการช่วยเหลือทางสังคมการปกป้องผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์นี้

⁸² 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 8.

⁸³ 1951 Convention Relating to the Status of Refugee, Article 33.

⁸⁴ 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 6. paragraph 3.

เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเยียวยาฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ การช่วยเหลือทางสังคมนี้อาจจะออกมาในรูปของการหาที่พักพิงที่เหมาะสมให้กับเหยื่อในการพักฟื้นหรืออยู่อาศัย การฝึกอบรมหรือให้การศึกษาหรือให้ความรู้ทางวิชาชีพเพื่อให้เหยื่อสามารถหาออกไปเลี้ยงตนเองได้ การเปิดโอกาสในการทำงานให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อการบำบัดรักษาทางจิตใจ โดยอยู่ในความดูแลของจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยา รวมทั้งในส่วนของการดำเนินการทางกฎหมายนั้นก็ควรที่จะมีนักกฎหมายเข้ามาช่วยแนะนำและให้ข้อมูลความรู้ และตอบข้อซักถามที่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ต้องการทราบและสิ่งที่สำคัญและเป็นปัญหาอย่างหนึ่งก็คือเรื่องของภาษา หลายครั้งที่ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ไม่อาจเข้าถึงความช่วยเหลือต่างๆ ได้เพราะความไม่เข้าใจในภาษาที่ไม่ใช่ภาษาของตนเอง ดังนั้นจึงต้องมีล่ามมาช่วยอำนวยความสะดวกและถ่ายทอดข้อมูลให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ด้วย และภาครัฐเองจะต้องเปิดตัวเองในการสร้างเสริมและประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนด้วย

2.4.8 แนวคิดเกี่ยวกับเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่เป็นเด็ก⁸⁵

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าเด็กยังเป็นผู้ที่อ่อนประสบการณ์ วุฒิภาวะทางอารมณ์และจิตใจก็ยังไม่อยู่ในสภาพสมบูรณ์อย่างเพียงพอ กรณีที่เด็กตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์จึงต้องมีมาตรการเป็นพิเศษในการดูแล โดยเฉพาะและจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก⁸⁶ เช่น การตั้งผู้พิทักษ์ขึ้นมาเพื่อดูแลเหยื่อที่เป็นเด็กเป็นกรณีพิเศษ การจัดที่อยู่อาศัยกรณีของเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงก็ต้องมีมาตรการดูแลขึ้นมาตามความเหมาะสม ส่วนกระบวนการดำเนินการทางกฎหมาย การถามปากคำ การสอบคำให้การจะต้องกระทำอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ให้เด็กรู้สึกที่ตนเองตกเป็นเหยื่ออีกครั้งควรจะต้องมีบุคคลที่เด็กไว้วางใจเข้ามาช่วยในกระบวนการทางกฎหมาย ทั้งนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ล้วนแต่เป็นบุคคลที่ต้องเข้ามาช่วยกันดูแลและพิทักษ์ปกป้องสิทธิของเด็ก นอกจากนี้ในเรื่องของการพิทักษ์และปกป้องสิทธิต่างๆ ของเด็กก็ควรที่จะต้องพิจารณาตามสารระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

⁸⁵ Ibid., Article 6.paragraph 4.

⁸⁶ 1989 Convention on the Rights of the Child. Article 3 , paragraph 1.

2.4.9 การรับรองสถานะของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่เป็นคนต่างด้าวในรัฐผู้รับการค้ามนุษย์ (Receiving States)⁸⁷

มาตรการในข้อนี้เป็นการสร้างหลักประกันให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในการที่จะอยู่อาศัยในรัฐที่รับการค้ามนุษย์ (Receiving States) ว่าผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่ไม่ใช่คนชาติของรัฐนั้นสามารถอยู่อาศัยในรัฐนั้นได้ แต่มาตรการในข้อนี้ก็เป็มาตรการที่มีความคลุมเครือในการใช้ถ้อยคำตามที่ปรากฏในบทบัญญัติของพิธีสาร โดยมีการกล่าวถึงการให้ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์สามารถอยู่อาศัยในรัฐผู้รับการค้ามนุษย์ได้อย่างชั่วคราวหรือถาวรตามกรณีที่เหมาะสม ซึ่งทำให้เกิดการเปิดทางให้กับนโยบายและมาตรการของรัฐผู้รับการค้ามนุษย์ว่ามีนโยบายอย่างไรทั้งในส่วนของการทางด้านกฎหมายและมาตรการอื่นๆ ในการรับรองสถานะของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ให้อยู่อาศัยในดินแดนของตนแต่อย่างไรก็ตามการที่รัฐผู้รับการค้ามนุษย์ยินยอมรับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ไว้ในอาณาเขตของตนเองนี้ รัฐผู้รับการค้ามนุษย์จะต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมในการจัดสรรปัจจัยต่างๆ ให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸⁷ 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 7.

บทที่ 3

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์และการไม่ดำเนินคดีผู้กระทำความผิด

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

ด้วยประเทศไทยได้รับผลกระทบจากปัญหาการค้ามนุษย์อย่างรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาการค้าหญิงและเด็กที่ได้กระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งนำผู้เสียหายที่เป็นหญิงและเด็กเหล่านั้นเข้ามาค้าประเวณีในราชอาณาจักร หรือ ส่งหญิง หรือเด็ก ไปค้ายังนอกราชอาณาจักร มีการบังคับใช้แรงงานโดยกดขี่ข่มเหง ทั้งทางร่างกาย และ จิตใจ มีการบังคับแรงงานให้ขายบริการ หรือ บังคับขู่เข็ญให้เป็นขอทาน หรือ การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบประการอื่นใด ประกอบกับพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540* ยังมีมาตรการไม่ครอบคลุมถึงขบวนการค้ามนุษย์โดยทั่วไป อีกทั้งยังไม่มียกเว้นการดำเนินคดีแก่ผู้เสียหายในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

ประกอบกับ ประเทศไทยได้ลงนามใน พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้าบุคคล โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก เพิ่มเติม อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงได้มีการกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำความผิด เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพันธกรณีของพิธีสารและอนุสัญญา อีกทั้งได้มีการปรับปรุงช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายให้เหมาะสม เพื่อประโยชน์สูงสุดของเหยื่อของการค้ามนุษย์ จึงมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ และ การไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดบังคับใช้อยู่หลายฉบับ

3.1.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2551 และ มีผลบังคับใช้ในวันที่ 5 มิถุนายน 2551

* ถูกยกเลิกโดย พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 3

โดยวัตถุประสงค์สำคัญในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อยกเลิก พระราชบัญญัติ มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ซึ่งคุ้มครองเฉพาะเหยื่อของ การค้ามนุษย์ซึ่งเป็นหญิงและเด็ก เท่านั้น

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 นี้ได้กำหนดความผิด ฐานค้ามนุษย์ขึ้นมาใหม่ให้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดทุกรูปแบบ ที่เข้าข่ายอันเป็นความผิดฐานค้า มนุษย์ อันสอดคล้องกับ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้าบุคคลโดยเฉพาะการค้า หญิงและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) นอกจากนี้ ยังได้มีการกำหนดมาตรการเพิ่มเติมเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครอง สวัสดิภาพของเหยื่อของการค้ามนุษย์ และได้มีการรองรับการเยียวยาเหยื่อ อีกทั้ง มีการนำตัวเหยื่อของ การค้ามนุษย์กลับประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้วย โดยพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้มี การกำหนดนิยาม และ ฐานความผิด อันเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ อันมีสาระสำคัญได้แก่

ความหมายของการค้ามนุษย์ ซึ่งการกระทำโดย แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ได้แก่ เป็นธุระจัดหา ซื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว หนีฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือ โดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือ ผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ เป็น ธุระจัดหา ซื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับ ไว้ซึ่งเด็ก ซึ่งการกระทำดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์¹

โดยแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ² หมายถึง การแสวงหาประโยชน์จากการค้า ประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่นการ เอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอทาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อ การค้าหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 6

² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 4

ในการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์นั้น ส่วนมากแล้วจะมีบุคคลร่วมกันกระทำความผิดหลายคน แบ่งงานกันทำเป็นทอดๆ ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม โดยองค์กรอาชญากรรม³ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งมีการจัดโครงสร้างโดยสมคบกันตั้งแต่สามคนขึ้นไปไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง และไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างที่ชัดเจนมีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างแน่นอนหรือมีความต่อเนื่องของสมาชิกภาพหรือไม่ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐานที่มีอัตราโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดอันมิชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 นี้มีสาระสำคัญเพื่อกำหนดค่านิยมของความผิดฐานค้ำมนุษย์ การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ การช่วยเหลือและคุ้มครองเหยื่อ หรือ ผู้เสียหายของการค้ำมนุษย์ ตลอดจนอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยกำหนดไว้ดังนี้

1. กำหนดให้การเตรียมเพื่อกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์เป็นความผิดต้องรับโทษหนึ่งในสามของความผิดนั้น⁴
2. การสมคบกันกระทำความผิดค้ำมนุษย์ ต้องรับโทษกึ่งหนึ่ง⁵
3. การร่วมกันกระทำความผิดตั้งแต่สามคนขึ้นไป หรือ เป็นองค์กรอาชญากรรม ต้องรับโทษมากขึ้นกึ่งหนึ่ง โดยถ้าสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมได้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ตามมาตรา 6 สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมทุกคน ที่เป็นสมาชิกอยู่ในขณะที่กระทำความผิดและรู้เห็นหรือยินยอมกับการกระทำความผิดดังกล่าว ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน แม้จะมีได้เป็นผู้กระทำความผิดนั้นเอง แต่ถ้าการกระทำความผิดเพื่อให้ผู้เสียหายที่ถูกพาเข้ามาหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรตกอยู่ในอำนาจของผู้อื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น⁶

³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 4

⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 8

⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 9

⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 10

4. กำหนดให้การกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์นอกราชอาณาจักรต้องรับโทษในราชอาณาจักร โดยให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม⁷

5. กำหนดให้ความผิดฐานค้ำมนุษย์เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ภายใต้ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542⁸

6. กำหนดให้นิติบุคคลหากกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ต้องได้รับโทษ ซึ่งถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบ ในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น บุคคลดังกล่าวต้องระวางโทษอีกด้วย⁹

7. กำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในการสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง และ ดำเนินคดีความผิดฐานค้ำมนุษย์ ได้แก่ การให้ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เหยื่อของการค้ำมนุษย์ ผู้เสียหาย หรือ พยาน หรือ การใช้กำลังขู่เข็ญ เพื่อจูงใจให้ผู้นั้นไม่ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ข้อเท็จจริง หรือ เบิกความอันเป็นเท็จ หรือ การทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง เอกสารหรือ ใช้พยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด หรือ การใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ การให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการในหน้าที่ หรือ ประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ อันถือได้ว่าบุคคลนั้นได้ขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีความผิดฐานค้ำมนุษย์¹⁰

8. กำหนดห้ามบันทึกและเผยแพร่ภาพเสียง โฆษณา ข้อความเกี่ยวกับตัวเหยื่อของการค้ำมนุษย์ เพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยห้ามบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียง เหยื่อ หรือ ผู้เสียหาย ห้ามโฆษณาหรือเผยแพร่ข้อความ ซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาล เกี่ยวกับเหยื่อ หรือ ผู้เสียหายในคดี ประวัติ สถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน สถานศึกษา รวมทั้งบุคคลในครอบครัวด้วย เว้นแต่เพื่อประโยชน์ของทางราชการ หรือ เหยื่อ หรือ ผู้เสียหายนั้นให้ความยินยอม¹¹

⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 11

⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 14

⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 53

¹⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 54

¹¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 56

บทบาทของพนักงานสอบสวน ในการดำเนินคดีกับผู้เสียหายของการค้ามนุษย์นั้น พระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดค่านิยมเฉพาะความหมายของการค้ามนุษย์ โดยมีได้มีการ กำหนดค่านิยม หรือ จำแนกประเภทผู้เสียหายไว้ ส่งผลให้พนักงานสอบสวน เกิดความสับสน ใช้ ดุลยพินิจส่วนตัวแต่ละบุคคล ในการจำแนกประเภทของผู้เสียหายของการค้ามนุษย์ ว่าเป็นผู้มีส่วน ร่วม หรือ รู้เห็นเป็นใจกับขบวนการค้ามนุษย์ ในการกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งจากการให้คำ นิยาม หรือ การพิจารณาฐานความผิดในเรื่องการค้ามนุษย์ และ การให้ความคุ้มครองในเรื่องสิทธิ มนุษยชนของผู้เสียหาย ยังคงเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ให้มีการดำเนินคดีให้แล้วเสร็จ ภายใตฏหมายเดียว เพราะการบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมาต้องมีการใช้ร่วมกับกฎหมายอื่นๆ ด้วย ซึ่งทำให้การดำเนินคดีเกิดความล่าช้า หรือ บางกรณีอาจเกิดปัญหาในกฎหมายนั้นๆเสียเอง อีกทั้ง กรณีเกี่ยวกับเรื่องการค้ามนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสาขาวิชาชีพทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึง ข้อตกลงระหว่างประเทศ

ข้อยกเว้นในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด โดยห้ามมิให้พนักงานสอบสวน ดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ในความผิดฐาน เข้ามา ออกไป หรือ อยู่ในราชอาณาจักร ห้ามดำเนินคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดฐาน แข็งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ปลอม หรือ ใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม ห้ามดำเนินคดีในความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ในความผิดเกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือ ครอบครองบุคคล เพื่อค้าประเวณีและการเข้าไปมั่วสุมในสถานการ ค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี และ ห้ามดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ใน ความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต เว้นแต่พนักงานสอบสวนจะได้รับอนุญาต เป็นหนังสือจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม¹²

โดยในปัจจุบัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้กำหนดระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีใน ลักษณะ 5 บทที่ 8 เรื่องการขอสืบพยานไว้ก่อนฟ้องคดี ข้อ 3 แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีค้า มนุษย์ โดยมีได้มีการระบุเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี ซึ่งมีเพียงการระบุใน ส่วนปฏิบัติต่อผู้เสียหาย ดังนี้

¹² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 41

1. เมื่อช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ออกมาแล้ว ให้รีบสอบสวนปากคำไว้เป็นพยาน และประสานกับพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาล ให้มีการสืบพยานไว้ก่อนฟ้องคดีโดยทันที แม้ว่าการสอบสวนยังไม่แล้วเสร็จก็ตาม ทั้งนี้ให้ดำเนินการกับผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ในฐานะเหยื่อ หรือ ผู้เสียหาย มากกว่าจะดำเนินการในฐานะผู้กระทำความผิด และ คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเหยื่อเป็นหลัก¹³

2. กรณีบุคคลต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยโดยถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือ บุคคลที่มีได้มีสัญชาติไทย แต่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ให้นำประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาดำเนินการ¹⁴

3. การสอบสวนปากคำเบื้องต้น การสืบสวนสอบสวน และ การสืบพยานในศาล จะต้องรีบดำเนินการให้เสร็จโดยเร็ว และส่งหญิงหรือเด็กต่างด้าวนั้นกลับประเทศต้นทางทันที หากมีความจำเป็นต้องกักตัวหญิง หรือ เด็กไว้ระยะหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการติดตามผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ก็สามารถกระทำได้ แต่ต้องรีบดำเนินการโดยไม่ชักช้า โดยให้หญิงหรือเด็กต่างด้าวนั้น อยู่ในความดูแลของสถานแรกรับ หรือ สถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ หรือ สถานสงเคราะห์ของเอกชนที่กรมประชาสงเคราะห์รับรอง¹⁵

โดยระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ อันมีความเกี่ยวข้อง เฉพาะการคุ้มครองผู้เสียหายเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งหากได้มีการพิจารณาระเบียบการดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่า การให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในการสืบพยานไว้ก่อน จากนั้นเมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ให้ส่งผู้เสียหายกลับประเทศต้นทาง โดยให้นำ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 และ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาใช้บังคับเพียงเท่านั้น โดยยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งขบวนการค้ามนุษย์ ได้ดำเนินการในลักษณะองค์กร

¹³ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 5 บทที่ 8 ข้อ 3.2

¹⁴ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 5 บทที่ 8 ข้อ 3.4

¹⁵ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 5 บทที่ 8 ข้อ 3.4.6

อาชญากรรมข้ามชาติ กระทำความผิดแบบซับซ้อน ทำให้ยากต่อการหาพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย

ในกรณีที่พนักงานสอบสวน ประสงค์ดำเนินคดีกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในความผิดเกี่ยวกับ กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ฐานเข้ามา ออกไป หรือ อยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาต ในความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ปลอม หรือ ใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะเกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือ รับเห่าบุคคล เพื่อค้าประเวณี และ การเข้าไป มั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี หรือ ความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต ตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวนั้น กฎหมายห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหาย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งจากกรณีนี้ ตำรวจด่านตรวจแห่งชาติ และ กระทรวงยุติธรรม ยังไม่เคยมีบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อดำเนินคดีกับผู้เสียหายให้ชัดเจน

3.1.2 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522¹⁶

พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองเป็นกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับความผิดประเภทที่เรียกว่า Ma La Prohibita กล่าวคือเป็นการกระทำความผิด เพราะมีบทบัญญัติทางกฎหมายให้เป็นการกระทำความผิด แต่การกระทำเหล่านั้นไม่ได้ผิดศีลธรรมหรือไม่ได้มีเจตนาชั่วร้ายแต่อย่างใด ดังนั้นพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองจึงมีลักษณะยืดหยุ่น ผ่อนปรนต่อผู้กระทำความผิด โดยที่กฎหมายจำเป็นต้องบัญญัติเกี่ยวกับการเข้ามาในราชอาณาจักร หรือออกไปจากราชาอาณาจักรให้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ จึงได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าออกราชาอาณาจักร หากฝ่าฝืนถือว่ามีความผิดทางอาญา อย่างไรก็ตามบุคคลที่กระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นตาม มาตรา 41 คนต่างด้าวเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรมิได้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการและคณะรัฐมนตรี หรือ คนต่างด้าวซึ่งจะเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวก็ต้องเป็นการเข้ามาตามเงื่อนไข¹⁷ เท่านั้น โดยอธิบายตามพระราชบัญญัตินี้ หมายถึงผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งผู้บัญชาการ มอบหมายจะอนุญาตให้คนต่างด้าว

¹⁶ วันวิสาข์ สิริทวินดิ. ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กเพื่อบริการทางเพศ: กรณีศึกษากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประเทศในภูมิภาคแม่น้ำโขง. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 53.

¹⁷ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาตรา 34

ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรตามเงื่อนไขเวลา เช่นอยู่ได้ไม่เกิน 30 วัน หรือตามความจำเป็น หรือตามระยะเวลาที่เห็นสมควร นอกจากนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่อาจอนุญาตให้คนต่างด้าวซึ่งจะต้องถูกส่งตัวออกไปนอกราชอาณาจักร¹⁸ เพราะไม่มีสิทธิที่จะอยู่ในราชอาณาจักรไปพักอาศัยอยู่ที่ใด

พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองดังกล่าวนี้ สามารถปรับใช้กับกรณีของการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองหญิงต่างด้าวและเด็กต่างด้าว ซึ่งอาจเข้ามาเมืองมาโดยไม่ได้รับอนุญาต เพราะเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ไม่ต้องการให้หญิงและเด็กตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ขณะเดียวกันกฎหมายคนเข้าเมืองก็ไม่ต้องการให้คนเข้าเมืองออกเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองดังกล่าวนี้ จะช่วยป้องกันไม่ให้หญิงและเด็กเหล่านี้ กลับมาตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์อีก นั้นหมายความว่า หญิงและเด็กเหล่านี้จะไม่ย้อนกลับมาเข้าเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาตอีก เป็นการป้องกันปัญหาระยะยาวไปในตัว แต่เนื่องจากการใช้และตีความกฎหมายจะต้องเชื่อมโยงกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวข้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีเจตนารมณ์ร่วมกัน และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีโอกาสค้นคว้าศึกษากฎหมายทุกฉบับ เพื่อเชื่อมโยงการใช้ตีความกฎหมายเหล่านั้น เพื่ออยู่ในทิศทางเดียวกัน เป็นเพราะว่ายังไม่มีการบังคับข้อตกลงระหว่างหน่วยงานตามกฎหมายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องและแนวทางปฏิบัติงานให้มีการใช้และตีความกฎหมายไปในทิศทางเดียวกัน โดยการประชุมหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตกลงเกี่ยวกับการใช้ตีความกฎหมายอย่างแท้จริง นอกจากนั้นยังขาดรายละเอียดที่ชัดเจนของกฎหมายที่จะเป็นหลักในการยึดโยงกับกฎหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ไม่ได้อ้างถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ไว้ จึงทำให้ขาดความชัดเจนในการใช้และตีความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่กล้าตีความด้วยตนเอง ก็ทำให้เป้าหมายของรัฐที่จะใช้คุ้มครองผู้เสียหาย และดึงมาเป็นพันธมิตรในการปราบปรามการค้าหญิงและเด็กรวมทั้งดำเนินการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้หญิงและเด็กเหล่านี้กลับมาเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์อีก¹⁹ นอกจากนั้นยังไม่สามารถได้รับความร่วมมือจากหญิงและเด็กเหล่านี้เป็นพันธมิตรในการป้องกันมิให้หญิงและเด็กอื่น ๆ ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เช่นเดียวกัน

¹⁸ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาตรา 54

¹⁹ วันวิสาข์ สิริันทวินดิ. ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กเพื่อบริการทางเพศ : กรณีศึกษากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประเทศในภูมิภาคแม่น้ำโขง. หน้า 60.

3.1.3 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญามีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2500 และได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งจนถึงปัจจุบัน ในประมวลกฎหมายอาญามีได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์ไว้โดยตรง แต่ได้บัญญัติเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศ ไว้ในลักษณะที่ 9 ซึ่งเมื่อสถานการณ์ปัจจุบันและค่านิยมของคนในสังคมได้เปลี่ยนไป มีปัญหาทางสังคมเกิดขึ้นมากมาย ส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ดังนั้นแล้วจึงได้มีการปรับปรุงบทบัญญัติบางประการในประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการต่อสู้กับปัญหาการค้ามนุษย์ โดยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ได้แก่

1. ความผิดเกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือ พาบุคคลอื่นไปเพื่อการอนาจาร²⁰

บทบัญญัติ มาตรา 282 ถึง มาตรา 284 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่แก้ไขเพิ่มเติมมีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดความผิดให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยการซื้อขาย จำหน่าย พา หรือ จัดหาหญิงหรือ เด็กนั้น ไป ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อสำเร็จความใคร่แก่ตนเองหรือ ผู้อื่น เพื่อการอนาจาร หรือ เพื่อประโยชน์อย่างอื่นอันมิชอบ ไม่ว่าโดยการขายเด็ก ให้เด็กเป็นขอทาน หรือ ทำงานในสภาพที่ใช้แรงงานโดยทารุณ โหดร้าย ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติ มาตรา 282 ถึง มาตรา 284 นี้ได้มีการแก้ไขใหม่ ให้การ เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือ พาบุคคลอื่นไปเพื่อการอนาจาร หรือ เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น จากเดิมที่บัญญัติไว้เฉพาะที่กระทำต่อหญิงหรือเด็กหญิงเท่านั้น โดยบัญญัติเพิ่มเติมให้ขยายครอบคลุมความผิดที่กระทำต่อชาย หรือ เด็กชาย ให้มีความรับผิดชอบเดียวกันกับหญิง หรือ เด็กหญิงด้วย โดยมาตรา 283 ทวิ ได้บัญญัติเพิ่มเติมโดยกำหนดโทษให้หนักขึ้นสำหรับบุคคลซึ่งพาเด็กที่อายุไม่เกิน 18 ปี ไปเพื่อการอนาจาร แม้จะยินยอมก็ตาม

2. ความผิดฐานการพาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจาร²¹

มาตรา 312 ตรี บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยทุจริตรับไว้ จำหน่าย เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปซึ่งบุคคลอายุเกินสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปี แม้ผู้นั้นจะยินยอม ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรกเป็นการกระทำแก่เด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ”

²⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 282 ถึง มาตรา 284

²¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 312 ตรี

โดยบทบัญญัติในมาตรา 312 ตริ นั้นเป็นการเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 312 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ลงโทษแก่บุคคลที่ได้มีการรับไว้ จำหน่าย เป็นธุระจัดหา ล่อไป พาไป ซึ่งเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ให้ได้รับโทษหนักขึ้นแก่การที่จะเอาคนลงเป็นทาส ในการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเพื่อการค้าประเวณี หรือ แสวงหาประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม

3. ความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาส และ ค้าทาส²²

มาตรา 312 บัญญัติว่า “ผู้ใดเพื่อจะเอาคนลงเป็นทาส หรือ ให้มีลักษณะคล้ายทาส นำเข้า หรือส่งออก ผู้เสียหาย หรือ เหยื่อของการค้ามนุษย์ ทั้งใน หรือ นอกราชอาณาจักร นวนงเหนือว ซึ่งบุคคลหนึ่งบุคคลใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และ ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท”

มาตรา 312 ทวิ บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตาม มาตรา 310 ทวิ หรือ มาตรา 312 เป็นการกระทำต่อเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และ ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก หรือ มาตรา 310 ทวิ หรือ มาตรา 312 เป็นเหตุให้ ผู้ถูกกระทำ

- 1) รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปีและปรับไม่เกินสามหมื่นบาท
- 2) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบเจ็ดปีถึงยี่สิบปี
- 3) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี”

ดังนั้นแล้ว การกระทำความผิดทั้ง 2 มาตรานี้ คือ การนำเข้า ทั้งใน และ นอก ราชอาณาจักร การพามาจากที่ใด รวมถึงการซื้อ ขาย จำหน่าย รับ หรือ นวนงเหนือว ซึ่งบุคคลหนึ่งบุคคลใด โดยการกระทำเหล่านี้ไม่จำกัดว่า ต้องมีการข่มขืนใจ ทำให้กลัว ชูเชื้อ หรือ หลอกลวง ประการใดๆ ฉะนั้นแม้จะกระทำไปด้วยความสมัครใจ ยินยอมของผู้กระทำ โดยสภาพอาจไม่เป็นการนวนงเหนือว แต่การรับบุคคลดังกล่าว ยังคงเป็นความผิดตามกฎหมาย ส่วนการซื้อขายบุคคล นั้นยอมทำไม่ได้ การซื้อขายในที่นี้จึงหมายความว่า การซื้อขาย ตามข้อเท็จจริงตามความเข้าใจของคนทั่วไป²³

²² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 312 และ มาตรา 312 ทวิ

²³ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 228.

3.1.4 บันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2542

นอกจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์แล้ว ยังมีบันทึกข้อตกลงเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2542 ซึ่งบันทึกข้อตกลงนี้ถูกร่างขึ้นเพื่อให้เกิดการใช้และตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกฉบับมายึดโยงเข้าด้วยกัน โดยตั้งเป้าหมายที่จะจัดการค้าหญิงและเด็ก²⁴ ด้วยการปราบปรามตัวกลางผู้รับประโยชน์หรือองค์กรอาชญากรรม ในขณะเดียวกันก็มีเป้าหมายที่ต้องการเข้าไปคุ้มครองให้ความช่วยเหลือ ดูแลผู้เสียหายที่เป็นหญิงและเด็ก เพื่อบำบัดฟื้นฟูและปกป้องให้พ้นจากอันตราย และสามารถกลับคืนไปอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยเช่นเดียวกับคนปกติ นอกจากนี้ยังต้องการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายเหล่านี้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์อีก รวมทั้งป้องกันไม่ให้หญิงและเด็กอื่นตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์เช่นเดียวกัน ทั้งนี้แนวทางของการบันทึกข้อตกลงฯ ต้องการใช้ตีความกฎหมายเพื่อดึงหญิงและเด็กเหล่านี้มาช่วยให้รัฐสามารถปราบปรามตัวกลางผู้รับประโยชน์หรือองค์กรอาชญากรรม ด้วยการให้ข้อเท็จจริงหรือการเป็นพยานเมื่อมีการดำเนินการทางกฎหมาย ไม่ว่าจะหญิงหรือเด็กจะยินยอมหรือมีส่วนรู้เห็นกับการค้ามนุษย์หรือไม่ก็ตาม ก็ยังถือว่าหญิงและเด็กนั้นเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

บันทึกข้อตกลงฯ นี้ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อหญิงและเด็กกลุ่มนี้เสมือนกับเป็นผู้เสียหาย และดำเนินการเพื่อให้ได้ปากคำของหญิงหรือเด็กนั้นมาเป็นพยาน อาจพิจารณาได้จากบันทึกดังกล่าว และให้มีการดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองเหยื่อของการค้ามนุษย์ นอกจากนั้นเป็นกรณีที่จะให้ความช่วยเหลือบำบัดฟื้นฟู ซึ่งอาจจะเป็นกรมประชาสงเคราะห์หรือองค์กรเอกชนก็ได้ เมื่อพิจารณาด้านตัวกลาง ผู้รับประโยชน์และองค์กรอาชญากรรม บันทึกข้อตกลงนี้ก็เป็นแนวทางเดียวกับพิธีสารเพื่อป้องกันและปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหญิงและเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะ

²⁴ สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. บันทึกข้อตกลงภายในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์. (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2551), หน้า 60.

องค์กร คือต้องการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินงานสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน โดยผู้ใช้บริการจากเด็กจะต้องถูกดำเนินคดีเช่นเดียวกัน

3.2 มาตรการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ได้กำหนดให้ผู้เสียหายหรือเหยื่อของการค้ามนุษย์ ได้รับการคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือผู้เสียหายในความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในความผิดฐาน เข้า ออกไปหรืออยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาต ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ปลอมหรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตามหรือรับเร้าบุคคลเพื่อค้าประเวณีและการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณี ที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตามหรือรับเร้า บุคคลเพื่อค้าประเวณี และการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี หรือความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงาน โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม²⁵ โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ได้มีกำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองเหยื่อของการค้ามนุษย์ไว้หลายประการ ดังนี้

1. กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดหาอาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม ฯลฯ ตลอดจนการดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหาย โดยให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พักการรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้นั้น การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่าง

²⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 41

ทางเพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ ประเพณีวัฒนธรรมของผู้เสียหาย การแจ้งสิทธิของผู้เสียหายที่พึงได้รับการคุ้มครองในแต่ละขั้นตอนทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการช่วยเหลือ ตลอดจนขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการช่วยเหลือในแต่ละขั้นตอน และต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายก่อนด้วย ซึ่งอาจจัดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายได้รับการดูแลในสถานแรกรับตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี สถานแรกรับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือสถานสงเคราะห์อื่นของรัฐหรือเอกชนก็ได้²⁶

2. กำหนดให้พนักงานสอบสวน หรือ พนักงานอัยการต้องแจ้งผู้เสียหายถึงสิทธิในการได้รับคำปรึกษาใหม่ทดแทนและความช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิที่จะเรียกคำปรึกษาใหม่ทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย²⁷

3. กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกคำปรึกษาใหม่ทดแทน โดยพนักงานอัยการต้องเรียกคำปรึกษาใหม่ทดแทนให้ผู้เสียหายในคดีอาญา อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ให้พนักงานอัยการเรียกคำปรึกษาใหม่ทดแทนแทนผู้เสียหายตามที่ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย การเรียกคำปรึกษาใหม่ทดแทนนั้น พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้ โดยคำพิพากษาในส่วนที่เรียกคำปรึกษาใหม่ทดแทน ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญาและในกรณีที่ศาลสั่งให้ใช้คำปรึกษาใหม่ทดแทน ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าของคดีตามคำพิพากษา²⁸

4. กำหนดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายและครอบครัวระหว่างอยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายระหว่างที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าบุคคลนั้นจะพักอยู่ที่ใด ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายด้วย ถ้าผู้เสียหายต้องเดินทางกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนา หรือถ้าบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายอาศัยอยู่ในประเทศอื่น ให้พนักงาน

²⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2551 มาตรา 33

²⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2551 มาตรา 34

²⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2551 มาตรา 35

เจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานในประเทศนั้นๆ เพื่อให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายและบุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่องในประเทศนั้น²⁹

5. กำหนดให้มีการผ่อนผันให้ผู้เสียหายอยู่ในราชอาณาจักรและทำงานชั่วคราวได้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การเรียกร้องสิทธิของผู้เสียหาย พนักงานเจ้าหน้าที่อาจดำเนินการให้มีการผ่อนผันให้ผู้เสียหายนั้นอยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราว และได้รับอนุญาตให้ทำงานเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายได้ ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมเป็นหลัก³⁰

6. กำหนดให้เหยื่อของการค้ามนุษย์อยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจัดให้บุคคลนั้น อยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวได้แต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง โดยให้รายงานให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องให้การคุ้มครองเหยื่อ หรือ ผู้เสียหาย ดังกล่าว เกินเวลาดำหนด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งอนุญาต ทั้งนี้ ศาลจะอนุญาตได้ไม่เกินเจ็ดวัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขใดๆ ไว้ด้วยก็ได้ โดยการจัดให้บุคคลนั้น ซึ่งอาจจะเป็นผู้เสียหายอยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวนี้ ต้องจัดให้อยู่ในสถานที่อันสมควร ซึ่งมีห้องขังหรือสถานคุมขัง โดยการปฏิบัติหน้าที่นั้นให้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน โดยเคร่งครัด³¹

7. กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานโดยวิธีพิเศษ โดยได้รับอนุญาตจากศาล เช่น การดักฟังโทรศัพท์ เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และเพื่อการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ซึ่งอาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับอนุมัติเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ โดยให้ศาลพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความ

²⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 36

³⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 37

³¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 29

จำเป็นโดยให้ศาลสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวันโดยจะกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามคำสั่งดังกล่าวให้ความร่วมมือ ซึ่งหากภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร ในการนี้อาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจร้องขอให้บุคคลใดช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียดผลการดำเนินการนั้น และให้ส่งบันทึกนั้นไปยังศาลที่มีคำสั่งโดยเร็ว บรรดาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้ให้นั้น ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีความผิดฐานค้ำมนุษย์เท่านั้น³²

8. กำหนดให้มีการสืบพยานล่วงหน้าเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเหยื่อของการค้ามนุษย์ โดยก่อนฟ้องคดีต่อศาล พนักงานอัยการโดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากพนักงานสอบสวนจะนำผู้เสียหายหรือพยานบุคคลมายื่นคำร้องต่อศาล โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าได้มีการกระทำความผิดและเหตุแห่งความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบพยานไว้ก็ได้ ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานบุคคลจะให้การต่อศาลเอง เมื่อผู้เสียหายหรือพยานบุคคลแจ้งแก่พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ให้ศาลสืบพยานทันทีที่ได้รับคำร้อง ในการนี้ หากผู้มีส่วนได้เสียในคดีคนใดยื่นคำร้องต่อศาลแสดงเหตุผลและความจำเป็นขอถามค้านหรือตั้งทนายความถามค้านเมื่อเห็นสมควรก็ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตได้ ถ้าต่อมามีการฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยในการกระทำความผิดก็ให้รับฟังพยานดังกล่าวในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้³³

3.3 กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการไม่ถูกดำเนินคดีของเหยื่อของการค้ามนุษย์

เป็นการศึกษาการใช้กลไกทางกฎหมายของต่างประเทศได้แก่ ประเทศ สหรัฐอเมริกา เบลเยียม และ เนเธอร์แลนด์ เพื่อนำมาศึกษาเกี่ยวกับการใช้กลไกทางกฎหมายในประเทศไทย³⁴ เหตุที่เลือกศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่มีบทบาทป้องกันแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์มากที่สุดประเทศหนึ่งของโลกและมีระบบที่สลับซับซ้อนมีบูรณาการ

³² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 30

³³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 31

³⁴ ทรงพล พันธุ์วิชาติกุล, ความผิดฐานค้ำมนุษย์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 และผลกระทบหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคี, หน้า 115.

ครอบคลุมทุกเรื่องทุกประเด็น ในขณะที่เดียวกันประเทศเบลเยียมก็เป็นเสมือนหนึ่งเมืองหลวงของสหภาพยุโรป และที่ผ่านมาประเทศเบลเยียมได้แสดงบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาสม่าเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเสนอให้ขยายเขตอำนาจของศาลอาญาระหว่างประเทศเพื่อมีอำนาจลงโทษผู้ประกอบอาชญากรรมจากการค้ามนุษย์หรือเสนอให้เกิดความร่วมมือต่าง ๆ กับประเทศที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและปราบปรามการค้ามนุษย์ร่วมกัน ทั้งยังเป็นประเทศทางผ่านและประเทศปลายทางที่สำคัญ สำหรับประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นประเทศปลายทางที่สำคัญประเทศหนึ่งของโลก ประเทศแถบยุโรป หรือประเทศทางยุโรปใต้ ที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานในประเทศเนเธอร์แลนด์เท่านั้น มีพลเมืองจากประเทศในเอเชีย อัฟริกา ลาตินอเมริกา ก็เข้าไปตั้งถิ่นฐานในประเทศดังกล่าวเป็นจำนวนมาก นับว่าประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการค้ามนุษย์มากที่สุดในโลก ดังนั้นการพิจารณาเกี่ยวกับกลไกของกฎหมายในประเทศทั้งสามนี้ จึงเปรียบเสมือนตัวแทนของกลุ่มประเทศที่น่าพิจารณาและศึกษาด้วยกันทั้งสิ้น เหตุที่ไม่ได้เลือกประเทศอื่นนอกจากนี้เนื่องจากประเทศอื่นล้วนแล้วแต่มีด้านใดด้านหนึ่งเช่นเดียวกับประเทศทั้งสามทั้งสิ้น นอกจากนั้นประเทศไทยเองก็มีปัญหาทุกด้านเหมือนกับประเทศทั้งสามข้างต้น อีกทั้งยังเป็นประเทศต้นทางของขบวนการค้ามนุษย์อีกด้วย

3.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศปลายทางของขบวนการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้มี พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2543 (Trafficking Victims Protection Act of 2000) หรือ TVPA³⁵ ซึ่งได้ระบุถึงการให้ความคุ้มครองหลายรูปแบบที่มีให้กับผู้ถูกค้า รวมทั้งใบอนุญาตให้พำนักอาศัยและได้เสนอบทบัญญัติใหม่ทางอาญาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ เข้ามาในประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และกลยุทธอื่น เพื่อต่อสู้กับการค้ามนุษย์ เพื่อวัตถุประสงค์ทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และการบังคับใช้แรงงาน ทั้งภายในประเทศและระดับชาติ

³⁵ Amy O' Neill Richard "International Trafficking of Women to the united States : A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime," (U.S.Department of State, April 2000)

กฎหมายและการกำหนดค่านิยาม

โดย TVPA ได้นำมาใช้แก้ไขเกี่ยวกับการผูกมัดเป็นทาสด้วยภาระหนี้สินและการเป็นทาส ในประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา ความผิดอาญาใหม่คือการบังคับใช้แรงงานและการครอบครองเอกสารอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกาก็ทำให้การค้ามนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวกับการผูกมัดเป็นทาสด้วยภาระหนี้สิน การเป็นทาส การตกอยู่ในสภาพเยี่ยงทาสโดยไม่สมัครใจ หรือการบังคับใช้แรงงานเป็นความผิดทางอาญา และได้ให้นิยามการค้ามนุษย์ หมายถึง การจงใจ จัดหา ให้ที่อาศัย ขนส่ง จัดให้ หรือให้ได้มา ด้วยวิธีใดก็ตาม ซึ่งบุคคลเพื่อใช้แรงงานหรือเพื่อการค้าบริการ³⁶ เพื่อการผูกมัดเป็นทาสด้วยภาระหนี้สิน กักตัวบุคคลอื่นไว้โดยไม่สมัครใจเพื่อชำระหนี้ เป็นทาสให้อยู่ในสภาพเยี่ยงทาสโดยไม่สมัครใจ บังคับให้บุคคลอื่นให้บริการโดยการบังคับใช้แรงงานหรือข่มขู่จะใช้แรงงานบังคับ หรือบังคับใช้แรงงาน อันเป็นการกระทำ ความผิดฐานค้ามนุษย์ ส่วนในกรณีที่มีการลักพาตัว การกระทำทารุณกรรมทางเพศอย่างร้ายแรง หรือพยายามอย่างหนึ่งอย่างใด หรือพยายามฆ่า จะต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งจากค่านิยามในการค้ามนุษย์นี้สามารถนำมาปรับใช้ได้มากกว่าเพราะว่ามีองค์ประกอบน้อยกว่าในการพิสูจน์ และดังนั้นจึงครอบคลุมคดีได้มากกว่า ตัวอย่างเช่น แทนที่จะต้องพิสูจน์การใช้อุบายหลอกลวง การบีบบังคับ หรือการใช้สภาพที่อ่อนแอเปราะบางในทางมิชอบ กฎหมายต้องการเพียงการพิสูจน์ว่ามีการผูกมัดเป็นทาสด้วยภาระหนี้สิน การเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ในสภาพเยี่ยงทาสโดยไม่สมัครใจ หรือการบังคับใช้แรงงาน³⁷ ซึ่งการกระทำ ความผิดอาญาเหล่านี้ จะครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ แล้ว คือ การใช้แรงงานบังคับ การใช้อุบายหลอกลวง การบีบบังคับ เป็นต้น โดยกฎหมายฉบับใหม่เพื่อต่อต้านการบังคับใช้แรงงาน นั้นครอบคลุมถึง การได้มาซึ่งแรงงานหรือการค้าบริการของบุคคล โดยการข่มขู่จะทำอันตรายอย่างร้ายแรง หรือการหน่วงเหนี่ยวกักขังทางร่างกายของบุคคลนั้น หรือบุคคลอื่น หรือ โดยการใช้แผนการ แฝมหรือแบบที่มีเจตนาให้บุคคลนั้นเชื่อว่าหากบุคคลนั้นไม่ทำงานหรือไม่ให้บริการบุคคลนั้นหรือบุคคลอื่น จะได้รับอันตรายอย่างร้ายแรงหรือถูกหน่วงเหนี่ยวกักขังตัว หรือ โดยใช้หรือข่มขู่จะใช้กฎหมายหรือกระบวนการทางกฎหมายในทางมิชอบ³⁸

³⁶ Section 103(9)

³⁷ มุลินธิผู้หญิง, การค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชน กับนิยามใหม่ของการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ, (กรุงเทพมหานคร : องค์การสากลต่อต้านความเป็นทาส และ มุลินธิผู้หญิง, 2546), หน้า 119.

³⁸ Section 103(5)

บทบัญญัติใหม่นี้จึงเป็นบทบัญญัติที่สำคัญในกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา เนื่องจากแต่เดิมแล้วภายใต้ความผิดฐานทำให้ตกอยู่ในสภาพเยี่ยงทาสโดยไม่สมัครใจนั้น การถูกบีบบังคับทางจิตใจไม่เพียงพอในการพิสูจน์ว่าเป็นการกระทำความผิดอาญา ดังนั้นตามความผิดอาญาใหม่คือการบังคับใช้แรงงาน ซึ่งรวมถึงการบีบบังคับทางจิตใจด้วยคดีต่าง ๆ ซึ่งผู้ถูกค้าถูกบอกว่าในที่สุดแล้วพวกเขาจะได้เงินเมื่อชำระหนี้สินหมดแล้ว หรือถ้าหากหนีไปจะถูกจับกุม และถูกขังคุก หรือครอบครัวของพวกเขาจะไม่ยอมรับพวกเขา หากพวกเขากลับบ้านนั้นจะอยู่ภายใต้การบังคับใช้แรงงานเช่นกัน

เมื่อการค้ามนุษย์เข้าสู่อุตสาหกรรมทางเพศด้วยการใช้แรงงานบังคับ การฉ้อโกงและการบีบบังคับ รวมทั้งการบีบบังคับทางจิตใจ เป็นความผิดอาญา โดยในกรณีเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือ ผู้เสียหาย ที่เป็นผู้เยาว์ นั้น ไม่จำเป็นต้องมีการใช้แรงงานบังคับ การฉ้อโกงหรือการบีบบังคับ ก็เป็นความผิดฐานการค้ามนุษย์แล้ว ส่วนบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอื่นอันไม่ชอบด้วยกฎหมายเกี่ยวกับเอกสารที่ส่งเสริมการค้ามนุษย์ การผูกมัดเป็นทาสด้วยภาระหนี้สิน การเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ในสภาพเยี่ยงทาสโดยไม่สมัครใจ หรือการบังคับใช้แรงงานตามมาตรา ๓ ซึ่งจงใจทำลาย ปกปิด เคลื่อนย้าย ธิบ หรือครอบครอง หนังสือเดินทางจริง หรือที่อ้างว่าเป็นจริงหรือเอกสารเข้าเมืองอื่น หรือ เอกสารแสดงตัวตนอื่นของรัฐจริง หรือที่อ้างว่าเป็นจริงของบุคคลอื่น หรือเพื่อเป็นการส่งเสริมการกระทำความผิดเกี่ยวกับการผูกมัดเป็นทาสด้วยภาระหนี้สิน และการเป็นทาส หรือ เพื่อที่จะกีดกัน หรือจำกัด เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายหรือเดินทางของผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบที่ร้ายแรงเพื่อที่จะรักษาให้มีแรงงานหรือการให้บริการ ในกรณีดังกล่าว เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การคุ้มครองผู้เสียหายและครอบครัวจากการแค้นของขบวนการค้ามนุษย์³⁹

การยึดเอกสารเป็นหนึ่งในวิธีการหลักในการบีบบังคับที่ใช้ โดยนักค้ามนุษย์ในยุคนี้ การยึดเอกสารของผู้ถูกค้าเป็นอุปสรรคอย่างมาก ต่อเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือ ผู้เสียหาย ในการที่ทำให้ไม่สามารถหลบหนีไปจากสถานการณ์ของพวกเขา เพราะเป็นการทำให้พวกเขาไม่มีหลักฐานแสดงตนทำให้พวกเขากลัวการถูกเนรเทศหรือถูกกักขังในฐานะที่เป็นผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีเอกสารเดินทางมากยิ่งขึ้น พนักงานอัยการจึงได้ตั้งข้อหาต่อนักค้ามนุษย์ทั้งการค้ามนุษย์ การทำให้เป็นทาส และการทำให้ตกอยู่ในสภาพเยี่ยงทาสโดยไม่สมัครใจ หรือการบังคับใช้แรงงานขึ้นอยู่

³⁹ Elaine Pearson, Human Trafficking Human Right Redefining Victim Protection (London: Anti-Slavery International, 2002) p.114 .

กับข้อหาใจจะง่ายกว่าในการพิสูจน์บทลงโทษจะเหมือนกันสำหรับความผิดเหล่านี้ และสิทธิประโยชน์ และความคุ้มครองสำหรับผู้ถูกค้าก็จะเหมือนกัน

กฎหมายอื่นที่นำมาใช้ในการฟ้องร้องคดีต่อนักค้ามนุษย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งการกระทำความผิดอาญาอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งกระทรวงยุติธรรมอาจใช้ในการฟ้องร้องคดีต่อนักค้ามนุษย์รวมถึง การลักลอบนำเข้ามนุษย์ การลักพาตัว การขนส่งเพื่อการค้าประเวณี หรือกิจกรรมทางเพศที่เป็นความผิดอาญา และการนำเข้าคนต่างด้าว เพื่อกิจกรรมอันไม่ชอบด้วยกฎหมายรวมถึง การค้าประเวณี องค์กรอาชญากรรม และการกรรโชกขู่เข็ญ การปลอมแปลงคำให้การ และการให้การเท็จ การฟอกเงิน และการปลอมแปลงวีซ่า นอกจากนี้แล้วนักค้ามนุษย์สามารถถูกฟ้องร้อง ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานแรงงานที่ยุติธรรม พระราชบัญญัติการคุ้มครองแรงงาน เกษตรกรรมที่ย้ายถิ่น และการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเข้าเมืองต่าง ๆ ได้อีกด้วย⁴⁰

สิทธิของเหยื่อหรือผู้ถูกค้าในการพำนักต่อไปในประเทศ

กฎหมาย TVPA ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้สิทธิพำนักอาศัยชั่วคราวแก่เหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือ ผู้ถูกค้า โดยอัยการสูงสุดอาจให้เหยื่อ หรือ ผู้ถูกค้าพำนักต่อไป แต่หากเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพิจารณาว่าบุคคลนั้นเป็น “ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบที่ร้ายแรง” และอาจจะเป็นพยานในการค้ามนุษย์นั้น ซึ่งเป็นผลให้เป็นการระงับการเนรเทศเพื่อวัตถุประสงค์เดียวคือการช่วยเหลือในการฟ้องร้องคดีไม่มีการให้การขยายเวลาพำนักต่อไปเพื่อพิจารณาไต่ตรอง ดังเช่นในประเทศเบลเยียมและเนเธอร์แลนด์ เพราะว่าผู้ถูกค้าต้องตกลงให้ความร่วมมือเพื่อให้ได้รับสิทธิการพำนักในประเทศ ในกรณีดังกล่าว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดให้มีการให้ความปลอดภัยต่อผู้ตกเป็นเหยื่อ และครอบครัวของผู้ตกเป็นเหยื่อรวมทั้งการปกป้องจากการขู่เข็ญ การคุกคามข่มขู่และการแก้แค้นจากนักค้ามนุษย์และมิตรสหายของนักค้ามนุษย์ ให้สิทธิผู้ถูกค้าในการได้รับการสนับสนุน และการช่วยเหลือบนพื้นฐานเดียวกันกับผู้ลี้ภัย และการทำงานเช่นเดียวกัน

สิทธิในการพำนักในประเทศต่อไปนี้ ใช้กับ “การค้ามนุษย์ในรูปแบบที่ร้ายแรง” ตามที่อ้างไว้ใน TVPA หมายถึง กิจกรรมทางเพศพาณิชย์ในการค้า ซึ่งได้ถูกระงับโดยใช้กำลัง การฉ้อโกง การบังคับ การจัดหา การจัดให้อยู่อาศัย การขนส่ง บุคคลเพื่อการใช้แรงงาน หรือ

⁴⁰ Ibid., p.115.

บริการ หรือ เพื่อเอาคนลงเป็นทาส⁴¹ ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วเป็นสิ่งเดียวกับนิยามของ “การค้ามนุษย์” แต่เน้นความจำเป็นต้องมียกประกอบในการใช้แรงงานบังคับ การถือโงง การบีบบังคับ ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ “การค้ามนุษย์เพื่อการกระทำทางเพศ” การค้ามนุษย์เพื่อการกระทำทางเพศนั้น คือ การจัดหา การให้ที่พัก การขนส่งหรือการให้ได้มาซึ่งบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ในการกระทำทางเพศที่เป็นการพาณิชย์ ความแตกต่างนี้สร้างความสับสนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องจากการรวมการเคลื่อนย้ายเข้าสู่การทำงานทางเพศโดยสมัครใจของผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้วกับการค้ามนุษย์เพื่อเข้าสู่อุตสาหกรรมทางเพศไว้ด้วยกันในกรณีใด ๆ ก็ตาม การค้ามนุษย์ในรูปแบบที่ร้ายแรงนั้น จะใกล้เคียงกับนิยามการค้ามนุษย์ในพิธีสารมากกว่า

การให้วีซ่าแก่ผู้ถูกค้าพำนักในประเทศสหรัฐอเมริกาต่อไป

ก่อนที่จะมี TVPA ผู้ถูกค้าซึ่งร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ที่สามารถพำนักในสหรัฐอเมริกา เพื่อที่จะให้การเป็นพยานกล่าวหานักค้ามนุษย์ได้โดยผ่านมาตรการต่าง ๆ รวมทั้งวีซ่าประเภท “S” หลังการพิจารณาคดีแล้ว จำนวนวีซ่าประเภท S ที่จัดสรรให้ นั้น จำกัดอยู่ที่ 250 ฉบับต่อปี และมักจะให้กับบุคคลที่ให้ข่าวการก่อการร้ายและองค์กรอาชญากรรมมากกว่า และไม่สามารถรับรองได้ว่าผู้ตกเป็นเหยื่อที่ให้การจะได้รับวีซ่าประเภท S เนื่องจากความเสี่ยงที่คำเบิกความของพยานจะถูกทำให้ไม่น่าเชื่อถือหรือถูกแถลงคัดค้าน และดังนั้นพยานต้องวางใจว่าอัยการจะเสนอให้มีการให้วีซ่าประเภท S หลังการพิจารณาคดีแล้ว

วีซ่าประเภท T ภายใต้ TVPA คือวีซ่าประเภท S ที่ปรับปรุงแล้ว ซึ่งพยายามที่จะจัดการกับประเด็นเฉพาะเกี่ยวกับผู้ถูกค้า และสามารถออกได้ก่อนการพิจารณาคดี วีซ่าประเภท T นั้นมีเฉพาะให้กับผู้ถูกค้า โดยที่มีวีซ่าประเภท U ซึ่งเป็นประเภทใหม่ ภายใต้ TVPA ให้กับผู้ย้ายถิ่นซึ่งเป็นผู้ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรงรวมทั้งการค้ามนุษย์ด้วย อัยการสูงสุดเป็นผู้ให้วีซ่า และมีหน้าที่ต้องแนะนำผู้ตกเป็นเหยื่อให้กับองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งสามารถให้คำปรึกษาเกี่ยวกับทางเลือกของผู้ตกเป็นเหยื่อในในสหรัฐอเมริกา และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีให้กับพวกเขา วีซ่าประเภท T และ U ให้สิทธิผู้ถือวีซ่าในการทำงาน การอนุญาตให้ทำงาน วีซ่าประเภท T มีให้กับผู้ถูกค้าที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาซึ่งในปัจจุบันหากผู้ถูกค้าปฏิบัติตามคำร้องขอตามสมควรในการช่วยเหลือ การสืบสวน หรือการฟ้องร้องคดีการค้ามนุษย์และเป็นผู้ที่ได้รับการ

⁴¹ Section 103(8)

ยากลำบากอย่างมากหากต้องออกจากสหรัฐอเมริกา ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับความสมัครใจในการให้ข้อมูลหรือการให้การเป็นพยาน วีซ่าประเภท T ยังมีให้กับคู่สมรสและบุตรหรือบิดามารดา (ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดด้านอายุ) หากมีความจำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงความยากลำบากเป็นอย่างมาก จำนวนวีซ่าสำหรับผู้ถูกค้าจำกัดอยู่ที่ 5,000 ฉบับต่อปี ข้อจำกัดนี้ไม่ใช่กับญาติ ผู้ถูกค้าซึ่งถือวีซ่าประเภท T สามารถยื่นขอพำนักอาศัยอย่างถาวรหากอยู่ในประเทศติดต่อกันเป็นเวลาสามปี ไม่ได้กระทำการละเมิดใด และปฏิบัติตามคำร้องขออันควรในการช่วยเหลือการสืบสวน และการฟ้องร้องคดีหรือจะได้รับความยากลำบากอย่างมากที่เกี่ยวกับภัยอันตรายที่ไม่ปกติ และร้ายแรงเมื่อให้ออกนอกประเทศ⁴²

ตามกฎระเบียบของวีซ่าประเภท T ที่ออกโดยกระทรวงยุติธรรม ผู้ถูกค้าต้องยื่นขอวีซ่าที่หน่วยให้บริการคนเข้าเมืองและการแปลงสัญชาติด้วยตนเอง วัตถุประสงค์ที่แสดงโดยทั่วไปของบทบัญญัติในการให้ผู้ถูกค้าร้องขอด้วยตนเอง คือเพื่อเป็นการป้องกันการกล่าวหาที่อาจเป็นไปได้ในการล่อให้ติดกับหรือการคัดค้านหลักฐานของผู้ตกเป็นเหยื่อที่เป็นพยาน ด้วยการแยกกระบวนการของสถานการณ์พำนักอาศัย จากการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ผู้ตกเป็นเหยื่อยังต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความยากลำบาก หากต้องออกไปจากสหรัฐอเมริกา ตัวอย่างของปัจจัยของความยากลำบากคือผลต่อร่างกายและจิตใจจากการถูกค้า การเข้าถึง การชดใช้ทางแพ่งและทางอาญา และความเป็นไปได้ที่อาจถูกค้าอีกครั้งหนึ่ง หรือการได้รับอันตรายเมื่อกลับประเทศ วีซ่าประเภท T นั้น มีผลใช้ได้สามปีแต่อาจมีการเพิกถอนได้ตลอดเวลา การมีอำนาจในการเพิกถอนวีซ่าได้ตลอดเวลา มีผลเป็นการลดความเป็นอิสระของวีซ่าประเภท T จากกระบวนการฟ้องร้องคดี ดังนั้นการแปลงสัญชาติด้วยตนเอง สามารถใช้วีซ่าเป็นอำนาจต่อตรงในการส่งเสริมให้ผู้ตกเป็นเหยื่อให้ความร่วมมือ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

การสืบสวนและการฟ้องร้องคดีที่ประสบความสำเร็จเกิดขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีประสบการณ์ และมีความละเอียดอ่อนในประเด็นเฉพาะเกี่ยวกับผู้ถูกค้าเช่น ภาษา วัฒนธรรม ความปลอดภัยและสถานการณ์เข้าเมือง ในคดีของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้รับรู้ว่าเหตุที่คดีประสบความสำเร็จในเรื่องการพิพากษาลงโทษที่รวดเร็วโดยส่วนใหญ่เป็นเพราะเจ้าหน้าที่

⁴² Elaine Pearson, *Human Trafficking: Human Right Redefining Victim Protection*, p.114.

กระทรวงยุติธรรม (DOJ) และกระทรวงแรงงาน (DOL) มีประสบการณ์ในการจัดการกับประเด็นต่าง ๆ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ได้จัดการกับคดีที่คล้ายคลึงกันเมื่อไม่นานมานี้ นอกจากนี้ ผู้เสียหายคนอื่นมีความมุ่งมั่นให้ได้มาซึ่งความยุติธรรม และได้กดดันให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายตอบรับอย่างรวดเร็ว โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสืบสวนคดี คือ ความสัมพันธ์ที่มีกับพยาน และความเข้าใจในสถานะ และความต้องการของผู้ตกเป็นเหยื่อ แต่ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการแยกที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานปกครองในการให้ใบอนุญาตการเข้าเมือง และใบอนุญาตทำงาน ในขณะที่ทั้งสองหน่วยงานนั้นต้องแยกกันอย่างชัดเจน แต่ความล่าช้าที่ยาวนานของระบบราชการในการบริหารก็ยังสามารถเกิดขึ้นได้⁴³

การคุ้มครองพยานในคดีค้ำมนุษย์

การปกป้องจากการแก้แค้นและการให้ความคุ้มครองพยานของตำรวจ โดยกฎหมายมีมาตรการในการให้ความคุ้มครองพยานอย่างครอบคลุมสมบูรณ์ให้แก่พยานที่ให้การเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ การบังคับใช้แรงงาน การเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ในสภาพเยี่ยงทาสโดยไม่สมัครใจและการขูดเอกรายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย มาตรการให้ความคุ้มครองพยานที่ได้ระบุไว้ในกฎหมายของสหรัฐอเมริกา รวมถึงการเปลี่ยนตัวตนรูปพรรณ ที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่าย การเดินทาง ความช่วยเหลือทางการเงิน ความช่วยเหลือในการหางานทำ และการบริการอื่นที่จำเป็นในการช่วยเหลือให้บุคคลสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ แต่ต้องมีการข่มขู่ที่จริงจัง ต่อผู้ถูกค้า โดยมีหลักฐานสนับสนุนด้วย ซึ่งพิสูจน์ได้ยาก โครงการการให้ความคุ้มครองพยานตั้งอยู่บนแนวคิดการปรับตัวเข้าสู่สังคมที่เป็นไปไม่ได้ในคดีการค้ามนุษย์ส่วนมาก เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ย้ายถิ่น พวกเขาไม่พูดภาษาอังกฤษ และพวกเขาไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างอิสระโดยทันทีตามที่โครงการกำหนด ดังนั้นโครงการเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของพยานของรัฐบาลกลาง การคุ้มครองพยานอย่างสมบูรณ์ด้วยการเปลี่ยนตัวตนรูปพรรณและการย้ายที่อยู่ไม่นับเหมาะกับผู้ถูกค้าเสมอไป

การให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีการค้ามนุษย์ มีแนวโน้มที่จะเป็นการเฉพาะกิจซึ่งมีระดับของความสำเร็จที่แตกต่างกันไป กฎหมายของรัฐบาลกลางระบุว่า อาจมีการให้ความคุ้มครองและย้ายที่อยู่แก่สมาชิกครอบครัวที่ใกล้ชิดของพยานหาก ได้รับอันตรายเนื่องจากการที่พยานเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยการให้ความคุ้มครองพยานหลักฐานในศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา TVPA ได้กำหนดให้เหยื่อของการค้ามนุษย์สามารถเข้าร่วมโครงการคุ้มครองพยาน ตามรัฐบัญญัติคุ้มครองเหยื่อและพยาน⁴⁴ (Victim and Witness Protection Act หรือ

⁴³ Ibid., p.117.

VWPA มาตรการในการให้ความคุ้มครองพยานในศาลอย่างเป็นทางการนั้นใช้น้อยครั้งมาก สิทธิพลเรือนซึ่งระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ รับรองสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรม และ ให้ลำดับความสำคัญกับระบบยุติธรรมแบบเปิด มากกว่า ผู้ตกเป็นเหยื่อที่เป็นพยานที่บรรลุนิติภาวะแล้วมีทางเป็นไปได้ที่จะได้รับความคุ้มครองน้อยกว่าพยาน ในประเทศที่ใช้กฎหมายแพ่ง มาตรการเดียวที่แท้จริงในการให้ความคุ้มครองพยาน หลักฐานในศาล คือพยานอาจร้องขอให้เก็บชื่อของตนไว้เป็นความลับในกระบวนการพิจารณาและดังนั้นจึงไม่มีการเปิดเผยต่อสาธารณชน การพิจารณาคดีอาญานั้นมักจะเปิดเผยต่อสาธารณชนเสมอ และไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเก็บรักษาความลับว่าจะมีแนวทางจรรยาบรรณในการทำงาน ซึ่งมักจะปกป้องตัวตนรูปพรรณของพยานไว้ไม่ให้มีการรายงานในสื่อต่าง ๆ และมีการใช้กลไกการให้ความคุ้มครองอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การแยกบริเวณรอในศาลสำหรับผู้ตกเป็นเหยื่อ แนวทางของอัยการสูงสุดสำหรับการช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหยื่อและพยาน (พ.ศ. 2543) นั้นครอบคลุมมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ตกเป็นเหยื่อและพยาน โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในระหว่างการสืบสวน และการฟ้องร้องคดีอย่างละเอียด

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีมาตรการในการให้ความช่วยเหลือที่หลากหลายแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ จากการกระทำความผิดอาญาที่เป็นพยานในคดีอาญาของรัฐบาลกลาง โดยพื้นฐานแล้วมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานกับพยานผู้ตกเป็นเหยื่อเพื่อจัดการให้มีการรับทราบถึงสิทธิของผู้ตกเป็นเหยื่อและมีการจัดการกับความต้องการของผู้ตกเป็นเหยื่อ ความสามารถในการทำหน้าที่ในหลาย ๆ ด้านในการให้การสนับสนุน และช่วยเหลือพยานผู้ตกเป็นเหยื่อนั้นมีอุปสรรคจากการขาดทรัพยากร อีกทั้งสิทธิในการได้รับข้อมูลกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดอาญาของรัฐบาลกลางมีสิทธิได้รับแจ้งเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในศาล และสิทธิในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการพิพากษาลงโทษ บทลงโทษ การจำคุก และการปลดปล่อยผู้กระทำความผิด ในกรณีศึกษาทุกกรณี ผู้ตกเป็นเหยื่อ ได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในศาลเป็นอย่างดี โดยผ่านทนายความหรือผู้ให้บริการซึ่งประสานงานกับผู้บังคับใช้กฎหมายหรืออัยการในนามของผู้ตกเป็นเหยื่อ

⁴⁴ Victim and Witness Protection Act of 1982, PL97-291 Statutes at Large 96 (1982): 1249 , chapter 224 (1984 and 1997 Supp.)

การช่วยเหลือเหยื่อหรือผู้ถูกค้า

ในประเทศสหรัฐอเมริกา หลักปฏิบัติในการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์⁴⁵ หรือ ผู้ถูกค้า โดยเหยื่อมีสิทธิในการมีทนายความ / ผู้ว่าต่างตามกฎหมายในกระบวนการพิจารณาความอาญา หรือ ทนายความเป็นตัวแทนในการเรียกร้องด้านการเข้าเมืองและทางแพ่งของผู้ถูกค้า อย่างไรก็ตาม ทนายความมีอิทธิพลต่อกระบวนการพิจารณาความอาญาในทางบวก แม้ว่าทนายความของพยานไม่ได้เข้าร่วมโดยตรงในกระบวนการพิจารณา แต่ทนายความก็สามารถจัดการให้สิทธิของผู้ถูกค่านั้น ได้รับการคุ้มครองในขั้นตอนทั้งหมด และสามารถอยู่กับพยานในขณะที่มีการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่สืบสวนและอัยการ

โดยการบำบัดเยียวยาเหยื่อของการค้ามนุษย์ ภายใต้ TVPA ผู้ถูกค้ามีสิทธิได้รับประโยชน์และการบริการในลักษณะเดียวกันกับผู้ลี้ภัยในการจะได้รับการบริการ ผู้ถูกค้าต้องยื่นคำขอวีซ่าประเภท T โดยสุจริตและสมัครใจให้ความร่วมมือกับการรับรองที่สมควรจากเจ้าหน้าที่ หรือได้รับอนุญาตให้พำนักต่อไปในสหรัฐอเมริกา กระบวนการ รับรองผู้ถูกค้าใช้เวลานาน ค่าใช้จ่ายสถานสงเคราะห์ ค่าอาหาร ค่ายา และค่าเดินทางในระยะเวลาในการที่การรับรองจะมีความหมายสำหรับผู้ถูกค้าจะต้องมีการดำเนินการทันที ในระหว่างนั้นผู้ถูกค้าจะต้องพึ่งพิงทรัพยากรของเอกชน และกองทุนเพื่อคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อที่เป็นพยานต่าง ๆ โดยการรักษาทางการแพทย์นั้นยังจำกัดอยู่มาก โดยมีสถานพยาบาลในกรณีฉุกเฉินจำนวนน้อยมาก สำหรับผู้ที่ไม่มีเอกสาร

อันเป็นที่ชัดเจนว่าที่พำนักอาศัยที่เพียงพอและเหมาะสมนั้นเป็นปัญหาในการให้บริการที่ใหญ่ที่สุดในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากรัฐบาลไม่ให้เงินทุนแก่สถานสงเคราะห์ใดสำหรับผู้ถูกค้า โดยเฉพาะองค์กรณรงค์เพื่ออยู่ยั้งยืนยงที่เป็นคนงานในบ้านแจ้งว่า อุปสรรคหลักคือการหาสถานสงเคราะห์ที่เหมาะสมให้แก่ผู้ถูกค้า ซึ่งให้ที่พักอาศัยระยะยาว มีความปลอดภัยที่เพียงพอ และมีความละเอียดอ่อนด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทั้งสองกรณีนักค้ามนุษย์ค้นพบว่าพวกเขาอาศัยอยู่ที่ใดและตามหาผู้ถูกค้าและครอบครัวที่ให้ที่พักอาศัย โดยการให้บริการแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ จะทำงานได้ดีที่สุดเมื่อผู้หญิงนั้นเข้ากับโครงการการให้บริการเป็นอย่างดี ความต้องการเฉพาะเช่นเรื่องความปลอดภัยของผู้ถูกค่านั้นยากกว่าในการบริหารให้ได้ทั้งความคุ้มครองทางร่างกายและการปกป้องสิทธิของผู้ถูกค้า กรณีนี้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่จะมีความขัดแย้งระหว่างบทบัญญัติของกฎหมายกับการให้บริการทางสังคมที่รองรับความต้องการที่หลากหลายของผู้ตกเป็นเหยื่อ

⁴⁵ มูลนิธิผู้หญิง, การค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชน กับนิยามใหม่ของการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ, หน้า 122.

สิทธิในการทำงานนั้นได้จัดการผ่านวิซ่าประเภท T และเน้นถึงความสำคัญที่ต้องออกวิซ่าให้เร็วขึ้นเพื่อผู้ถูกค้าจะสามารถเป็นอิสระ ผู้ประสานงานกับผู้ตกเป็นเหยื่อที่เป็นพยานซึ่งมีหน้าที่ให้คำแนะนำกับผู้ตกเป็นเหยื่อที่เป็นพยาน จำเป็นต้องทราบถึงการบริการที่เหมาะสม นอกจากนี้ผู้ถูกค้า ควรต้องมีบทบาทสำคัญโดยการติดตามและทำให้กระบวนการรับรองนั้นเร็วขึ้น เพื่อที่ผู้ถูกค้าจะสามารถเข้าถึงมาตรการในการให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือได้เร็วขึ้น⁴⁶

การชดเชยค่าสินไหมทดแทน

ภายใต้กฎหมายของรัฐบาลกลางเกี่ยวกับการได้รับค่าชดเชยบังคับ ศาลอาญามีหน้าที่ในการสั่งให้จำเลยจ่ายเงินให้กับผู้ตกเป็นเหยื่อเต็มจำนวน ความสูญเสียของผู้ตกเป็นเหยื่อ รวมทั้งค่าจ้างที่ยุติธรรมสำหรับแรงงานหรือการบริการ ได้มีการระบุถึงการยึดสินทรัพย์ทั้งหมดของนักค้ามนุษย์ให้กับรัฐ จนกระทั่งบัดนี้ยังไม่เป็นที่ชัดเจนว่าการยึดสินทรัพย์เช่นนั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังการจ่ายค่าชดเชยบังคับให้แก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ ตามที่กลุ่มกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศได้ตั้งข้อสังเกตว่าต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนในการจัดการให้สินทรัพย์ที่ยึดนั้นนำมาชำระข้อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและค่าชดเชยของผู้ถูกค้าเป็นประการแรกเพื่อให้มั่นใจได้ว่าสิทธิของเหยื่อ ได้รับการปกป้อง ผู้ตกเป็นเหยื่ออาจยื่นข้อเรียกร้องทางแพ่งต่อนักค้ามนุษย์ แต่ข้อเรียกร้องทางแพ่งจะซับซ้อนมากกว่า เนื่องจากผู้ถูกค้าจะต้องพยายามให้ได้รับเงินจากสินทรัพย์ที่ยึดไปที่รัฐบาลถืออยู่ ผู้ถูกค้าจะดำเนินการฟ้องร้องทางแพ่งโดยทั่วไปหลังคดีอาญา หากการเรียกร้องค่าชดเชยไม่เป็นที่พอใจ

โดยบทบัญญัติทางอาญาใหม่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ แสดงให้เห็นถึงการนำพิธีสารมาใช้ อย่างชัดเจนซึ่งเอื้อต่อการใช้โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย และอัยการมากกว่าการรวมการบีบบังคับทางจิตใจภายใต้การบังคับใช้แรงงานนั้นสำคัญเป็นพิเศษในการทำให้นักค้ามนุษย์จำนวนมากถูกฟ้องร้องในการกระทำความผิดอาญา ซึ่งไม่ปรากฏการใช้แรงบังคับและการข่มขู่อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เฉพาะผู้ถูกค้าซึ่งให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เท่านั้นที่สามารถพยานในสหรัฐอเมริกาได้ ดังนั้นเฉพาะผู้ตกเป็นเหยื่อซึ่งเป็นพยานเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงความคุ้มครองในระดับต่าง ๆ และมาตรการในการให้ความช่วยเหลือภายใต้ TVPA ความสำเร็จในกรณีที่แสดงไว้นั้นเนื่องมาจากความ

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 123.

มุ่งมั่นของผู้ถูกค้า ผู้ให้บริการทนายความ ผู้บังคับใช้กฎหมายแต่ละคน ซึ่งคงเป็นที่ต้องการอยู่ แม้ว่าจะมี TVPA แล้วก็ตามรัฐบาลยังคงต้องสร้างระบบในการสืบสวน และกลไกที่มีความละเอียดอ่อนต่อผู้ตกเป็นเหยื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับคดีการค้ามนุษย์ภายในแผนกสืบสวน และฟ้องร้องคดี⁴⁷

3.3.2 ประเทศเบลเยียม

กฎหมายและการกำหนดค่านิยม

ในประเทศเบลเยียม กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ใช้ค่านิยมการค้าบุคคลที่กว้างกว่าในประเทศอื่นที่ได้มีการพิจารณาในรายงานฉบับนี้ กฎหมายว่าด้วยการปราบปรามการค้ามนุษย์และสื่อลามกเกี่ยวกับเด็ก (กฎหมายวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2538 หรือ กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ เมษายน พ.ศ. 2538) ได้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายคนเข้าเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าประเทศ การพักอาศัย การให้สิทธิในการพำนักอาศัยและการโยกย้ายคนต่างด้าว (กฎหมายวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2523 หรือ กฎหมายคนเข้าเมือง) มาตรา 11 ของกฎหมายวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2538 ได้ให้นิยามการค้ามนุษย์ว่าเป็นความผิดทางอาญาเกี่ยวกับมาตรา 77 ทวิ ของกฎหมายคนเข้าเมือง และมาตรา 379 และ 380 ทวิ ของประมวลกฎหมายอาญา⁴⁸

โดยกฎหมายคนเข้าเมืองของประเทศเบลเยียม ได้กำหนดให้การลักลอบพานักคนเข้าประเทศเป็นความผิดทางอาญา และลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำคนต่างด้าวเข้าประเทศเบลเยียม หากมีการใช้ความรุนแรง การข่มขู่ การบังคับขู่เช็ญหรือการล่อลวง หรือการอาศัยความอ่อนแอของคนต่างด้าว ในเรื่องสถานะอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย สถานการณ์ที่ล่อแหลม การตั้งครรภ์ ไรภักย์ใช้เจ็บ หรือความพิการไปในทางมิชอบนั้นจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น

ในการค้ามนุษย์เพื่อการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ กฎหมายวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2538 ซึ่งแทนที่มาตรา 380 ทวิ ของประมวลกฎหมายอาญาด้วยบทลงโทษการกระทำใด ๆ ในการล่อลวงให้ค้าประเวณี ไม่ว่าผู้ค้าประเวณีจะได้รับความยินยอมหรือไม่ก็ตาม แต่หาก กระทำความคิด โดยการล่อลวง มีการใช้ความรุนแรง มีการคุกคามข่มขู่หรือการบีบบังคับหรือมีการใช้ความ

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 124.

⁴⁸ Andrew Osborne, "Squalid Road That Leads to Belgium Children Are Being Lured from Poverty to Horror in the Heart of Europe," Observer, 24 June 2001.

อ่อนแอเพราะบางของคนต่างด้าวในทางที่มีชอบนั้นจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น ซึ่งการค้ำมนุษย์ ภายใต้กฎหมายของเบลเยียมเป็นที่เข้าใจต่อมาว่าต้องมีการแสวงหาประโยชน์ทางการค้าทางเพศ หรือการลักลอบนำบุคคลเข้าประเทศโดยการใช้การขู่เข็ญ ความรุนแรงหรือการอาศัยสภาพที่อ่อนแอ และล่อแหลมของคนต่างด้าวในทางที่มีชอบ ซึ่งใช้ในการฟ้องร้องในการแสวงหาประโยชน์ในคดีต่าง ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวกับการค้าประเวณี ในทางปฏิบัติ “การอาศัยสภาพที่อ่อนแอ ไม่มี ความมั่นคงในทางมีชอบ” ได้ถูกตีความอย่างกว้างขวางเพื่อที่ว่า สถานการณ์เข้าเมืองอันไม่ชอบ ด้วยกฎหมายของคนต่างด้าวจะเป็นการพิสูจน์อย่างเพียงพอถึงการอาศัยสภาพความอ่อนแอไป ในทางมีชอบ ดังนั้นจึงเป็นผลให้มาตรา 77 ทวิ ถูกนำมาใช้ในการฟ้องร้องบุคคลผู้ลักลอบนำเข้า บุคคลอื่น คดีที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นทั้งการค้ำมนุษย์และการ ลักลอบนำบุคคลเข้าประเทศ จึงถูกฟ้องร้องตามมาตรา 77 ทวิ ซึ่งความผิดทางอาญาทั้งสองนั้นเกี่ยวเนื่องกันภายใต้กฎหมายเบลเยียมในประเด็นของการค้ำมนุษย์เพื่อการค้าประเวณี กฎหมายเบลเยียม กำหนดให้มีการกระทำผิดอื่นในฐานการค้าประเวณีและการมีสถานการค้าประเวณี ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้นำมาใช้ในการฟ้องร้องผู้ค้ำมนุษย์เพื่อการค้าประเวณีด้วย

ประเทศเบลเยียม ได้สร้างกลไกในการรับรองการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการค้า มนุษย์ ซึ่งได้มอบหมายความรับผิดชอบหลักให้แก่ศูนย์เพื่อโอกาสที่เท่าเทียมกันและการต่อสู้กับ การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ศูนย์ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วย ประสานงานกับกระทรวงของรัฐ อัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ศูนย์ตั้งมาตรฐานในการดำเนินงานให้แก่องค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อให้มีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อนุกรรมการของวุฒิสมาชิกเบลเยียม ว่าด้วย การค้ำมนุษย์และการค้าประเวณีได้สนับสนุนให้มีการแต่งตั้งผู้ประสานงานแห่งชาติพิเศษในการค้า มนุษย์ขึ้น เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการให้บริการของรัฐบาลกลางที่เกี่ยวข้อง และเพื่อที่จะทำ หน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างภูมิภาค ชุมชนและศูนย์เพื่อโอกาสอันเท่าเทียมกัน และการต่อสู้กับการ เลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ⁴⁹

⁴⁹ Article 379 Belgium Criminal Code.

สิทธิของเหยื่อหรือผู้ถูกค้าในการพำนักต่อไปในประเทศ

หนังสือเวียนเกี่ยวกับการออกเอกสารให้สิทธิในการพำนักอาศัย และใบอนุญาตทำงานแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ย้ายถิ่น หรือ หนังสือเวียนกรกฎาคม พ.ศ. 2537 การขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาไต่ตรงและสิทธิในการพำนักอาศัยชั่วคราว เช่นเดียวกับในประเทศเนเธอร์แลนด์ เหยื่อ หรือ ผู้ถูกค้าหรือผู้ต้องสงสัยว่าถูกค้า สามารถที่จะอยู่ในประเทศได้ภายใต้เงื่อนไขบางอย่าง ควรจะเน้นว่าเนื่องจากนิยามตามกฎหมายการค้ามนุษย์ในเบลเยียม ทำให้หนังสือเวียนได้นำมาใช้กับผู้ซึ่งถูกค้าในนัยที่กว้างมากที่สุด เช่นผู้ถูกค้าและบุคคลผู้ถูกลักลอบนำเข้าประเทศในขณะที่นำมาอ้างอิงในบทนี้ทั้งหมดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ตามที่นิยามไว้ในพิธีสารว่าด้วยการค้ามนุษย์ การไม่แบ่งแยกจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเมื่อพิจารณาถึงสถิติจำนวนใบอนุญาตที่ออกให้กับผู้ถูกค้า

โดยหนังสือเวียนนี้ทำให้มีการขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาไต่ตรง ซึ่งคือการระงับคำสั่งเนรเทศเป็นเวลา 45 วัน เพื่อให้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายในการพำนักในประเทศ ให้กับบุคคลซึ่งได้ตัดขาดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งพวกเขาถูกค้าและผู้ซึ่งได้รับการช่วยเหลือจากศูนย์ชำนาญการพิเศษ ศูนย์ชำนาญการพิเศษจะสัมภาษณ์ผู้ถูกค้า และหากเจ้าหน้าที่ของศูนย์สงสัยว่าบุคคลอาจถูกค้า หรือถูกแสวงหาผลประโยชน์ องค์กรพัฒนาเอกชนจะยื่นเรื่องต่อสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและให้รายละเอียดเรื่องราวของบุคคลดังกล่าวอย่างสมบูรณ์และยืนยันว่าศูนย์ได้ให้ความช่วยเหลือบุคคลนั้นภายในเวลา 24 ชั่วโมง สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองควรที่จะออกคำสั่งเรื่องการเดินทางออกจากดินแดน การขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาไต่ตรงไม่ได้ให้สิทธิในการทำงานภายในระยะเวลาที่บุคคลดังกล่าวต้องตัดสินใจว่าจะฟ้องร้องคดีต่อผู้ค้ามนุษย์หรือไม่ เนื่องจากการขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาไต่ตรงเป็นคำสั่งเพื่อเดินทางออกนอกประเทศ ผู้ซึ่งไม่ฟ้องร้องคดีต้องเดินทางออกนอกประเทศภายในเวลา 45 วัน แต่ในกรณีพิเศษ เช่นเหตุผลทางการแพทย์ หรือมีความต้องการในการแจ้งญาติเพื่อความปลอดภัยหรือเพื่อจะส่งกลับสู่ถิ่นเดิมด้วยความสมัครใจก็สามารถขยายอายุของใบอนุญาตออกไปได้

เมื่อเหยื่อ หรือผู้ถูกค้ายื่นคำให้การต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือสำนักงานอัยการ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจะออกเอกสารเพื่อให้พำนักอาศัยในประเทศเป็นเวลาสามเดือนเรียกว่า “คำแถลงแจ้งการมาถึง”⁵⁰ แก่บุคคลเหล่านั้น หนึ่งเดือนก่อนวันครบกำหนดใน “คำแถลงแจ้งการมาถึง” สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจะติดต่อสำนักงานอัยการเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำฟ้อง

⁵⁰ มุลนิธิผู้หญิง. การค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชน กับนิยามใหม่ของการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ. หน้า 90.

เมื่อสำนักงานอัยการแจ้งสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองว่าคำฟ้องเป็นคำฟ้องเกี่ยวกับ “การค้ามนุษย์” หรือบุคคลถูกพิจารณาว่าเป็นผู้ถูกค้า สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองอาจอนุมัติออกใบอนุญาตที่ส่งให้พำนัก คือใบอนุญาตพำนักชั่วคราว ซึ่งจะมีอายุหกเดือน ซึ่งต่ออายุได้ตามที่จำเป็นเป็นระยะเวลาหกเดือนในแต่ละครั้งจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาคดีอาญาต่อนักค้ามนุษย์ บุคคลผู้ได้รับใบอนุญาต “คำแถลงแจ้งการมาถึง” หรือ “ใบอนุญาต ให้พำนักชั่วคราว” สามารถทำงานได้ ภายใต้เงื่อนไขว่า นายจ้างต้องได้รับอนุญาตในการจ้างงานจากเจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาค การที่มีกรมการสืบสวนพิเศษในสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง คือ สำนักงาน ออปสโปริงเกน (Bureau Opsporingen) ซึ่งปฏิบัติงานในทุกประเด็นเกี่ยวกับการให้ใบอนุญาตแก่ผู้ถูกค้า โดยเหยื่อ หรือผู้ถูกค้า มีสิทธิในการให้พำนักอาศัยอย่างถาวรในประเทศ ซึ่งเหยื่อ หรือ ผู้ถูกค้าดังกล่าว สามารถร้องขอพำนักอาศัยอย่างถาวรได้ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาทางอาญาต่อนักค้ามนุษย์ ในการพิจารณาคำร้องขอนั้น สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจะพิจารณาความสำคัญของข้อมูลในคำฟ้องต่อการพิจารณาคดีอาญาต่อนักค้ามนุษย์ และจะพิจารณาถึงระดับซึ่งผู้ถูกค้านั้นได้ปรับตัว เข้ากับสังคมเบลเยียม

กฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องร้องนักค้ามนุษย์

ในปัจจุบันผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการค้ามนุษย์เพื่อเข้าสู่การค้าประเวณีอาจถูกตั้งข้อหาตาม มาตรา 77 ทวิ และมาตรา 380 ทวิ ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง สิ่งนี้ทำให้เกิดความสับสนเมื่อมาตรา 380 ทวิ (3) และมาตรา 77 ทวิ นั้นมีข้อความที่เกือบจะเหมือนกัน ดังนั้นจึงเป็นการตั้งข้อกล่าวหาต่อนักค้า มนุษย์สองครั้งในการกระทำผิดเดียวกัน ฝ่ายจำเลยจึงใช้เป็นข้อต่อสู้ในคดี เพื่อให้ศาล จำหน่ายข้อหาที่ออกจากคดีถึงแม้บทบัญญัติทั้งสองจะใช้ภาษาที่เหมือนกัน แต่บทลงโทษก็ ต่างกันอย่างมาก คือ 10 ปี ถึง 15 ปี ตามมาตรา 380 ทวิ (3) และหนึ่งปีถึงห้าปีตามมาตรา 77 ทวิ ความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่าจะเป็นการดียิ่งขึ้นที่จะมีเพียงหนึ่งมาตราในประมวลกฎหมายอาญา ครอบคลุมการค้ามนุษย์ เพื่อวัตถุประสงค์ทั้งหมด ซึ่งจะทำให้มีบทลงโทษที่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะ เป็นการค้ามนุษย์เพื่อการแสวงหาประโยชน์ทางเพศหรือในรูปแบบอื่น⁵¹

⁵¹ Elaine Pearson, *Human Trafficking: Human Right Redefining Victim Protection*, p.97.

หลักฐานที่นำมาแสดงในศาลเพื่อจะพิสูจน์ว่าได้มีการกระทำความผิดขึ้นตามมาตรา 77 ทวิหรือมาตรา 380 ทวินั้น รวมถึงทำให้การของผู้ถูกค้า พยานอื่น และหรือจำเลย คำสารภาพ เอกสารปลอมหรือเอกสารเท็จซึ่งถูกยึด หรืออาัยัด ข้อมูลที่ได้จากการติดตาม เช่นการดักฟัง โทรศัพท์ และธุรกรรมทางการเงิน โดยทั่วไปแล้วทำให้การของผู้ถูกค้ามีความสำคัญต่อความสำเร็จ ในการฟ้องร้องคดีทราบเท่าที่มีการยืนยันโดยหลักฐาน การพิพากษาลงโทษของศาลในคดีการค้า มนุษย์ ถือว่าเบาเกินกว่าจะมีผลยับยั้งนักค้ามนุษย์ทั้งหลาย ซึ่งเนื่องมาจากการค้ามนุษย์และการ ลักลอบนำเข้าผู้ย้ายถิ่นนั้นเกี่ยวเนื่องกัน

การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์⁵²

เบลเยียมเป็นประเทศแรกในยุโรปที่จัดการกับการค้ามนุษย์โดยจำแนกปัญหาออกจาก การลักลอบเข้าเมืองและการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น และยังเป็นประเทศแรกๆที่ให้ความสำคัญกับการ ค้ำครองเหยื่อ และ ส่งเสริมให้มีการร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ เหยื่อของการค้ามนุษย์ได้รับ สิทธิดังนี้

1. สิทธิในการพำนักอาศัย โดยกระบวนการในการออกเอกสารให้พำนักอาศัยใน ประเทศเบลเยียมนั้นรวดเร็วและมีประสิทธิภาพและไม่มีอุปสรรคปัญหาดังเช่นในประเทศอิตาลี และประเทศเนเธอร์แลนด์ เนื่องจากความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ความเชื่อถือการแลกเปลี่ยน ข้อมูล และการเปิดการติดต่อสื่อสารระหว่างศูนย์ชำนาญการพิเศษขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งเป็น ผู้ยื่นขอใบอนุญาต และ สำนักงานออปสโปริงเกน (Bureau Opsporingen) ซึ่งเป็นผู้ออก ใบอนุญาต นอกจากนี้แม้ว่าจะมีข้อเท็จจริงว่าสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมักจะได้รับความวิจารณ์ว่า มีการดำเนินการกับผู้ย้ายถิ่นที่เข้มงวด แต่เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสำนักงานออปสโปริงเกนแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการที่เห็นอกเห็นใจและมีมนุษยธรรม การจัดประชุมกับศูนย์ชำนาญการพิเศษมี ขึ้นเป็นประจำ เพื่อปรึกษากรณีที่ซับซ้อนและมีปัญหา โดยปกติแล้วจะออกใบอนุญาตให้ภายในวัน เดียวกันหรืออย่างมากที่สุดภายใน 24 ชั่วโมง

⁵² ทรงพล พันธุ์ชาติกุล. ความผิดฐานค้ามนุษย์ตามกฎหมายสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 และผลกระทบหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคี," หน้า 163.

วิธีดำเนินการในการออกเอกสารให้พำนักอาศัยแตกต่างไปจากขั้นตอนตามหนังสือเวียนวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 หนังสือเวียนเพิ่มเติมระบุไว้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายควรแจ้งผู้ที่อาจตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ให้ทราบถึงสิทธิของตนในการขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาไต่ตรง ในทางปฏิบัติไม่มีการกระทำเช่นนั้น การออกใบอนุญาตขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาไต่ตรงมีน้อยมาก และในปัจจุบันผู้ถูกค้าส่วนมากจะแจ้งความทันทีหลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้สัมภาษณ์แล้ว และดังนั้นจึงได้รับ “คำแถลงแจ้งการมาถึง” โดยเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายไม่ค่อยจะปฏิบัติตามแนวทางปี พ.ศ. 2540 และไม่แจ้งให้ผู้ถูกค้าทราบถึงสิทธิของตนเกี่ยวกับการขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาไต่ตรง แต่กลับสนับสนุนให้ผู้ถูกค้าให้การโดยทันทีแทน อัยการผู้หนึ่งกล่าวว่าผู้ถูกค้าซึ่งไม่คิดว่าตนเองเป็นผู้ตกเป็นเหยื่อนั้น มักจะไม่ได้ถูกเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายมองว่าเป็นผู้ตกเป็นเหยื่อเช่นกัน ผู้ถูกค้าซึ่งไม่สมัครใจที่จะแจ้งข้อหาจะถูกเนรเทศทันที

การค้ามนุษย์เพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่ใช่การค้าประเวณีเป็นปัญหาใหญ่ เบลเยียมเป็นเพียงประเทศเดียวในรายงานนี้ที่แสดงกรณีหลายประเภทไว้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุหลักว่าประเทศอื่นยังไม่บันทึกข้อมูล หรือยังไม่มีความกังวลในการคุ้มครองผู้ซึ่งไม่ได้ถูกค้าเข้าสู่อุตสาหกรรมทางเพศ สิ่งนี้เป็นปัญหาที่แท้จริงในประเทศ เช่นเนเธอร์แลนด์ ซึ่งไม่ได้พิจารณาหรือให้การช่วยเหลือผู้ถูกค้าเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกจากการค้าประเวณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางแรงงานนั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น⁵³

2. สิทธิในการพำนักอาศัยอย่างถาวร โดยตามหนังสือเวียนวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 และตามที่ได้ชี้แจงเพิ่มเติมในข้อเสนอการแก้ไขหนังสือเวียนซึ่งมีการนำมาปฏิบัติในขณะนี้ผู้ถูกค้าจะได้รับสิทธิในการพำนักอาศัยอย่างถาวรหากพิจารณาเห็นว่าคำฟ้องนั้นสำคัญต่อการสืบสวน และในการฟ้องร้องคดีต่อนักค้ามนุษย์ หากคำฟ้องนั้นนำไปสู่การพิพากษาลงโทษนักค้ามนุษย์แล้ว โดยทั่วไปผู้ถูกค้าจะได้รับสิทธิในการพำนักอาศัยอย่างถาวรเสมอ ผู้ถูกค้าจะไม่ได้รับสิทธิในการพำนักอาศัยอย่างถาวรจนกว่าคดีอาญานั้นจะเสร็จลุล่วง หากมีการระงับการพิจารณาคดีอาญาต่อนักค้ามนุษย์ และผู้ถูกค้าได้อาศัยอยู่ในเบลเยียม ตามโครงสร้างวิธีดำเนินการในการขอพำนักอาศัยสำหรับผู้ถูกค้า เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ผู้ถูกค้าสามารถที่จะยื่นขออนุญาตพำนักอาศัย

⁵³ Belgium Statute-Book, 7 July 2002.

อย่างถาวรภายใต้มูลเหตุทางมนุษยธรรม ซึ่งเรียกว่า กระบวนการ STOP ตามที่ได้ตกลงกันระหว่าง ศูนย์ขบวนการพิทักษ์สิทธิเพื่อโอกาสที่เท่าเทียมกันและการต่อสู้กับการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติและ สำนักงานออสปริงเกน (Bureau Opsporingen) กระบวนการ STOP นี้ไม่ได้อยู่ในหนังสือเวียนปี พ.ศ. 2537 และไม่มีแนวทางเป็นลายลักษณ์อักษรในการบังคับใช้

ในการยื่นคำขอพำนักอาศัยอย่างถาวรทั้งหมด ศูนย์ขบวนการพิทักษ์สิทธิและเจ้าหน้าที่ ท้องถิ่น ของชุมชนซึ่งผู้ตกเป็นเหยื่ออาศัยอยู่ ต้องส่งรายงาน โดยละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพทาง สังคมและเศรษฐกิจของผู้ตกเป็นเหยื่อให้แก่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง รัฐมนตรีมหาดไทยจะ พิจารณาให้สิทธิในการพำนักอาศัยอย่างถาวรแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อตามพื้นฐานของรายงานเหล่านี้ เช่นเดียวกันกับรายงานภายใน และคำแนะนำจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ผลการพิจารณาจาก ศาลในคดีอาญาที่ฟ้องร้องต่อนักค้ามนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญในการให้สิทธิในการพำนักอาศัยอย่าง ถาวร เว้นแต่จะอยู่ภายใต้กระบวนการ STOP ซึ่งได้รับสิทธิในการพำนักอาศัยอย่างถาวร

การให้ความคุ้มครองพยานในคดีค้ามนุษย์

การสืบสวนทางอาญาเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้ถูกค้าถูกข่มขู่ หรือแก้แค้นจากกลุ่มนัก ค้ามนุษย์⁵⁴ ตาม “คำแถลงแจ้งการมาถึง” ซึ่งผู้ถูกค้าซึ่งมีบุตรอายุต่ำกว่า 18 ปี สามารถที่จะนำบุตร เข้ามายังเบลเยียมได้โดยออกค่าใช้จ่ายเอง แต่ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่ทำได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูก ค้าจากแอฟริกาตะวันตก เนื่องจากจำนวนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง หากมีการแก้แค้นอย่างรุนแรงเกิดขึ้น ผู้ถูกค้าสามารถย้ายที่อยู่ภายในเบลเยียมได้ แต่การจัดการเกี่ยวกับการแก้แค้นในประเทศต้นทางนั้น ยากยิ่งกว่า และยังไม่ได้มีการจัดการแก้ไขอย่างเพียงพอ โดยการให้ความคุ้มครองพยานหลักฐาน ในศาล และกระบวนการพิจารณาความอาญาในเบลเยียมนั้น มีวิธีพิจารณาที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็น หลัก โดยมีคำให้การเป็นหลักฐาน ดังนั้นพยานผู้ตกเป็นเหยื่อจึงมักไม่จำเป็นต้องมาปรากฏตัวใน ศาล เพื่อให้การต่อนักค้ามนุษย์ เว้นแต่ว่าหากผู้พิพากษาพิจารณาเห็นว่าจำเป็นต่อคดีก็อาจมีการ เรียกตัวผู้ตกเป็นเหยื่อมาศาลเพื่อเป็นพยาน คดีอาญานั้นจะมีการพัฒนาในนัยสำคัญระหว่างการ สืบสวนเบื้องต้นและไม่จำเป็นต้องเสนอหลักฐานใหม่อีกครั้งในศาล

⁵⁴ Elaine Pearson, *Human Trafficking Human Right Redefining Victim Protection*, p.98.

กฎหมายได้กำหนดความแตกต่างระหว่างการปกปิดทั้งหมดหรือบางส่วน ในกรณีที่ปกปิดเพียงบางส่วน ตุลาการท้องถิ่นหรือผู้พิพากษาที่ไต่สวนสามารถตัดสินใจว่าจะให้ละเว้น ไม่ระบุถึงลักษณะที่บ่งบอกพยานเช่นอายุ ชื่อ ที่อยู่ และอาชีพ อย่างไรก็ตามพยานต้องมาปรากฏตัวในศาลเพื่อให้ฝ่ายจำเลยสืบพยาน ในกรณีพิเศษตุลาการท้องถิ่นผู้ไต่สวนอาจให้ปกปิดทั้งหมด เมื่อการปกปิดเพียงบางส่วนนั้นจะไม่พอเพียงในคดีการค้ำนุษย์ ตุลาการท้องถิ่นผู้ไต่สวนสามารถสั่งให้มีการปกปิดทั้งหมดในกรณีที่เป็นการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องในลักษณะ องค์กรอาชญากรรม หรือเมื่อมีการดำเนินการเป็นปกติวิสัย กฎหมายใหม่ว่าด้วยการปกปิดพยานจะใช้อย่างจำกัด เฉพาะกับผู้ถูกค้าเท่านั้น เนื่องจากนักค้ามนุษย์มักจะทราบโดยแน่ชัดจากลักษณะของคำฟ้องว่าผู้ใดกำลังให้การกล่าวหาพวกขบวนการค้ำนุษย์ดังกล่าว โดยสิทธิในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ผู้ถูกค้าซึ่งเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาความอาญาด้วยตนเองในฐานะผู้ตกเป็นเหยื่อ จะได้รับสถานะทางกฎหมายที่ได้รับการคุ้มครอง เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในศาล กฎหมายระบุไว้ค่อนข้างชัดเจนว่าผู้ตกเป็นเหยื่อจะต้องได้รับแจ้งถึงกระบวนการพิจารณาความอาญา

การช่วยเหลือเหยื่อหรือผู้ถูกค้า

1. สิทธิในการมีทนายความในกระบวนการพิจารณาความอาญา⁵⁵ ในประเทศที่ใช้กฎหมายแพ่ง ผู้ถูกค้าซึ่งเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาความอาญาด้วยตนเองในฐานะผู้ตกเป็นเหยื่อ จะได้รับการอนุญาตให้มีทนายความ โดยทั่วไปแล้วศูนย์ชำนานาญการพิเศษจะจัดให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแก่ผู้ถูกค้า ทนายความสามารถเข้าถึงแฟ้มคดีของอัยการแต่ไม่มีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะร่วมอยู่ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสัมภาษณ์ผู้ตกเป็นเหยื่อหรือในขณะที่ตุลาการท้องถิ่นผู้ไต่สวนนั่งพิจารณาคดี หากไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือตุลาการท้องถิ่น
2. สิทธิในการได้รับการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเมื่อผู้ถูกค้าได้รับเอกสารให้สิทธิในการพำนักอาศัย รวมทั้งการขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาทบทวน ผู้ถูกค้าจะมีสิทธิได้รับการบริการขั้นพื้นฐานเช่นที่พักอาศัย สถานสงเคราะห์หรือบ้าน ความช่วยเหลือทางการศึกษา การเงิน และการให้การดูแลทางการแพทย์ อย่างไรก็ตาม ในระหว่างการขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาทบทวน ผู้ถูกค้าไม่มีสิทธิทำงาน นอกจากนี้ที่พักอาศัยที่มีอยู่ยังขาดแคลนไม่เพียงพอสำหรับผู้ถูกค้า

⁵⁵ Ibid.

สถานสงเคราะห์ของศูนย์ชำนาญการพิเศษมักจะเต็ม และมีปัญหาจากการที่มีคดีมากเกินไป ซึ่งคือเหตุผลว่าเหตุใดเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจึงไม่สามารถแจ้งให้ผู้ซึ่งอาจถูกค้าหลายคนทราบเกี่ยวกับการขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาทบทวน เนื่องจากการให้บริการของศูนย์ชำนาญการพิเศษนั้นแน่นขนัดและไม่สามารถขยายได้อีกแล้ว

การชดเชยค่าสินไหมทดแทน

ผู้ถูกค้ามีฐานะผู้ตกเป็นเหยื่อสามารถเข้าร่วมเรียกร้องค่าเสียหายจากการฟ้องร้องคดี⁵⁶ ในศาลอาญาหรือยื่นฟ้องแยกเป็นคดีแพ่งในศาลแพ่ง ศาลอาญาซึ่งพิพากษาลงโทษนักค้ามนุษย์จะพิพากษาชำระค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับและลักษณะในการแสวงหาประโยชน์ การบังคับคำสั่งให้ชำระค่าสินไหมทดแทนยังคงเป็นปัญหาหลักอยู่ เนื่องจากนักค้ามนุษย์หลายรายอ้างว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัว สิทธิทรัพย์ที่ถูกยึดไว้ของนักค้ามนุษย์ที่ถูกพิพากษาลงโทษ จะเก็บรักษาไว้ที่คลังของรัฐ และไม่มีหลักฐานข้อบังคับเฉพาะเกี่ยวกับการใช้สิทธิทรัพย์นั้นเพื่อชดเชยเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จนกระทั่งปัจจุบันนี้ผู้ถูกค้าไม่สามารถเข้าถึงกองทุนพิเศษสำหรับผู้ตกเป็นเหยื่อจากการทารุณกรรม เนื่องจากสถานะของผู้ถูกค้าในขณะที่ได้รับ ความเสียหายมีการกระทำความผิด คือผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีเอกสาร โดยศูนย์เพื่อโอกาสที่เท่าเทียมกันและการต่อสู้กับการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติสามารถฟ้องร้องคดีต่อนักค้ามนุษย์โดยเข้าร่วมเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาต่อนักค้ามนุษย์ ซึ่งไม่เกี่ยวกับการเรียกร้องของผู้ตกเป็นเหยื่อ ซึ่งจ่ายมาจากสิทธิทรัพย์ทางอาชญากรรมที่ยึดได้จากนักค้ามนุษย์

ในส่วนของกฎหมายเบลเยียมนั้น ไม่ปรากฏว่า มีกฎหมายแม่บทในการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ นอกเหนือจากกฎหมายอาญาที่กำหนดให้การค้ามนุษย์เป็นความผิด แต่ทั้งนี้ ประเทศเบลเยียมได้มีการกำหนดในรูปแบบของกฎหมายลำดับรอง ซึ่งอยู่ในรูปแบบของคำสั่ง ซึ่งใช้กับ 4 กระทรวง คือ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการจ้างงาน และกระทรวงกิจการสังคม สุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเนื้อหาของคำสั่งนี้จะเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ เพื่อให้เหยื่อ หรือ ผู้เสียหาย เป็นพยานในการดำเนินคดีกับผู้กระทำการค้ามนุษย์ โดยกฎหมายอาญาของประเทศเบลเยียมนี้ มิได้มีรายละเอียดถึงวิธีดำเนินการที่จะดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำการค้ามนุษย์ หรือ ขบวนการค้ามนุษย์

⁵⁶ Ibid, p.99.

โดยสรุปแล้ว ประเทศเบลเยียมมิได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ หรือ การคุ้มครอง สิทธิที่จะมิให้มีการดำเนินคดีกับผู้เสียหาย แต่ประการใด ตลอดจนมิได้มีการกำหนดมาตรการที่จะป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพกลับมาเป็นผู้เสียหายอีกครั้ง ภายหลังได้รับการช่วยเหลือแล้ว แต่กระนั้นก็ตามประเทศเบลเยียม ได้กำหนดไว้ในเรื่องของการช่วยเหลือผู้เสียหาย โดยมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาควบคุมดูแล และได้กำหนดมาตรการในการกักตัวผู้เสียหายในคดีการค้ามนุษย์เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมในฐานะพยานในคดี

3.3.3 ประเทศเนเธอร์แลนด์

กฎหมายและคำนิยามการค้ามนุษย์

ในประเทศเนเธอร์แลนด์มีบทบัญญัติทางอาญาเฉพาะเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์เกี่ยวกับการค้าประเวณีเท่านั้น ในประมวลกฎหมายอาญาเริ่มนำมาใช้ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2543 และแทนที่บทบัญญัติ “การค้ามนุษย์” เก่าคือมาตรา 250 ตริ และ 250 ทวิ โดยให้นิยาม การค้ามนุษย์⁵⁷ ว่าเป็นการใช้กำลัง การข่มขู่ การใช้ความรุนแรง การใช้อำนาจในทางมิชอบ หรือการใช้อุบายหลอกลวงเพื่อชักนำให้บุคคลอื่นทำการค้าประเวณี การเคลื่อนย้ายบุคคลหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่ง เพื่อวัตถุประสงค์ในการค้าประเวณี ไม่จำเป็นต้องมีการใช้กำลัง การใช้อุบายหลอกลวง หรือการบีบบังคับ การลักพาตัวหรือการจัดหาคนงานไปยังประเทศอื่น โดยที่ทราบว่าคุณคนนั้นจะเข้าไปเพื่อค้าประเวณีที่นั่นก็เป็นการเพียงพอแล้วที่จะทำให้เป็นการค้ามนุษย์ แม้ว่าจะเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของผู้ที่ถูกพาหรือถูกจัดหาไป

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ การฟ้องร้องคดีมีแนวโน้มที่จะมุ่งเน้นคดีที่มีการใช้กำลัง การบีบบังคับขู่เข็ญหรือการใช้อุบายหลอกลวงเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ได้แสดงไว้เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ซึ่งใช้ในการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการบังคับให้ค้าประเวณี และตามแนวทางของอัยการซึ่งมุ่งเน้นการฟ้องร้องคดีซึ่งมีการใช้กำลัง การบีบบังคับหรือการใช้อุบายหลอกลวง

⁵⁷ Joanna Apap and Felicita Medved, “Protection Schemes for Victims of Trafficking in Selected Member Countries, Candidate and Third Countries,” p.76.

เนื่องด้วยกฎหมายของเนเธอร์แลนด์นั้นจำกัดเฉพาะการค้ามนุษย์เพื่ออุตสาหกรรมทางเพศ เพื่อวัตถุประสงค์ของบทนี้การอ้างถึง “การค้ามนุษย์” และ “ผู้ถูกค้า” จะเป็นการอ้างถึงผู้ที่ถูกค้าเข้าสู่อุตสาหกรรมทางเพศ ตามองค์กรสากลต่อต้านการค้าทาสได้พยายามหากรณีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เพื่อวัตถุประสงค์อื่น แต่องค์กรพัฒนาเอกชนท้องถิ่นไม่ทราบถึงการฟ้องร้องคดีต่อนายจ้างในการแสวงหาประโยชน์จากลูกจ้าง ซึ่งอาจจะเข้าไปอยู่ในนิยามสากลของคำว่า “นักค้ามนุษย์” เนเธอร์แลนด์มีกำหนดแก้ไขมาตราเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ให้รวมถึงวัตถุประสงค์อื่น หลังจากที่มีการให้สัตยาบันพิธีสารว่าด้วยการค้ามนุษย์ขององค์การสหประชาชาติแล้ว ในขณะนี้มีกร่างกฎหมายเกี่ยวกับรูปแบบอื่นในการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคม

กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับเหยื่อหรือผู้ถูกค้า

1. การให้สิทธิในการพำนักอาศัยในประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นประเทศแรกที่รับรองนโยบายเฉพาะในการให้สิทธิพำนักอาศัยชั่วคราวแก่ผู้ที่ถูกค้าเข้าสู่อุตสาหกรรมทางเพศ โดยนโยบายนี้ปรากฏอยู่ในหนังสือเวียนสำหรับผู้ย้ายถิ่น ระเบียบ B 9 (พ.ศ. 2543) (B 17 (พ.ศ. 2531) เดิม) เป้าหมายของระเบียบ B 9 คืออำนวยความสะดวกให้การสืบสวนและการฟ้องร้องคดีการค้ามนุษย์และให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้ถูกค้า โดยพื้นฐานแล้ว B 9 หากได้มีการบ่งชี้เพียงเล็กน้อยว่าบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจถูกค้า บุคคลนั้นควรจะได้รับ การเสนอให้พำนักอยู่ระยะเวลา 3 เดือน เพื่อที่จะตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของการได้รับข่าวสารข้อมูลว่าจะแจ้งข้อหาหรือไม่ ซึ่งในยุโรปวิธีดำเนินการนี้มีการอ้างถึงโดยทั่วไปว่าเป็น การขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาโดยตรง หากมีการแจ้งความผู้ถูกค้าจะมีสิทธิได้ใบอนุญาตให้พำนักอาศัยชั่วคราวในเนเธอร์แลนด์ ในระหว่างระยะเวลาการสืบสวนทางอาญาและการพิจารณาความอาญา ในที่สุดหากมีการยกฟ้องหรือการพิจารณาคดีอาญาแล้วเสร็จ บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นขอใบอนุญาตให้พำนักอาศัยอย่างถาวร โดยมูลเหตุด้านมนุษยธรรม⁵⁸

2. ใบอนุญาตให้พำนักอาศัยชั่วคราว ซึ่งหากผู้ตกเป็นเหยื่อแจ้งข้อหาต่อนักค้ามนุษย์ด้วยการแจ้งความต่อตำรวจก่อนอายุของการขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาโดยตรงจะสิ้นสุดลง จึงมีสิทธิได้รับใบอนุญาตให้พำนักอาศัยชั่วคราวในระหว่างการสืบสวนและการพิจารณา

⁵⁸ Ibid, p.78.

คดีอาญาพยานไม่จำเป็นต้องพำนักในเนเธอร์แลนด์ เมื่อมีการแจ้งข้อหา การปฏิบัติที่แตกต่างจากตัวบทกฎหมายตามข้อความในระเบียบ B 9 เมื่อผู้ถูกค้าแจ้งข้อหา รายงานการแจ้งความต้องถือเป็นคำขอใบอนุญาตให้พำนักอาศัยชั่วคราว ในหลักการแล้วต้องวินิจฉัยภายใน 24 ชั่วโมง ว่าจะให้ใบอนุญาตหรือไม่ ตามที่ปฏิบัติในประเทศเบลเยียม ซึ่งหมายความว่า การออกใบอนุญาตชั่วคราวไม่ได้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของอัยการในการเริ่มการสืบสวนทางอาญา แม้ว่าใบอนุญาตจะสามารถถูกเพิกถอนได้ หากอัยการตัดสินใจไม่เริ่มกระบวนการพิจารณาความอาญา ในทางปฏิบัติตำรวจมักจะพิจารณาการออกใบอนุญาตให้พำนักอาศัยชั่วคราวโดยขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของอัยการ ในการเริ่มกระบวนการฟ้องร้องคดีต่อนักค้ามนุษย์ โดยเหตุหลากหลาย เนื่องจากการปฏิบัติที่ขัดกับสาระสำคัญ และเจตนารมณ์ของ B 9 ซึ่งต้องการลดอุปสรรคในการแจ้งความนักค้ามนุษย์ และทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่อรู้สึกปลอดภัยขึ้นในการให้การเป็นพยาน เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ถูกค้าต้องสามารถวางใจได้ หากผู้ถูกค้าไม่สมัครใจให้การเป็นพยานหรือเมื่อคดีแล้วเสร็จ

อนึ่งเกี่ยวกับระเบียบ B 9 ในการขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณาทบทวนนั้น จะครอบคลุมเฉพาะผู้ที่ถูกค้าเข้าสู่การค้าประเวณีในเนเธอร์แลนด์และไม่ครอบคลุมผู้ที่อาจได้ถูกค้าไปยังประเทศอื่นมาแล้ว และได้หลบหนี ผู้แสวงหาประโยชน์เข้ามาในเนเธอร์แลนด์ เมื่อพิจารณาระบบปัจจุบัน ซึ่งหญิงที่ถูกค้าจะถูกโยกย้ายบ่อยครั้งระหว่างรัฐต่าง ๆ ในสหภาพยุโรปนั้น ข้อกำหนดนี้จะเป็นการจำกัดวิธีการดำเนินการตาม B 9 โดยไม่จำเป็น

3. สิทธิในการพำนักอาศัยอย่างถาวร โดยเมื่อใบอนุญาตให้พำนักอาศัยชั่วคราว B 9 หมดอายุลง ผู้ถูกค้าอาจยื่นขอใบอนุญาตให้พำนักอาศัยอย่างถาวร โดยมูลเหตุด้านมนุษยธรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับความเสี่ยงจากการถูกแก๊งค์ ความเสี่ยงจากการถูกฟ้องร้องในประเทศต้นทาง เช่น การถูกฟ้องร้องจากการค้าประเวณี และการขาดโอกาสที่จะกลับคืนเข้าสู่สังคมในประเทศต้นทาง ในการขอพำนักอาศัยอย่างถาวรภายใต้มูลเหตุด้านมนุษยธรรมในประเทศเนเธอร์แลนด์

การดำเนินคดีฟ้องร้องกับนักค้ามนุษย์

ตามระเบียบ B 9⁵⁹ การค้ามนุษย์เป็นความผิดทางอาญาซึ่งสามารถถูกฟ้องร้องได้ไม่ว่าจะมีคำฟ้องหรือไม่นอกจากทำให้การของผู้ตกเป็นเหยื่อหรือพยานแล้ว ยังมีหลักฐานอื่นคือการดัก

⁵⁹ Ibid, p. 79.

ฟังโทรศัพท์ การติดตามควบคุม รายงานของประจักษ์พยาน การสืบสวนกิจกรรมการฟอกเงิน และสถานะทางการเงินของผู้ต้องสงสัย ตำรวจเนเธอร์แลนด์ไม่ค่อยจะยุ่งเกี่ยวกับผู้ถูกค้าในกระบวนการสืบสวน เนื่องจากมีความรู้ดีกว่ามีอันตรายมากเกินไปสำหรับผู้ตกเป็นเหยื่อ และอาจเป็นการก่อให้เกิดภัยของฝ่ายจำเลย ในขณะที่กฎหมายบัญญัติว่าคำฟ้องของผู้ตกเป็นเหยื่อนั้นไม่จำเป็นในการฟ้องร้องคดีการค้ำมนุษย์ ตำรวจ อัยการ โดยเห็นพ้องกันว่าคดีที่ขาดคำเบิกความของพยานมีแนวโน้มที่จะไม่ประสบความสำเร็จ แสดงให้เห็นถึงความร่วมมืออันใกล้ชิดระหว่างตำรวจในกรมต่าง ๆ ในเนเธอร์แลนด์ ซึ่งมีผลในการฟ้องร้องคดีต่อนักค้ำมนุษย์เป็นไปอย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จ โดยยืนยันว่าความร่วมมือระหว่างอัยการ และตำรวจจากกองตรวจคนเข้าเมือง และองค์กรพัฒนาเอกชนนั้นมีความจำเป็นในการสืบสวน และการฟ้องร้องคดีที่มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ ความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เป็นประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทางก็มีความจำเป็นเช่นกัน

การให้ความคุ้มครองพยานของตำรวจ⁶⁰

การให้ความคุ้มครองพยานในคดีการค้ำมนุษย์ จะได้รับความคุ้มครองนั้นต้องขึ้นอยู่กับ การประเมิน ความต้องการเร่งด่วน ในการคุ้มครองที่สำนักงานอัยการเป็นผู้ขอ ซึ่งกำหนดผ่าน ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาและโดยคำสั่งของสำนักงานอัยการ แต่มักจะไม่ค่อยนำมาใช้ และการ ให้ความคุ้มครองส่วนมากผ่านกระบวนการให้สิทธิในการพำนักอาศัยเอง มีหลายกรณีใน เนเธอร์แลนด์ที่ผู้ถูกค้ำนำบุตรมายังเนเธอร์แลนด์ เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองระหว่างพิจารณาคดี และ ในบางกรณีหลังจากการพิจารณาคดีในเรื่องของการปกป้องจากการถูกแก้แค้นหลังการพิจารณาคดี อันเป็นการยากที่จะติดตามคดี และประเมินความมีประสิทธิภาพของมาตรการในการให้ความคุ้มครอง หลักการพิจารณาคดี ในส่วนที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้ไม่ได้จัดให้มีการสื่อสารระหว่างตำรวจ อัยการ อย่างเป็น ระบบ หากพยานรายก่อนย้ายที่อยู่ภายในเนเธอร์แลนด์ ก็จะมีความเป็นไปได้น้อยที่จะมีการเชื่อมโยง กับกรณีที่มีการรายงานว่ามีกรณีแก้แค้น โดยนักค้ำมนุษย์ ตำรวจและ อัยการ ยังมีความร่วมมือน้อยมาก กับตำรวจในประเทศต้นทางเนื่องจากขาดความไว้วางใจในเจ้าหน้าที่ และความไม่สมัครใจของหญิงที่ จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่นทราบ ในขณะนี้ยังไม่มีโครงการในการให้ความคุ้มครองพยานของ ตำรวจเช่นนี้ แจ้งว่าเนื่องจากขาดทรัพยากร ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ตำรวจจะให้ความคุ้มครองทาง

⁶⁰ Victim and Witness Protection Act 1982.

ร่างกายแก่ผู้ถูกค้า ซึ่งในบางกรณีที่พยานมีความสำคัญหรือมีความเสี่ยงที่เห็นได้อย่างชัดเจน ตำรวจจะให้ผู้ติดตามเพื่อพาผู้ถูกค้าไปส่งการพิจารณาคดี

มีความเป็นไปได้หลายทางสำหรับผู้ถูกค้าที่จะให้การตามมาตรการในการให้ความคุ้มครองเพื่อที่จะให้แน่ใจถึงความปลอดภัย และความซื่อสัตย์ เช่นเดียวกับในประเทศส่วนมาก เนเธอร์แลนด์มีบทบัญญัติซึ่งกำหนดมาตรการในการให้ความคุ้มครองที่หลากหลายรวมถึงการเก็บรักษาความลับ การปิดบังตัวตน การให้การเป็นการลับในห้องพิจารณาว่าไม่เปิดให้สาธารณชน การไม่ให้จำเลยหรือบุคคลอื่นซึ่งพิจารณาว่าเป็นอันตรายแก่พยานปรากฏตัว แต่มาตรการเหล่านี้มักจะไม่ใช่ใช้ได้ใช้ในคดีการค้ำมนุษย์อาจมีการใช้มาตรการดังกล่าวหากมีหลักฐานในรูปแบบอื่น นอกจากคำเบิกความของพยาน มาตรการอื่นซึ่งเป็นทางเลือกน้อยกว่าในการคุ้มครองพยาน เช่น การให้ตำรวจติดตาม และการแยกห้องรอสำหรับจำเลยและผู้ตกเป็นเหยื่อที่เป็นพยานนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการให้ความคุ้มครองแก่พยาน

การให้การช่วยเหลือเหยื่อหรือผู้ถูกค้า⁶¹

1. สิทธิในการมีทนายความในกระบวนการพิจารณาความอาญา ในคดีการค้ำมนุษย์ เป็นไปได้ที่ผู้ตกเป็นเหยื่อจะรวมคดีแพ่งเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเข้ากับคดีอาญา การรวมการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หมายความว่าผู้เรียกร้องทางแพ่งมีสิทธิต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เนื่องจากส่งผลให้ผู้เรียกร้องทางแพ่งเป็นคู่ความในคดีอาญาในฐานะ “ฝ่ายที่เสียหาย” ตัวอย่างเช่น ผู้ตกเป็นเหยื่อซึ่งรวมการเรียกร้องทางแพ่งมีสิทธิในการตรวจเพิ่มคดี ภายใต้อำนาจบางอย่าง และการมีผู้แทนตามกฎหมาย แม้ว่าทนายความของตนจะสามารถแทรกแซงในประเด็นเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น ผู้เรียกร้องทางแพ่งอาจขอให้อัยการเรียกตัวพยานและผู้เชี่ยวชาญแทนตน แม้ว่าอัยการไม่มีหน้าที่ต้องทำเช่นนั้น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้ตกเป็นเหยื่อมีฐานะรองในกระบวนการพิจารณาความอาญา เป็นที่ชัดเจนว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นวิธีหนึ่งในการปกป้องผลประโยชน์ของผู้ตกเป็นเหยื่อในคดีอาญา เป็นที่น่าเสียดายที่ในคดีการค้ำมนุษย์ ค่าขอรวมการเรียกร้องทางแพ่งของผู้ตกเป็นเหยื่อมักจะถูกผู้พิพากษาปฏิเสธจากมูลเหตุว่าเป็นการทำให้การเสนอหลักฐานของอัยการซับซ้อนยุ่งยากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นการปฏิเสธไม่ให้ผู้ตกเป็นเหยื่อมีผู้แทนทางกฎหมายในกระบวนการพิจารณาความอาญา

⁶¹ มูลนิธิผู้หญิง, การค้ำมนุษย์ สิทธิมนุษยชน กับนิยามใหม่ของการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ, หน้า 81.

2. สิทธิในการได้รับการบำบัดฟื้นฟู โดยมาตรการที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือและการสนับสนุนนั้น จะมีให้เมื่อผู้ถูกค้าได้รับใบอนุญาตให้พำนักอาศัยตามวิธีดำเนินการ B 9 ความช่วยเหลือและการบริการที่มีให้ภายใต้การขยายเวลาพำนักเพื่อพิจารณา ทบทวน ก็เป็นเช่นเดียวกันกับความช่วยเหลือตามวิธีการดำเนินการ B 9 ปัญหาหลักต่าง ๆ จะเกิดขึ้นหากมีความล่าช้าในการดำเนินการเกี่ยวกับสถานะการเข้าเมือง ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และการเข้าถึงสถานสงเคราะห์หรือที่อยู่อาศัย ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการดูแลรักษาทางการแพทย์ไม่ใช่กรณีฉุกเฉิน การจัดหาที่พักอาศัยที่เหมาะสมให้แก่ผู้ถูกค้า ในบรรดาสถานสงเคราะห์หลากหลายทั่วเนเธอร์แลนด์ หรือหญิงที่ถูกค้าอาจจัดการหาที่พักอาศัยของตนเอง ตัวอย่างเช่นอยู่กับเพื่อนหรือคูครอง ผู้ถูกค้าจะถูกจัดให้อยู่ในสถานสงเคราะห์หรือที่พักอาศัยต่าง ๆ ซึ่งเหมาะสมกับความต้องการ แต่ไม่มีสถานสงเคราะห์เฉพาะสำหรับหญิงผู้ถูกค้า สถานสงเคราะห์เฉพาะดังกล่าวอาจทำให้หญิงผู้ถูกค้า และเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ตกอยู่ในความเสี่ยงมากเกินไปจากการถูกแก้แค้นจากนักค้ามนุษย์ และจะเป็นการแทรกแซงความสามารถของผู้ถูกค้าที่จะฟื้นจากประสบการณ์ และดำเนินชีวิตต่อไป หากต้องเผชิญหน้ากับบุคคลซึ่งได้รับการทารุณกรรมที่คล้ายกันเสมอ

การชดเชยค่าสินไหมทดแทน⁶²

ในประเทศเนเธอร์แลนด์มีหลักปฏิบัติสำหรับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับเหยื่อ หรือ ผู้ถูกค้า 3 ประการ ได้แก่

1. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง โดยรวมกับกระบวนการพิจารณาความอาญาตามพระราชบัญญัติผู้ตกเป็นเหยื่อ เทอร์วี พ.ศ. 2538 เรียกว่า “Schadevergoedingsmaatregel” และเป็นการริเริ่มของผู้พิพากษาหรือของอัยการ ค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายจะมาจกสินทรัพย์ของนักค้ามนุษย์โดยตรง อย่างไรก็ตามผู้พิพากษามีดุลยพินิจการรวมการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนร่วมกับกระบวนการพิจารณาความอาญานั้น มักจะประสบความสำเร็จได้ยาก เพราะผู้พิพากษาเห็นว่าการคำนวณค่าเสียหายในคดีดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยากมีปัจจัยที่ซับซ้อน รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการบังคับค่าตั้งดังกล่าว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ตกเป็นเหยื่อมากกว่า

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 82.

2. การแยกเป็นคดีแพ่งต่อนักค้ามนุษย์ กระบวนพิจารณาทางแพ่งใช้เวลานาน โดยมักจะใช้เวลาหลายปี แม้ว่าจะชนะ แต่โดยลักษณะของการกระทำความผิดอาญา จึงมีปัญหาอย่างแท้จริงในการที่จะได้รับเงินจริง หากมีการให้คำสินไหมทดแทนตามการเรียกร้องทางแพ่ง ผู้ตกเป็นเหยื่อยังคงต้องบังคับคำพิพากษาด้วยตนเอง ศาลมักจะสั่งให้ยึดเงินเดือนของนักค้ามนุษย์ แต่เนื่องจากนักค้ามนุษย์ มักจะไม่แจ้งรายได้ประจำ ดังนั้นวิธีนี้จึงช่วยเหลืออะไรไม่ได้

3. การเรียกร้องเงินจากรัฐบาล จากกองทุนของรัฐเพื่อผู้ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดอาญาที่ใช้ความรุนแรง ความเป็นไปได้นี้ไม่ขึ้นอยู่กับสินทรัพย์ของนักค้ามนุษย์ หรือการเรียกร้องทางแพ่ง ผู้ตกเป็นเหยื่อจากอาชญากรรมที่ใช้ความรุนแรง สามารถยื่นข้อเรียกร้องกับกองทุนของรัฐ วิธีนี้เป็นวิธีที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในการที่ผู้ถูกค้าจะได้รับคำสินไหมทดแทนบ้าง

การดำเนินการเกี่ยวกับคำสินไหมทดแทน ตำรวจมีหน้าที่ต้องแจ้งผู้ถูกค้าที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือ จากการกระทำความผิดทางอาญาให้ทราบถึงสิทธิของพวกเขาในการได้รับคำสินไหมทดแทน แต่เนื่องจากวิธีดำเนินการทางราชการที่ซับซ้อน จึงมีการยื่นเรียกร้องคำสินไหมทดแทนเพียงไม่กี่คดี การเรียกร้องคำสินไหมทดแทนทั้งหมดที่ทราบนั้น ไม่ประสบผลสำเร็จ แม้ว่าการยื่นเรียกร้องคำสินไหมทดแทนจากจากนักค้ามนุษย์จะประสบผลสำเร็จ แต่ในทางปฏิบัติ เป็นการยากที่จะได้รับเงินจริง เนื่องจากนักค้ามนุษย์มักจะไม่มีการบันทึกไว้ และการอายัดสินทรัพย์ที่ยึดได้ในคดีการค้ามนุษย์นั้นมีจำนวนน้อยมากในประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยในปัจจุบันเนื่องจากการค้าประเวณีไม่เป็นความผิดทางอาญาในเนเธอร์แลนด์อีกต่อไป จึงเป็นไปได้ที่ผู้ถูกค้าจะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับค่าจ้างที่สูญเสียไป อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาในเรื่องของการได้รับเงินจริงอีกปัญหาหนึ่งในการฟ้องร้องคดีแพ่งคือการชำระค่าใช้จ่ายหากผู้ถูกค้าแพ้คดี อาจมีการกำหนดให้ผู้ถูกค้าต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ซึ่งเป็นไปได้ว่าอาจรวมถึงค่าใช้จ่ายของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งด้วย

โดยสรุปประเทศเนเธอร์แลนด์ มีบทบัญญัติทางอาญาเฉพาะเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ เกี่ยวกับการค้าประเวณีเท่านั้น กฎหมายเฉพาะสำหรับการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ในส่วนของการค้าทาส คำแรงงาน คำอวัยวะ กดจี ทารุณ บังคับให้ขอทาน ฯลฯ จึงไม่อาจได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายแห่งประเทศเนเธอร์แลนด์ เท่าที่ควร ดังนั้นการที่รัฐจะพิจารณายกเว้นความรับผิดชอบและยับยั้งการเนรเทศของเหยื่อของการค้ามนุษย์ ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดีนั้น จึงไม่อาจกระทำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับขบวนการค้ามนุษย์ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายแห่งประเทศเนเธอร์แลนด์

บทที่ 4

บทวิเคราะห์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี

4.1 เจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ได้ประกาศใช้บังคับโดยเหยื่อหรือผู้เสียหายของการค้ามนุษย์นั้น พระราชบัญญัตินี้ ได้ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนซึ่งผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ อาจเป็นไปได้ทั้งผู้ชาย ผู้หญิง หรือเด็ก ซึ่งมีได้ จำกัดอยู่เฉพาะเพียง ผู้หญิง และ เด็ก เท่านั้น ที่เป็นเหยื่อ หรือ ผู้เสียหาย ตามที่ได้ระบุไว้ใน พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิง และ เด็ก พ.ศ.2540 (ปัจจุบันได้ถูกยกเลิกไปแล้ว) เท่านั้น โดยเจตนารมณ์แห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่ทำเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตลอดจนรวมถึงการให้ความคุ้มครองเหยื่อของการค้ามนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย และ จิตใจ อีกด้วย

โดยความหมายของ “การค้ามนุษย์”¹ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 บัญญัติว่า “ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

2. เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก

ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์”

¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 6

อีกทั้งให้ความหมายของ “การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ”² หมายถึง “การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอตาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับด้วยวิธีอื่นเพื่อการค้าหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม”

โดยนิยามของ “การค้ามนุษย์” และ “การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์นั้น ได้บัญญัติไว้โดยมีความสอดคล้องกันกับพิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และการลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ข้อ 3 (a) ได้บัญญัติเกี่ยวกับความหมายของ การค้ามนุษย์^{*} ไว้ ซึ่งจากพฤติการณ์ในการจัดหาขนส่ง ส่งต่อ ให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อนั้น น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ทำงานกันอย่างเป็นระบบและมีเครือข่ายโยงใยในหลายภาคส่วนของสังคม ส่วนการกระทำหรือวิธีการของผู้กระทำความผิดที่ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกในรูปแบบของการใช้กำลังหรือเสมือนใช้กำลังต่อบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อหรืออาศัยโอกาสเสียเปรียบของผู้ตกเป็นเหยื่อ หรือ อาศัยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเหยื่อ โดยเหยื่อของการค้ามนุษย์ ไม่จำเป็นต้องเป็นเฉพาะหญิง หรือ เด็ก เสมอไป โดยเหยื่อซึ่งเป็นชาย ก็สามารถตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ได้ ดังเช่น กรณีเหยื่อถูกขบวนการค้ามนุษย์ล่อลวงมาเป็นแรงงานประมง

กรณีศึกษา นาย หม่อง (นามสมมติ) อายุ 35 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ที่ อำเภอมะริด มณฑลตะนาวศรี ประเทศเมียนมาร์ โดยก่อนเกิดเหตุประมาณต้นปี พ.ศ.2551 นายหม่อง ได้ออกจากบ้านตามลำพัง หลบหนีเข้ามาในราชอาณาจักรไทย ผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัด

² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 4

* 2000 Protocol to Prevent Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, Article 3 (a) . "Trafficking in persons" shall mean the recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs;

กาญจนบุรี เพื่อมาหางานทำ โดย นายหม่อง ได้เดินทางมาสนามหลวง กรุงเทพฯ และได้พบกับ นายอืด (ไม่ทราบชื่อ และ นามสกุลจริง) ขับรถจักรยานยนต์รับจ้างอยู่ บริเวณสนามหลวง ซึ่งนายอืด ได้เข้ามาคุยพร้อมกับชักชวนว่าจะพาไปทำงานระหว่างพุดคุยกันนั้น นายอืด ได้ชื้อน้ำให้ นายหม่อง ดื่ม สักพักนายหม่อง ก็หมดสติ ไม่รู้สึกตัว โดยรู้สึกตัวอีกครั้งก็พบว่าตัวเองอยู่ที่บ้านไม้สองชั้น บริเวณสะพานบางกอกน้อย กรุงเทพฯ เมื่อ นายหม่อง พ้นขึ้นมาได้พบ ชายอายุประมาณ 20 ปี (ทราบต่อมาเป็นชื่อ นายสุรชัย) และ ชายวัยรุ่นอายุประมาณ 18 ปี (ทราบต่อมาเป็นชื่อ เล็ก) รวม 2 คน อยู่ภายในบ้านหลังนั้นด้วย (ซึ่งชายทั้ง 2 คน ได้ถูกวางยาสลบมาเช่นเดียวกัน) จากนั้นไม่นาน ได้มีรถกระบะ ขับเข้ามาในบ้าน โดยคนขับเป็นผู้ชาย ชื่อดำ อายุประมาณ 40 ปี เข้ามาพุดคุยว่าจะพาทั้งหมดไปทำงานที่ร้านอาหารกูกักไก่อ อยู่ที่จังหวัดสงขลา วันรุ่งขึ้นเวลาประมาณ 8 นาฬิกา ทั้งหมดได้ออกเดินทางโดยมีนายดำ เป็นคนขับรถ มีนายหม่อง, นายสุรชัย และ นายเล็ก โดยสารไปด้วย ระหว่างทางได้มีการแวะรับเพื่อนชาวเมียนมาร์ (พม่า) อายุประมาณ 15-20 ปี อีก 4 คน จนกระทั่งเดินทางมาถึงท่าเรือ จังหวัดสงขลา นายดำ บอกทั้งหมดให้ลงจากรถ ต่อมา ได้มีชายอีกคนหนึ่ง ทราบภายหลังว่าเป็นได้กั้งเรือ มารับ นายหม่อง, นายสุรชัย, นายเล็ก พร้อมเพื่อนชาวเมียนมาร์ (พม่า) อีก 4 คน นำไปลงเรือลากเคียว (เรือประมง) ชื่อ เรือแสง 35

โดยชีวิตบนเรือของ นายหม่อง มีหน้าที่ ขนเชือก คัดปลา ปล่อยาว และ กู้วน คนงานทั้งหมดจะได้รับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการทำงานตั้งแต่ขึ้นอวน จนเสร็จภารกิจทุกอย่างตามกำหนด หากมีลูกเรือที่เป็นแรงงานเกิดเจ็บป่วยธรรมดา ไปจนถึงเจ็บป่วยรุนแรง จะได้รับยาสามัญประจำบ้านบรรเทาอาการเจ็บป่วยเท่านั้น แต่ไม่มีการหยุดพักงานเป็นอันขาด หากเจ็บป่วยถึงขนาดทำงานไม่ไหว จะโดนทำร้ายร่างกาย ทบตี ข่มขู่ว่าจะโดนจับโยนออกนอกเรือ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ทำงานในเรือประมาณ 4 เดือนนั้น นายหม่อง ได้รับการทรมานเป็นอย่างมาก ใช้แรงงานเยี่ยงทาส ซึ่งในการทำงานนั้น นายหม่อง กับ คนงานบนเรือทั้งหมด ทำงานโดยไม่ได้รับค่าแรงแต่อย่างใด โดยได้รับแจ้งจากได้กั้งเรือว่า เงินค่าแรงนั้น ได้จ่ายเป็นค่านายหน้าให้นายอืด กับพวกซึ่งเป็นนายหน้าจัดหาคนงานไปหมดแล้ว ต่อมาเมื่อเรือแสง 35 ได้เทียบท่าขึ้นฝั่งที่ประเทศมาเลเซีย เพื่อเติมน้ำมัน นายหม่อง ได้ตัดสินใจหนีออกจากเรือ และได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจประเทศมาเลเซียจับกุมตัวเป็นเวลา 4 วัน ต่อมาในวันที่ 5 เจ้าหน้าที่ตำรวจมาเลเซียได้นำตัวนายหม่อง มาส่งยัง กองบังคับการปราบปรามการ กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ (บก.ปคม.)

ซึ่งชื่อเดิมคือ กองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน และ สตรี (บก.ปดส.) โดยคดีนี้ อยู่ระหว่างการดำเนินการออกหมายจับ นายอืด พร้อมกับพวก ขบวนการค้ำมนุษย์รายนี้อยู่

(ข้อมูลจาก มุลนิธิกระจกเงา)

อนึ่งจากกรณีศึกษาดังกล่าว นายหม่อง (นามสมมติ) บุคคลสัญชาติเมียนมาร์ (พม่า) ผู้เสียหายจากการถูกล่อลวงจากขบวนการค้ำมนุษย์ เพื่อบังคับใช้แรงงานบนเรือประมง อย่าง โหดร้าย ทารุณ นายหม่องซึ่งเป็นแรงงานชาวพม่าได้หลบหนีออกมาแล้วต่อมาได้ถูกจับกุมได้นั้น พนักงานสอบสวน ไม่อาจดำเนินคดีกับ นายหม่อง นั้นได้ ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และ กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวได้ ถึงแม้ว่า นายหม่อง จะได้หลบหนีเข้ามาใน ราชอาณาจักรและทำงานในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตก็ตาม อันถือว่าเหยื่อของขบวนการ ค้ำมนุษย์ เป็นผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครอง ไม่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังให้ นายหม่อง หรือ ผู้เสียหาย นั้น มีความคิดว่ารัฐ หรือ เจ้าหน้าที่ของ รัฐ เป็นพวกเดียวกัน มิใช่เป็นศัตรู หรือ มุ่งแต่แสวงหาประโยชน์จากตัวบุคคลนั้น เพื่อให้การอัน เป็นประโยชน์ในการสืบสวน สอบสวน เพื่อนำตัวผู้ร่วมกระทำผิดในขบวนการค้ำมนุษย์ ซึ่งมี ลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มาดำเนินคดีตามกฎหมาย

จากกรณีศึกษาดังกล่าว วิเคราะห์จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551³ ได้ว่า ประเด็นทางกฎหมาย ผู้เสียหาย จากขบวนการค้ำมนุษย์ ได้ถูกล่อลวง จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้ประกาศใช้โดยประสงค์ที่จะ คุ้มครองบุคคลทุกคนในสังคม มิได้จำกัดเฉพาะแต่ ผู้หญิง หรือ เด็ก เท่านั้น ซึ่งได้รับความเสียหาย จากการค้ำมนุษย์ โดยผู้ชาย ก็สามารถตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ำมนุษย์ ในรูปแบบของการค้า แรงงานทาสได้ ซึ่งการคุ้มครองผู้เสียหาย จากการใช้แรงงานทาส อันการให้ความช่วยเหลือ และ คุ้มครองเหยื่อของการค้ำมนุษย์³ เทียบเคียงพระราชบัญญัตินี้ กับ พิธีสารเพื่อป้องกันและ ปราบปราม และ การลงโทษการค้าบุคคล โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็กนั้น สอดคล้องกัน ในการ บังคับให้ใช้แรงงาน การค้าทาส หรือ ตกอยู่ในสภาพที่เหมือนทาส แต่พิธีสารนั้น มุ่งให้ความ

³ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้าบุคคล โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก เพิ่มเติม อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ข้อ 6

คุ้มครองเฉพาะหญิงและเด็ก ในการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ชื่อเสียงผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อาทิพักที่เหมาะสม การให้คำปรึกษา และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ตลอดจนทั้งสิทธิทางกฎหมายต่างๆ ของผู้เสียหายอีกด้วย อันเป็นเจตนารมณ์ที่สอดคล้องต้องกันระหว่างพระราชบัญญัติและพิธีสารดังกล่าว

4.2 คำนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” ที่จะได้รับความคุ้มครองไม่ถูกดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

ซึ่งหากพิจารณาจากคำนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย”⁴ ซึ่งหมายความถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4,5 และ มาตรา 6 ดังนั้นแล้วหากได้มีการพิจารณาในประเด็นการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 จึงเป็นปัญหาที่ว่า ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับ ผู้เสียหาย ในความผิดฐานเข้ามา ออกไป หรือ อยู่ในราชอาณาจักร ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานฐานปลอม หรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม เป็นต้น โดยหากพิจารณาแล้วพบว่า ผู้เสียหาย ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดคำนิยามไว้ พนักงานสอบสวน จึงถูกห้ามมิให้ดำเนินคดีกับ ผู้เสียหาย ทั้งกรณีของ ผู้เสียหาย ที่รับรู้ยินยอม หรือเป็นบุคคลซึ่งมีส่วนร่วมในการค้ามนุษย์ ก็ตาม อาทิเช่น หญิงโสเภณีจากต่างชาติ ได้ลักลอบหรือร่วมกับ ขบวนการค้ามนุษย์จากต่างชาติ ลักลอบเข้ามาขายบริการในประเทศไทย ซึ่งหญิงเหล่านี้ทราบอยู่แล้วว่าการกระทำดังกล่าวผิดกฎหมายในประเทศ หรือ กรณีแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาขายแรงงานในไทย ซึ่งแรงงานต่างด้าวนั้น รู้อยู่แล้วว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 แต่พนักงานสอบสวนก็ไม่อาจดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านั้นได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ดังนั้นแล้ว

ดังเช่นมีกรณีศึกษา หญิงไทยถูกหลอกไปค้าประเวณีที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศเยอรมนี และประเทศเบลเยียม โดยเจ้าพนักงานตำรวจ สังกัดกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน และ สตรี (ปดส.) ได้สืบสวนติดตามจับกุมขบวนการค้ามนุษย์รายใหญ่ ที่ได้หลอกลวงหญิงไทยไปค้าประเวณีในประเทศแถบทวีปยุโรป โดยเฉพาะประเทศเนเธอร์แลนด์

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4)

ประเทศเยอรมนี ประเทศเบลเยียม เป็นต้น ซึ่งจากการประสานงานของสถานทูตเนเธอร์แลนด์ และสถานทูตเยอรมนี ประจำประเทศไทยสามารถช่วยเหลือหญิงไทย ซึ่ง ได้ถูกล่อลวงจากขบวนการค้ามนุษย์ บังคับให้ไปทำงานขายบริการทางเพศใน ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศเยอรมนี ประเทศเบลเยียม โดยขบวนการค้ามนุษย์ดังกล่าวได้เปิดบริษัททัวร์บังหน้าในชื่อ “บริษัทชิตีทัวร์” โดยมีใบอนุญาตประกอบกิจการอย่างถูกต้อง แต่ในความเป็นจริงแล้วบริษัทดังกล่าว ไม่ได้ประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวเลย แต่ได้ตั้งบริษัทขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในการนำหญิงไทยไปค้าประเวณียังประเทศต่างๆ ข้างต้น โดยขบวนการค้ามนุษย์นี้ได้ทำการยื่นขอวีซ่า โดยการปลอมแปลงเอกสารต่างๆ เพื่อนำไปยื่นต่อสถานทูตว่าหญิงเหล่านี้เป็นพนักงานของบริษัททัวร์ และ บริษัททัวร์จะจัดส่งหญิงเหล่านั้นไปดูงานยังประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศเยอรมนี และ ประเทศเบลเยียม ซึ่งเมื่อได้รับวีซ่าเข้าประเทศต่างๆแล้ว หัวหน้าขบวนการคือ นายธีรศักดิ์ เข้มเงิน (นามสมมติ) และ นางชินดี (นามสมมติ) ชาวฟิลิปปินส์ จะสับเปลี่ยนพาผู้หญิงที่ถูกล่อลวงเดินทางไปยังประเทศปลายทาง ได้แก่ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศเยอรมนี และ ประเทศเบลเยียม โดยหญิงที่ถูกล่อลวงเหล่านั้น จะถูกส่งไปขายบริการทางเพศ ตามสถานค้าประเวณีในเมืองต่างๆ หมุนเวียนไป โดยมีค่าบริการคิดเป็นเงินไทยประมาณครั้งละ 5,000 บาท ซึ่งสถานค้าประเวณีจะหักเงินไว้ครึ่งหนึ่ง ส่วนเงินอีกครึ่งหนึ่งจะถูกหักเป็นค่านายหน้าให้แก่ นายธีรศักดิ์ เป็นเงินคนละ 800,000 บาท ซึ่งหลังจากค้าประเวณีในแต่ละสถานที่ประมาณ 3 เดือน แล้วจึงหมุนเวียนกันไปแต่ละสถานค้าประเวณีในแต่ละประเทศในยุโรป

โดยเมื่อประมาณเดือนธันวาคม พ.ศ.2549 น.ส.เอ (นามสมมติ) ผู้เสียหาย ได้ไปเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนภายในตำบลแควรัชดา เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ได้มีนายเปี้ยก (นามสมมติ) ได้เข้ามาพูดคุย ตีสนิท โดยอ้างว่าเป็นเจ้าของร้านสปา ในประเทศเนเธอร์แลนด์ อยากรชวน น.ส.เอ ไปทำงาน โดยเสนอเงินเดือนให้จำนวน 100,000 บาทต่อเดือน แต่หากเข้าประเทศเนเธอร์แลนด์ จะต้องจดทะเบียนสมรส กับ นายเปี้ยก ก่อนเพื่อมิให้คนอื่นสงสัยว่ามาเข้ามาทำงานในประเทศ อีกทั้งจะได้ขอวีซ่าเข้าประเทศได้ง่ายขึ้นอีกด้วย ซึ่ง นายเปี้ยก จะบอกอีกว่า น.ส.เอ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานแต่อย่างใด แต่จะต้องเซ็นชื่อในสัญญาคุ้มเงิน นายเปี้ยก เป็นเงินจำนวน 500,000 บาท โดยเมื่อ น.ส.เอ ตกลงที่จะไปทำงานกับนายเปี้ยก ก่อนวันเดินทาง ได้มีนางวรรณ (นามสมมติ) เข้ามานำหนังสือเดินทาง วีซ่า และ ตัวเครื่องบิน มาให้ น.ส.เอ โดย นาง

วรรณแจ้งว่า จะเดินทางไปพร้อม น.ส.เอ ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ด้วย ซึ่งเมื่อเดินทางถึงประเทศเนเธอร์แลนด์ นางวรรณ ได้ยึดเอาหนังสือเดินทาง ของ น.ส.เอ ไว้พร้อมกับ นำตัว น.ส.เอ ไปส่งยังสถานค้าประเวณี โดยสถานค้าประเวณี ดังกล่าว มีนางดวงใจ (นามสมมติ) และ สามี ชาวเนเธอร์แลนด์ เป็นเจ้าของ น.ส.เอ ถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ ตั้งแต่เวลา 20.00 น. ถึงเวลา 05.00 น.ของแต่ละวัน โดยเงินที่ได้ส่วนใหญ่มาจากทิปของลูกค้าที่มาใช้บริการ ส่วนเงินค่าบริการนั้นได้ถูก นางดวงใจ หักเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และ ค่านายหน้า อีกด้วย โดยหลังจาก น.ส.เอ ทำงานมาได้ประมาณ 4 เดือน จึงได้รับการช่วยเหลือจากลูกค้าคนไทย ที่เข้ามาใช้บริการ พาออกมาขอความช่วยเหลือ จากสถานทูตไทย

ต่อมาจากการรวบรวมพยานหลักฐานสำคัญ ในคดีเจ้าพนักงานตำรวจกองบังคับการปราบปรามการ กระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน และ สตรี (ปดส.) จึงได้เข้าจับกุมตัว นายธีรศักดิ์ และ นางวรรณ ในข้อหา “ร่วมกันเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือ พาไปเพื่อการอนาจาร ซึ่งชายหรือหญิง โดยใช้อุบายหลอกลวงเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น , ร่วมกันเป็นธุระจัดหาล่อไป เพื่อสำเร็จความใคร่ของผู้อื่น เพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี , ร่วมกันพา หรือ ส่งคนออกไปนอกราชอาณาจักร เพื่อให้ผู้ถูกพาตกอยู่ในอำนาจของผู้อื่น โดยมีชอบด้วยกฎหมาย , ร่วมกันหน่วงเหนี่ยว กักขัง หรือ จัดให้หญิงกระทำการใดๆ เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้ ไม่ว่าหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม” ส่วนนายเปี้ยก หลบหนีไปได้ โดย นางดวงใจ (นามสมมติ) และ สามีชาวเนเธอร์แลนด์ ยังไม่มีพยานหลักฐานในการนำตัวมาดำเนินคดีแต่อย่างใด ซึ่งคดีนี้ อยู่ในระหว่างการพิจารณา พิพากษาของศาล

(ข้อมูลจาก กองบังคับการปราบปรามการ กระทำผิดคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์)

อนึ่งกรณีศึกษาที่ น.ส.เอ (นามสมมติ) ได้ถูกหลอกลวงจากขบวนการค้ามนุษย์เพื่อให้ไปทำงานยังต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศ เนเธอร์แลนด์ ประเทศเยอรมันนี และ ประเทศเบลเยียม แต่กลับ พา น.ส.เอ ไปบังคับค้าประเวณี ในประเทศดังกล่าว ซึ่งจากกรณีข้างต้นนั้น น.ส.เอ ได้ร่วมกับ ขบวนการค้ามนุษย์นี้ ปลอมแปลงเอกสารหนังสือเดินทาง เพื่อไปขอวีซ่า เข้าประเทศปลายทาง เพื่อไปค้าประเวณี ดังนั้นแล้ว เป็นกรณีที่กฎหมายห้ามพนักงานสอบสวน ดำเนินคดีกับผู้เสียหายเว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานฐานปลอม

หรือใช้หนังสือเดินทางปลอม กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี และ กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 โดยในกรณีศึกษาดังกล่าว น.ส.เอ ได้ร่วมกับขบวนการค้ามนุษย์ ปลอมแปลง หนังสือเดินทาง อันถือว่าเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ฐานปลอม หรือ ใช้หนังสือเดินทาง ปลอม เป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนไม่อาจดำเนินคดีกับ น.ส.เอ ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือ จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กระนั้นก็ตามวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะ ไม่ถูกดำเนินคดี อันนำไปสู่การให้การเกี่ยวกับคดี ที่เป็นประโยชน์แก่พนักงานสอบสวน ในการนำตัว ผู้ร่วมกระทำความผิดในขบวนการค้ามนุษย์มาดำเนินคดีตามกฎหมาย

ขบวนการค้ามนุษย์ดังกล่าวได้เปิดบริษัททัวร์บังหน้า โดยมีใบอนุญาตประกอบกิจการ อย่างถูกต้อง แต่ในความเป็นจริงแล้วบริษัทดังกล่าว ไม่ได้ประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวเลย แต่ ได้ตั้งบริษัทขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในการนำ หญิงไทยไปค้าประเวณียังประเทศต่างๆ ข้างต้น โดย ขบวนการค้ามนุษย์นี้ได้ทำการยื่นขอวีซ่า โดยการปลอมแปลงเอกสาร ดังนี้แล้วการค้ามนุษย์กรณี ดังกล่าว ได้มีการกระทำลักษณะเป็นขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ โดยการล่อลวงหญิงมา ค้าประเวณีนั้น เป็นปัญหาที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง และ นับวันปัญหาดังกล่าวยิ่งทวี ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เมื่อขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ อันมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ใช้ ประเทศไทยเป็นแหล่งแสวงหาประโยชน์มหาศาลจากการค้าหญิง ประเทศไทยจึงตกอยู่ใน 3 สถานะ คือ สถานะประเทศต้นทาง คือ ประเทศที่มีการส่งหญิงไปค้าประเวณีในต่างประเทศ สถานะเป็นประเทศทางผ่าน คือเป็นประเทศผู้รับหญิงจากประเทศอื่น ทั้งในภูมิภาคเดียวกันและ นอกภูมิภาค เข้ามาและผ่านไปประเทศอื่น ในขณะเดียวกัน มีสถานะเป็นประเทศปลายทาง คือ นำหญิงเหล่านั้นมาค้าบริการทางเพศในประเทศ อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นมิได้ส่งผลกระทบต่อ ประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงประเทศเดียว แต่มีผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาค และ ระหว่างประเทศ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกประเทศจะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหานี้ การให้ความคุ้มครอง ผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดีนี้ ซึ่งจากความหมายของ “การค้ามนุษย์” ในพิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วย การป้องกัน ปราบปราม และ การลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก โดยในพิธีสาร ดังกล่าว ไม่มีคำนิยามในเรื่องของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในค่านิยมของการค้ามนุษย์แล้ว แสดงให้เห็นถึงแนวทาง หรือ ความชัดเจนขึ้นได้ว่า ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ คือบุคคลที่ถูกนำมาแสวงหาประโยชน์ โดยกลุ่มผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ตามบทบัญญัติ ในปฏิญญาสากล ว่าด้วยหลักความยุติธรรม ขึ้นพื้นฐานสำหรับผู้ตกเป็นเหยื่อของ อาชญากรรมและการใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบ เมื่อ วิเคราะห์ตามหลักของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม ซึ่งทฤษฎีดังกล่าว ได้เน้นหนักไปในแง่มุม อีก ทั้งในพิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และ ลงโทษการค้าบุคคล โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก มิได้ให้ค่านิยมในพิธีสารในเรื่อง การแสวงหาประโยชน์จากการเป็น โสเภณีของผู้อื่นและ การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ โดยพิธีสารดังกล่าวได้อธิบายไว้ด้วยว่า มิได้มีความต้องการที่จะ แทรกแซงระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับระบบ โสเภณีของแต่ละประเทศ การแสวงหา ประโยชน์จากการค้าประเวณี และ การแสวงหาประโยชน์ในทางเพศ โดยการให้ความช่วยเหลือ และคุ้มครองผู้เสียหายนั้น พิธีสารมิได้กำหนดคถ้อยคำการให้ ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหาย เอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ให้รัฐมีอิสระที่จะจัดการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจาก การค้ามนุษย์ ดังกล่าวตามข้ออ้างทางวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจ และ สังคม ของแต่ละประเทศ อย่างเหมาะสม อาทิเช่น การให้คำปรึกษาแนะนำ ข้อมูลทางด้านกฎหมาย การให้ความช่วยเหลือ ทางการแพทย์ จิตใจ สิ่งของ และที่พัก การให้โอกาสในการทำงาน การศึกษา และ การฝึกอบรม การชดเชยความเสียหายที่ได้รับ การให้ที่พักพิงชั่วคราว หรือ ตลอดไปในประเทศปลายทาง รับรองเรื่องความปลอดภัย และ การคุ้มครองช่วยเหลือ ให้ผู้เสียหาย เดินทางกลับอย่างปลอดภัยไม่ ลำบาก และ เป็นไปด้วยความสมัครใจ

ในกรณีศึกษาดังกล่าว หญิงที่ถูกนำไปค้าประเวณีนั้น อาจเป็นไปได้ทั้ง หญิงที่ไม่สมัครใจ ถูกล่อลวง บังคับ จากขบวนการค้ามนุษย์ ให้ไปค้าประเวณียังต่างประเทศ หรือ อาจเป็นไปได้ทั้ง หญิงที่ไปค้าประเวณีจากการสมัครใจ ยินยอม ไปค้าประเวณี ยังต่างประเทศ ดังนั้นแล้วจึงเป็น หน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ภายใน ขอบเขต พิจารณาจากองค์ประกอบ อันมีเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดย องค์ประกอบที่สำคัญในการพิจารณาคัดแยกว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (Innocent Victim)

⁵ ชุติมา สมประสงค์. แนวทางการพัฒนาประสานงานระหว่างองค์กรเพื่อช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตก เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 36.

หรือไม่ มีองค์ประกอบกล่าวคือ ผู้เสียหายดังกล่าวนั้น ถูกกระทำโดยการ จัดหา ซื้อง่าย จำหน่าย พามาจาก ส่งไปยังที่ใด หนองเหนียว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย รับไว้ ถูกกระทำด้วยวิธีการ ข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ท้อจล หลอกหลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ โดยให้เงินหรือผลประโยชน์ อย่างอื่น แก่ผู้ปกครอง หรือ ผู้ดูแล ให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคล ที่ตนดูแล องค์ประกอบประการอื่นๆคือ พิจารณาจากความสมัครใจในเบื้องต้น การเข้าเมืองโดย ถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่ สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญเบื้องต้นที่จะคัดแยกเป็น ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (innocent victim) เพื่อการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูก ดำเนินคดี ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

จากกรณีดังกล่าว วิเคราะห์จากคำนิยามของ “ผู้เสียหาย” ตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ได้ว่า ประเด็นข้อเท็จจริง ผู้เสียหาย จากขบวนการค้ามนุษย์ ได้ถูกหลอกหลวง จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ประกอบกับความต้องการเงิน จากการทำงานยังต่างประเทศจากเหยื่อของการค้ามนุษย์นั้น อันมีความสอดคล้องกันกับ อนุสัญญา สหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ในการให้ ความช่วยเหลือและการคุ้มครองผู้เสียหาย ในคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นขบวนการค้ามนุษย์⁶ ส่งผล ต่อประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อหามาตรการที่ เหมาะสมในการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์

**คำนิยามของ “การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” ตามพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551**

จากคำนิยามของคำว่า “การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ”⁷ หมายถึง การเป็นธุระจัดหา ซื้อง่าย จำหน่าย พามาจาก หรือส่งไปยังที่ใด หนองเหนียวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือ รับไว้ซึ่ง เด็ก ตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 6 (2) นั้น เหยื่อ หรือผู้เสียหาย จึงเป็นเฉพาะเด็กเท่านั้น ส่วน มาตรา 6 (1) เป็นธุระจัดหา ซื้อง่าย จำหน่าย พามา จาก หรือ ส่งไปยังที่ใด หนองเหนียวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือ รับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้

⁶ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 25

⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มาตรา 4

กำลังบังคับ ลักพาตัว ฆ้อฉล หลอกหลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ ซึ่งพิจารณาได้ว่าในส่วนของ มาตรา 6 (1) เป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยการใช้กำลังบังคับ ผู้เสียหาย หรือเหยื่อ เป็นบุคคลใดก็ได้ ส่วนในตอนท้าย มาตรา 6 (2) โดยการให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครอง หรือ ผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการ แสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแลดังจะเห็นได้ว่าเหยื่อ หรือผู้เสียหายคือ เด็กซึ่งมีผู้ปกครอง ดูแลอยู่ จนอาจทำให้บุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้กลุ่มที่ทำการค้ำมนุษย์ทำการแสวงหาประโยชน์ อันมิชอบนั้น การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ ประจำตัว และ สิทธิเท่าเทียมกันและ โอนมิได้ของ บรรดา สมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรม และ สันติภาพในโลกโดยที่การไม่นำพาและการเหยียดหยามต่อสิทธิมนุษยชน⁸ ยังผลให้มีการกระทำ อันป่าเถื่อน ซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรง และ ได้มีการประกาศว่า ปณิธานสูงสุดของสามัญชนได้แก่ ความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลก ด้วยอิสรภาพในการพูด และ ความเชื่อถือ และ อิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัว และ ความต้องการ โดยที่เป็นการจำเป็น อย่างยิ่ง ที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครอง โดยหลักบังคับของกฎหมาย ซึ่งการให้ความ คุ้มครองเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ ควรใช้หลักทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม เป็นการใช้กฎหมายอย่าง เป็นธรรมและมีเหตุผล โดยการดำเนินคดีต่อเหยื่อ ซึ่งเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ใช้หลักของความ เป็นธรรมและวิธีพิจารณาตามกฎหมาย รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองบุคคลตามมาตรฐานขั้นต่ำ ภายใต้อำนาจแห่งเสรีภาพ จากคำนิยามของคำว่าแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบนั้น มีกรณีศึกษา อันเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ได้แก่ กรณีนายหน้าค้ำมนุษย์ไทยและกัมพูชา หลอกหลวงเด็กหญิงชาวไทยและกัมพูชา ไปค้าประเวณี ในร้านคาราโอเกะ ประเทศมาเลเซีย

กรณีศึกษา เมื่อประมาณต้นปี พ.ศ.2546 ได้มีนายเอกชัย (นามสมมติ) นายหน้าค้ำมนุษย์ ชาวไทย และ นายกง (นามสมมติ) นายหน้าค้ำมนุษย์ชาวกัมพูชา ร่วมกันในขบวนการค้ำมนุษย์ โดย ได้มีการติดต่อกัน โดยนายกง ได้ติดต่อเด็กหญิง อายุประมาณ 14-18 ปี ชาวกัมพูชา จำนวน 11 คน จาก ตำบลปอยเปต จังหวัดบันเตียนเมียนเจย ประเทศกัมพูชา โดยนายกง ใช้วิธีการชักชวน เด็กหญิงกลุ่มนี้ไปทำงานค้าขาย ที่กรุงเทพฯ โดยสัญญาว่าจะให้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท ซึ่ง

⁸ ประกอบ ศรีวัจนะ และ ดวงพร คำนูญวัฒน์. ผู้ขายชายตัว. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมมิก, 2536), หน้า 15.

นายกฯ แจ้งว่าจะขอลดค่านายหน้าร้อยละ 50 ของเงินเดือน เป็นระยะเวลา 3 เดือน ทั้งนี้เด็กหญิงทั้งหมดทราบว่า การเดินทางเข้ามาในประเทศไทยครั้งนี้เป็นการหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย และการเดินทางจำเป็นต้องอาศัยวิธีหลบซ่อนถูกส่งมากับรถบรรทุกฝัก ทั้งหมดถูกบังคับให้ซ่อนตัวอยู่ใต้กองสินค้าจำนวนมาก เป็นเวลาหลายชั่วโมง เพื่อพรางสายตาของเจ้าพนักงานตำรวจ ต่อมาเด็กหญิงทั้ง 11 คน ได้ถูกส่งตัวมายัง นายเอกชัย และ นางซัน (นามสมมติ) ภรรยาชาว กัมพูชา ซึ่งได้หลบหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเช่นเดียวกัน โดยนายเอกชัย และ นางซัน ได้เปิดห้องพักในอพาร์ทเมนต์ ในเขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ให้เด็กหญิงกัมพูชา 11 คน พร้อมด้วยเด็กหญิงชาวไทยที่ถูกล่อลวงมา อีก 4 คน รวมเป็น 15 คน

หลังจากที่เด็กหญิงกัมพูชา และ ไทย รวม 15 คน มาพักที่อพาร์ทเมนต์แล้ว ได้มีเอเจนต์ชาว จีนและมาเลเซีย มาดูตัว โดยทั้งหมดถูกสั่งให้ถอดเสื้อผ้าคู่มือตามร่างกายก่อนจะมีการตีราคา เช่น ถ้าเด็กหญิงคนใดมีหน้าท้องลายแสดงว่าผ่านการมีบุตรแล้ว ไม่ใช่สาวบริสุทธิ์ ราคาค่าตัวก็จะต่ำลงด้วย เป็นต้น ต่อมา นายเอกชัย ,นางซัน ได้มีการตกลงราคาค่าตัวเด็กหญิงกับเอเจนต์ ก่อนที่จะมีการรับตัวไป โดยเหยื่อจะถูกส่งไปยังชายแดนไทย-มาเลเซีย ผ่านทาง อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส ทั้งนี้จะมีการแหวะพักชั่วคราวที่โรงแรมบริเวณชายแดน เพื่อรอให้นายหน้าจาก ประเทศมาเลเซีย มาดูตัวและรับตัวข้ามไปยังประเทศมาเลเซีย ในขณะนั้นเด็กหญิงตระหนักดีว่าตนได้กลายเป็นสินค้า และจะถูกแสวงประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ แต่ไม่สามารถหลบหนีออกมาได้ เนื่องจากถูกกักขังตลอดเวลา รวมทั้งมีข้อจำกัดทางภาษาที่ทำให้ไม่สามารถสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือได้ จากนั้นเด็กหญิงซึ่งตกเป็นผู้เสียหายได้ถูกส่งตัวไปยังร้านคาราโอเกะในกรุงเทพมหานคร ลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย และ ถูกบังคับให้ค้าประเวณี ให้แก่ลูกค้าวันละหลายคน อีกทั้งเจ้าของร้านคาราโอเกะยังบังคับให้เสพยาปลุกเช็กส์และทูปตีได้รับความเจ็บปวด ต่อมาเด็กหญิงจำนวน 4 คน ได้หลบหนีออกมาได้โดยผลัดกันตัดเหล็กคัตในห้องนอนระยะเวลาหลายวัน ในที่สุดก็สามารถหลบหนีออกมาได้ โดยการกระโดดลงมาจากตึก 2 ชั้น มาขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานตำรวจประเทศมาเลเซีย

ผลในการดำเนินคดีนี้ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2547 เจ้าพนักงานตำรวจ สามารถจับกุมตัวนางซัน (สัญชาติกัมพูชา) ได้ในคดีความผิดเกี่ยวกับการหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งถือว่าเป็นการประวิงเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมในคดีค้ามนุษย์ โดยรัฐบาลไทยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำตัวผู้เสียหาย ซึ่งเป็นเด็กหญิงกัมพูชา ได้เดินทางกลับไปยังประเทศกัมพูชาแล้วกลับมาให้ปากคำเป็นพยานคดี ในประเทศไทย โดยในคดีนี้ เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2547 นางซัน ถูกศาลพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดฐาน “เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือ พาไปเพื่อการอนาจาร ซึ่งหญิง โดยใช้อุบายหลอกลวง จำคุกกระทงละ 8 ปี จำนวน 5 กระทง รวม 40 ปี ฐานเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เป็นธุระจัดหาไป ล่อไป เพื่อการอนาจารซึ่งหญิงอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี โดยใช้อุบายหลอกลวง จำคุก 10 ปี จำนวน 3 กระทง รวม 30 ปี ฐานพราศผู้เยาว์อายุกว่า 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ไปจากความดูแลของบิดา มารดา เพื่อการอนาจาร จำคุกกระทงละ 5 ปี จำนวน 3 กระทง รวม 15 ปี รวมจำคุก 85 ปี” อย่างไรก็ตาม เมื่อรวมทุกกระทงแล้ว ให้ลงโทษจำคุกจำเลยมีกำหนด 50 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 (3) ส่วนนายเอกชัย และ นางกง (สัญชาติกัมพูชา) หลบหนีการจับกุมไปได้ (ข้อมูลจาก สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์และเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์)

อนึ่งกรณีศึกษา เด็กหญิง ชาวกัมพูชา ได้หลบหนีเข้ามาในราชอาณาจักรไทย โดยได้รับการช่วยเหลือจาก ขบวนการค้ามนุษย์ จากนั้น ได้ถูกนำไปค้าประเวณียังสถานบริการตามที่ต่างๆ บริเวณชายแดนไทย-ประเทศมาเลเซีย เด็กหญิงชาวกัมพูชา ดังกล่าวนั้น ถือได้ว่าเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ ที่ลักลอบดำเนินการจากประเทศต้นทางผ่านไปยังประเทศปลายทาง โดยเด็กหญิงชาวกัมพูชานี้ได้หลบหนีเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาต อันเป็นความผิดตามกฎหมายคนเข้าเมืองรวมทั้ง กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ดังนั้นแล้วพนักงานสอบสวน ก็ไม่อาจดำเนินคดีกับ เด็กหญิงชาวกัมพูชาได้ ตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กระนั้นก็ตามวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดีอันนำไปสู่การให้การเกี่ยวกับคดี ที่เป็นประโยชน์แก่พนักงานสอบสวน ในการนำตัวผู้ร่วมกระทำผิดในขบวนการค้ามนุษย์มาดำเนินคดีตามกฎหมาย

จากกรณีดังกล่าว วิเคราะห์ได้ว่า ประเด็นทางกฎหมาย ประเทศไทยตกอยู่ในสถานะประเทศรับและประเทศทางผ่านกระบวนการติดต่อเด็กหญิงชาวกัมพูชา และเด็กหญิงชาวไทยนั้น ส่วนใหญ่บุคคลที่ติดต่อ จะเป็นบุคคลที่ครอบครัวเด็กหญิงรู้จัก คู่ันเคย โดยผู้กระทำความผิดที่ถูกจับกุมและพิพากษาลงโทษนั้น เป็นเพราะความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ไม่สามารถดำเนินการได้ตามลำพัง การสร้างเครือข่ายในการทำงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญ⁹ อีกทั้งผู้เสียหายในคดีมีทั้งเด็กหญิงชาวกัมพูชา และ เด็กหญิงไทย รวมอยู่ด้วย การให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย โดยเฉพาะเด็กหญิงชาวกัมพูชา ที่จะไม่ถูกดำเนินคดีในความผิดฐาน เข้า หรือ อยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เหตุเนื่องจากการวิเคราะห์จากพยานหลักฐานรวบรวมหลักฐานต่างๆ อันเป็นสิ่งสำคัญในคดีแล้ว ปรากฏว่า เด็กหญิงเหล่านี้ ได้ถูกล่อลวงจากนายหน้าว่าจะให้มาทำงานค้าขาย ที่กรุงเทพฯ แต่ในความเป็นจริง นายหน้า ได้ส่งต่อไปยังเอเยนต์เพื่อส่งให้ไปทำงานค้าประเวณี ในร้านคาราโอเกะ ในประเทศมาเลเซีย อันเกิดจากการไม่สมัครใจของเด็กหญิง ถือได้ว่าผู้เสียหายที่แท้จริง (innocent victim) ควรที่จะได้รับการคุ้มครองไม่ถูกดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ซึ่งการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ อันเป็นการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี ซึ่งถ้าได้กระทำต่อเด็ก แม้จะไม่ใช้วิธีการข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ โดยให้เงิน หรือ ผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ปกครอง หรือ ผู้ดูแล ให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ดูแล

ซึ่งในกรณีดังกล่าว ผู้เสียหายเป็นเด็ก แม้จะไม่ใช้วิธีการดังกล่าวข้างต้น และ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่าเด็กนั้น เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์¹⁰ ดังนั้นในกรณีความผิดในทางอาญา หากต้องมีการดำเนินคดีจะต้องถูกกำหนดคณินยามให้ชัดเจน ภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย กระทำเพื่อวางหลักเกณฑ์ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ แม้ว่าในบทบัญญัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ และในพิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก แม้จะไม่มีกรกล่าวถึงอย่างชัดเจนในเรื่องของการไม่เอาผิดกับผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ก็ตาม แต่การให้

⁹ พัชราวดี แก้วคุณ และ คณะ. การค้าหญิง จากแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนสู่การปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2543), หน้า 45.

¹⁰ มูลนิธิผู้หญิง. การค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชน กับคำนิยามใหม่ของการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ. หน้า 35.

ความคุ้มครองผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ถือเป็นประเด็นสำคัญและเป็นจุดมุ่งหมายหลัก ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

4.3 วิธีการในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 หมวด 4 บัญญัติ เกี่ยวกับการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และหมวด 3 บัญญัติ เกี่ยวกับการอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ และเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่อาจจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองชั่วคราวได้ และตามบันทึกข้อตกลง เรื่องการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนกรณีการค้าเด็กและหญิง พ.ศ. 2546 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ซึ่งการชี้ขาดของพนักงานสอบสวนยังขาดความเป็นเอกภาพ ก่อให้เกิดข้อโต้แย้งในทางปฏิบัติระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน

ดังนั้น เพื่อให้กรอบและความหมายคำว่า “ผู้เสียหาย” จากการค้ามนุษย์เป็นไปในแนวทางเดียวกันและมีเกณฑ์การพิจารณาในการวินิจฉัยสอดคล้องกัน เพื่อประโยชน์ในการ คัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ คณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ แห่งชาติจึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาแนวทางการกำหนดขอบเขตและองค์ประกอบของการเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อของการค้ามนุษย์¹¹ การพิจารณาการเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยพิจารณาจากกฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศไทย ประกอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

การพิจารณาการเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

การพิจารณาว่าบุคคลใดจะเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือไม่ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ โดยบุคคลนั้น จะต้องถูกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ได้แก่ การจัดหา (ไปเลือกเพื่อนหามา จัดให้ได้คนมาไม่ว่ากระทำด้วยวิธีใด ๆ) การซื้อ (เอาเงินตราแลกกับคนไม่ได้หมายความถึงสัญญาซื้อขาย) การขาย (เอาคนไปแลกเงินตรา เอาเงินเขามาโดยยอมตนเข้ารับใช้แรงงานของ

¹¹ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. การค้ามนุษย์ นโยบาย แผน/กฎหมาย และ มาตรการที่เกี่ยวข้อง. (กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, 2547), หน้า 10.

เจ้าของเงินที่เรียกว่า ขายตัวลงเป็นทาส) การจำหน่าย (ขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน โอน เอาออก ซึ่ง แผลงมาจากจ่าย) การพามาจาก (นำไปหรือนำมาโดยมีเส้นทาง และแสดงอาการต่อเนื่องเรื่อยมาถึง ปัจจุบัน พามาจากที่ใดก็ได้ ในหรือนอกราชอาณาจักรก็ได้) การส่งไปยังที่ใด (ทำให้เคลื่อนพ้นจาก ที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อให้ถึงผู้รับหรือเป้าหมาย ด้วยอาการต่าง ๆ เช่น ส่งข้าม ส่งผ่าน ส่งต่อ เคลื่อนออกจากที่ ใช้ตรงกันข้ามกับมา โดยส่งไปยังที่ใดก็ได้ ในหรือนอกราชอาณาจักรก็ได้) หน่วงเหนี่ยว (รั้งตัวไว้ ดึงถ่วงไว้ กักไว้ ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง) กักขัง (บังคับให้อยู่ในสถานที่ อันจำกัด เก็บตัวไว้ในสถานที่อันจำกัด) จัดให้อยู่อาศัย (จัดให้พักพิง พักผ่อน) รั้งไว้ (รับคนที่ผู้อื่น ส่งให้ หรือพาไปสู่ที่พักเพื่อเก็บเข้าที่ หรือเอาเข้าที่)

บุคคลนั้นได้ถูกกระทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ ข่มขู่ (ทำให้กลัว ทำให้เสียขวัญ ทำให้ผู้อื่นต้องกลัวว่าจะเกิดความเสียหายเป็นภัยแก่ตนเอง แก่สกุลแห่งตน หรือแก่ทรัพย์สินของตน เป็นภัยอันใกล้จะถึงและอย่างน้อยร้ายแรงถึงขนาดที่จะพึงกลัว) ใช้กำลังบังคับ (ใช้แรงบังคับ ให้ทำ หรือใช้อำนาจสั่งให้ทำ หรือให้ปฏิบัติ หรือให้จำต้องทำ หรือให้เป็นไปตามความประสงค์ โดยกระทำแก่กายหรือจิตใจ ด้วยแรงกายภาพหรือวิธีอื่นใด เป็นเหตุให้บุคคลอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้)¹² ลักพาตัว (แอบหรือลอบนำคนไปหรือนำคนมา โดยบุคคลนั้นไม่ยินยอม) หน้อ นล (ใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าวเพื่อให้เขาหลงผิด) หลอกลวง (ใช้อุบายทุจริตลวง ให้เข้าใจผิด แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งเพื่อให้บุคคลอื่น เข้าใจผิด) ใช้อำนาจโดยมิชอบ (ใช้อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตามไม่ว่าจะด้วยความ สมัครใจหรือไม่ หรือตามสามารถบันดาลให้เป็นไปตามความประสงค์ การปฏิบัติ การกระทำ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยมิชอบด้วยกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ) โดยให้ เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอม แก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล ซึ่งถ้ากระทำต่อเด็ก แม้จะไม่ใช่ วิธีการดังกล่าวข้างต้น และไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่าเด็กนั้นเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อ ของการค้ำมนุษย์

¹² สมพร พรหมพิตร และ คณะ. กฎหมายค้าประเวณี. (กรุงเทพมหานคร : กองทุนสวัสดิการตำรวจ, 2541), หน้า 47.

บุคคลนั้นถูกกระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ดังนี้ การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี (การได้ประโยชน์จากการค้าประเวณี , การค้าประเวณี หมายความว่า การยอมรับการกระทำชำเรา หรือ การยอมรับการกระทำอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำและผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกันหรือคนละเพศ) การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก (การทำให้เกิดมีขึ้นตามที่ต้องการด้วยอาศัยแรงงานหรือเครื่องจักร หรือโฆษณาให้แพร่หลายซึ่งสิ่งของหรือวัสดุต่าง ๆ ในทางที่ผิดศีลธรรม) การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น (การได้ประโยชน์ทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ) การเอาคนลงเป็นทาส (ทาส หมายถึง บุคคลซึ่งตกอยู่ใต้อำนาจของบุคคลอื่นโดยสิ้นเชิงและจะต้องทำงานให้บุคคลอื่นนั้น คือ การขายคนเพื่อนำไปใช้แรงงาน) การนำคนมาขอตาน (ขอตาน หมายถึง ขอบเงินหรือสิ่งของเลี้ยงชีวิต) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ หมายความว่า การข่มขืนใช้ให้ทำงานหรือบริการ) บริการ หมายถึง การปฏิบัติรับใช้ การให้ความสะดวกต่าง ๆ หรือการปฏิบัติอื่น ๆ ที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความพึงพอใจ โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น โดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ การบังคับด้วยอะไระเพื่อการค้า หรือ การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล (การขูดรีด หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์โดยวิธีบีบบังคับเอา การแสวงหาประโยชน์โดยวิธีบีบบังคับให้อินยอม)

สิ่งควรคำนึงในกรณีพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหาย¹³ ได้แก่ อายุของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ควรสอบถามให้ได้ข้อมูลว่าผู้เสียหายถูกกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ครั้งแรกเมื่อใดเพื่อพิจารณาว่าขณะเกิดเหตุผู้เสียหายอายุเท่าใด เป็นเด็กหรือไม่ การพิจารณาว่าบุคคลใดจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่ จะต้องมียอดทรัพย์ประกอบครบทั้ง 3 ข้อ ตามที่กำหนดไว้ข้างต้น ยกเว้นกรณีผู้เสียหายที่เป็นเด็กไม่ต้องมียอดทรัพย์ครบข้อ 2 ก็ได้

การที่ผู้เสียหายสมัครใจในเบื้องต้น การเข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือการได้รับใบอนุญาตให้ทำงานของคนต่างด้าว มิได้หมายความว่าผู้นั้นจะไม่ใช่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

¹³ ชูติมา สมประสงค์. แนวทางการพัฒนาประสานงานระหว่างองค์กรเพื่อช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์. หน้า 65.

ควรซักถามให้ได้อ้างอิงจริงทั้งหมดว่า มีการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์เกิดขึ้นในภายหลังหรือไม่ ในกรณีที่ข้อเท็จจริงเบื้องต้นยังไม่ชัดเจน อันเนื่องมาจากการสื่อสารทางด้านภาษา การไม่ให้ถ้อยคำ ของบุคคลเจ็บป่วย หรือการอื่นใด จำเป็นต้องใช้เวลาในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม เพื่อให้ทราบว่าคุณคณดังกล่าวเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์หรือไม่

การพิจารณาเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลใดอาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์หรือไม่ อาจพิจารณาจาก อายุ เช่น อายุที่กำลังระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ต้องจัดให้บุคคลนั้นได้ตรวจร่างกาย ทางการแพทย์โดยการตรวจฟัน หรือตรวจร่างกายด้วยวิธีอื่นใด สภาพร่างกายและจิตใจ เช่น มีบาดแผล ร่องรอยการถูกทำร้าย มีอาการตื่นตระหนกหวาดกลัว เศร้าซึม เจ็บป่วย สถานที่ที่ไปพบ เป็นสถานที่ที่มีการค้ำมนุษย์ การอยู่ร่วมกันกับผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ การรับแจ้งหรือการ ขยายผลจากผู้เสียหาย สภาพที่ทำงาน ที่อยู่อาศัย น่าจะมีการกักขัง หน่วงเหนี่ยว ขาดอิสรภาพ ข้อมูลอื่นที่ได้จากการสอบถามแล้วน่าจะเชื่อว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์

การทำสัญญาเพื่อให้เป็นหนี้จำนวนมากจนไม่สามารถทำงานใช้หนี้ได้หมด อาจเป็นการ แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบรูปแบบหนึ่งของการค้ำมนุษย์ โดยการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ำ มนุษย์ให้พิจารณานั้นที่กข้อตกลงระดับชาติ/ระดับภูมิภาคประกอบการดำเนินงานด้วยดังนั้นแล้ว ปรัชญาดั้งเดิมทางอาชญาวิทยา (Classical School of Criminology) ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นตั้งแต่ช่วง ศตวรรษที่ 18 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขกฎหมาย และป้องกันผู้ถูกกล่าวหาจากการพิจารณาคดี อย่างไม่เป็นธรรม และจากการลงโทษอย่างรุนแรงเกินความจำเป็น โดยรัฐ ปรัชญานี้ถือว่าบุคคลมี อิสระในตนเอง (Free will)¹⁴ และการกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นพร้อมความสมัครใจของผู้กระทำ ความผิดเอง อันมีผลในทางปฏิบัติให้ลงโทษทัณฑ์แก่ผู้กระทำความผิดให้พอเหมาะพอสมเพื่อให้ เจ็ดหลาบ ปรัชญานี้จึงยอมรับเรื่องค่านิยมและจริยธรรม เนื่องจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาแล้ว ข้างต้น ปรัชญานี้จึงยึดมั่นในหลักกฎหมายที่ว่า “ไม่มีความผิดไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย” (Nullum Crimen Nulla Poena Sine Lege) ฉะนั้นความผิดทางอาญาจะต้องถูกกำหนดนิยามโดยแจ่ม แจ่มชัดภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันการบัญญัติกฎหมายจะกระทำเพื่อวางหลักเกณฑ์ ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ แม้ว่าในบทบัญญัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติและในพิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วยการป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้า

¹⁴ กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์. “กฎหมายโทษเดิมมีอะไรใหม่,” วารสารอัยการ 19 (เมษายน 2539) : 12.

มนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กจะไม่มีการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในเรื่องของการไม่เอาผิดกับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ก็ตาม แต่การให้ความคุ้มครองผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญและเป็นจุดมุ่งหมายหลักดังจะเห็นได้จากอารัมภบทของพิธีสารฉบับนี้เพราะผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์เป็นผู้ที่ถูกทำละเมิดและเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายและหากไปพิจารณาถึงความเห็นแนะนำของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมสหประชาชาติ ก็จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีการกล่าวถึงการที่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

4.4 การไม่ดำเนินคดีผู้เสียหาย

โดยทั่วไป ความผิดทางเพศที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์หรือเพศหญิง มักจะเกิดจากการถูกบังคับ ล่อลวง ชักจูง แนะนำ โดยผู้เสียหายหาได้รู้ถึงผลกระทบที่จะตามมาในภายหลังไม่ ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายสามารถรอดพ้นจากการกระทำดังกล่าวความทรงจำในอดีตที่ตนถูกกระทำย่อมฝังอยู่ในจิตใจของผู้เสียหายตลอดเวลา¹⁵ และพบว่าบุคคลที่เป็นตัวการที่กระทำการดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ผู้เสียหายใกล้ชิดหรือมอบความไว้วางใจให้ ซึ่งในกรณีที่ต้องดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าวพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้น คือ

1. กรณีที่ผู้เสียหายไม่ยอมให้การ ในกรณีที่บุคคลผู้ใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา จะต้องถูกดำเนินคดีด้วย องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้นจะต้องอธิบายและทำความเข้าใจกับผู้เสียหายถึงประโยชน์ของการให้การหรือให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ จะช่วยยับยั้งป้องกัน และปราบปรามมิให้บุคคลนั้นหรือบุคคลอื่นกระทำการกับบุคคลใด เช่นเดียวกับผู้เสียหายอีก

2. กรณีที่ผู้เสียหายไม่ยอมอธิบายถึงเหตุการณ์ที่ตนถูกกระทำ อันอาจกระทบต่อความรู้สึกทางจิตใจ ขณะที่ผู้เสียหายให้การหรือให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ควรจะมีการบันทึกข้อเท็จจริงโดยละเอียดทุกขั้นตอน โดยมีนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือบุคคลที่ผู้เสียหายร้องขอหรือไว้วางใจ ร่วมในการรับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวด้วย และหากกรณีที่จำเป็นต้องมีการส่งผู้เสียหายไปให้บุคคลอื่นหรือองค์กรอื่นช่วยเหลือและมีความจำเป็นต้องทราบข้อเท็จจริง ก็ให้ส่งบันทึกข้อเท็จจริงดังกล่าวแทนการซักถาม เว้นแต่ข้อเท็จจริงที่องค์กรอื่น หรือ

¹⁵ คำพูน บุญทวี. แม่เล่า แมงดาอาโกโก้และโสเภณีเด็ก. (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริ้นติ้ง, 2542), หน้า 36.

บุคคลอื่นต้องการจะทราบไม่ปรากฏในบันทึกข้อเท็จจริง ก็ให้ซักถามผู้เสียหายได้ โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบของผู้เสียหายเป็นสำคัญ

3. กรณีที่ผู้เสียหายต้องการกลับไปยังภูมิลำเนาของผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกราชอาณาจักร องค์การที่มีหน้าที่ดูแลหรือรับผู้เสียหายไว้ ควรคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้เสียหาย รวมทั้งปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้เสียหายเป็นสำคัญ โดยต้องแน่ใจว่าผู้เสียหายจะได้รับการดูแลและคุ้มครองจากบุคคลหรือองค์การนั้นอย่างแท้จริง รวมทั้งสอดส่องและติดตามว่าผู้เสียหายได้รับการปฏิบัติจากบุคคลหรือองค์การดังกล่าวอย่างไรด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไป หากพบว่าเมื่อทำการฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจและผ่านขั้นตอนการสืบพยานล่วงหน้าต่อศาลแล้ว ก็ส่งผู้เสียหายไปให้บุคคลหรือองค์การอื่น โดยไม่คำนึงว่าผู้เสียหายจะได้รับการปฏิบัติจากบุคคลอื่นหรือองค์การอื่นอย่างไร เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครอง ดูแล และได้รับการปฏิบัติที่ดีจากองค์การหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง มาตรการดังกล่าวอาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เสียหายมีทัศนคติที่ดีขึ้นและยินยอมให้ความร่วมมือในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย และควรนำผู้เสียหายเข้าสู่ขั้นตอนการสืบพยานล่วงหน้าโดยมิชักช้า เนื่องจากหากปล่อยให้เวลาผ่านไปอาจจะไม่สามารถติดตามผู้เสียหายได้ หรือทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถจํารายละเอียดของการถูกกระทำได้ หรืออาจมีบุคคลอื่นมายุ่งวุ่นวายกับผู้เสียหายไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม อันอาจทำให้ผู้เสียหายไม่อยากให้ความร่วมมือ ก่อให้เกิดผลเสียต่อการดำเนินคดีกับขบวนการคุ้มครองผู้เสียหายได้

บทบาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยพนักงานสอบสวน ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด โดยห้ามมิให้พนักงานสอบสวน ดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ห้ามดำเนินคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ปลอม หรือ ใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม ห้ามดำเนินคดีในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี และ ห้ามดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว เว้นแต่พนักงานสอบสวนจะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 อีกทั้ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้กำหนดระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในลักษณะ 5 บทที่ 8 เรื่องการขอสืบพยานไว้ก่อนฟ้องคดี ข้อ 3 แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีคุ้มครองผู้เสียหาย โดยมิได้มีการระบุเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี ซึ่งมีเพียงการระบุในส่วนปฏิบัติต่อผู้เสียหาย

กล่าวคือ เมื่อช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ออกมาแล้ว ให้รีบสอบสวนปากคำไว้เป็นพยานและประสานกับพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาล ให้มีการสืบพยานไว้ก่อนฟ้องคดีโดยทันที แม้ว่าการสอบสวนยังไม่แล้วเสร็จก็ตาม ทั้งนี้ให้ดำเนินการกับผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ในฐานะเหยื่อ หรือ ผู้เสียหาย มากกว่าจะดำเนินการในฐานะผู้กระทำผิด และ คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเหยื่อเป็นหลัก¹⁶ และ หากผู้เสียหายเป็นบุคคลต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยโดยถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมายและตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ หรือ บุคคลที่มีได้มีสัญชาติไทย แต่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ให้นำประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาดำเนินการ¹⁷ และให้ดำเนินการสอบสวนปากคำเบื้องต้น การสืบสวนสอบสวน และการสืบพยานในศาล จะต้องรีบดำเนินการให้เสร็จโดยเร็ว และส่งหญิงหรือเด็กต่างด้าวนั้นกลับประเทศต้นทางทันที หากมีความจำเป็นต้องกักตัวหญิง หรือ เด็กไว้ระยะหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการติดตามผู้กระทำผิดมาลงโทษ ก็สามารถกระทำได้ แต่ต้องรีบดำเนินการโดยไม่ชักช้า โดยให้หญิงหรือเด็กต่างด้าวนั้น อยู่ในความดูแลของสถานแรกรับ หรือ สถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ หรือ สถานสงเคราะห์ของเอกชนที่กรมประชาสงเคราะห์รับรอง¹⁸

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 เนื่องจาก พนักงานสอบสวนไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้เสียหายตาม มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ โดยไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนของพนักงานสอบสวนผู้ปฏิบัติงานโดยตรง มีเพียงแนวทางการปฏิบัติที่ได้ระบุในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในลักษณะ 5 บทที่ 8 ข้อ 3 เท่านั้น ซึ่งยังไม่มีมีการปรับปรุง แก้ไข ให้มีความทันต่อภาวะการณ์ของโลกปัจจุบัน ซึ่งขบวนการค้ามนุษย์ ได้มีการวิวัฒนาการการกระทำผิด ให้มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ส่งผลให้พนักงานสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีการค้ามนุษย์ ยากลำบากมากขึ้นทำให้การนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายมีความยากลำบากมากขึ้นเช่นเดียวกัน

¹⁶ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 5 บทที่ 8 ข้อ 3.2

¹⁷ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 5 บทที่ 8 ข้อ 3.4

¹⁸ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 5 บทที่ 8 ข้อ 3.4.6

ดังนั้นแล้วผู้เสียหายควรได้รับการคุ้มครองที่จะไม่ถูกดำเนินคดี เนื่องจากเหตุผลประการสำคัญคือหากดำเนินคดีผู้เสียหายแล้ว การสอบสวนเพื่อเชื่อมโยงถึงพยานหลักฐานในคดีค้ำมนุษย์สามารถกระทำได้อย่างขึ้น เพราะผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือในการให้การต่อพนักงานสอบสวนในการนำตัวผู้กระทำความผิดในขบวนการค้ำมนุษย์มาดำเนินคดี เนื่องจากผู้เสียหายยังเกิดความเกรงกลัวในอิทธิพล ของกลุ่มผู้กระทำความผิดในการข่มขู่ ให้หวาดกลัวว่าจะทำอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย หรือ ทรัพย์สิน ของผู้เสียหาย หรือ ผู้ใกล้ชิด หรือ คนในครอบครัวของผู้เสียหายเอง บังคับขู่เข็ญ เพื่อให้การเป็นประโยชน์แก่กลุ่มขบวนการผู้กระทำความผิด ไม่กล้าให้ข้อมูลความจริงแก่พนักงานสอบสวน อีกทั้งหากผู้เสียหายถูกพนักงานสอบสวน ดำเนินคดีในความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ตามประมวลกฎหมาย ในความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานปลอม หรือ ใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม ดำเนินคดีในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี และ ดำเนินคดีตาม กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว แล้วนั้นย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อตัวผู้เสียหาย ที่จะรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ หรือ ต่อพนักงานสอบสวนในการซ้ำเติมให้เกิดความบอบช้ำทั้งทางด้านร่างกาย และ จิตใจ ของผู้เสียหาย ตลอดจนซ้ำเติมผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้ประกาศใช้โดยเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ ได้ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนซึ่งตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้ง ผู้ชาย ผู้หญิง หรือเด็ก ซึ่งมีได้จำกัดอยู่เฉพาะเพียงผู้หญิงและเด็กเท่านั้นที่เป็นเหยื่อหรือผู้เสียหาย ซึ่งประการสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ ได้มีการกำหนดคำนิยามของคำว่า “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับ “การค้ามนุษย์” โดยพฤติการณ์ในการจัดหา ขนส่ง ส่งต่อ ให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อนั้นน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ทำงานกันอย่างมีระบบและมีเครือข่ายโยงใยในหลายภาคส่วนของสังคม ส่วนการกระทำหรือวิธีการของผู้กระทำความผิดที่ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกในรูปแบบของการใช้กำลังหรือเสมือนใช้กำลังต่อบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อหรืออาศัยโอกาสที่เสียเปรียบของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ เช่น บุคคลที่เป็นผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัย ชนกลุ่มน้อย เด็กหรือผู้หญิง จนอาจทำให้บุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้กลุ่มที่ทำการค้ามนุษย์ทำการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบนั้น ความยินยอมดังกล่าวก็ไม่อาจทำให้การกระทำหลุดพ้นจากความหมายของการค้ามนุษย์ไปได้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มิได้มีการระบุไว้ให้ชัดเจนเกี่ยวกับคำนิยามของ คำว่า “ผู้เสียหาย” ซึ่งหากพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ มาตรา 6 ดังนั้นแล้วหากได้มีการพิจารณาในประเด็นการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 จึงเป็นปัญหาว่าห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐานเข้ามา ออกไป หรืออยู่ในราชอาณาจักร ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ฐานปลอมหรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม เป็นต้น โดยหากพิจารณาแล้วพบว่า

ผู้เสียหาย ซึ่งตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้กำหนดคำนิยามไว้นั้น พนักงานสอบสวนจึงถูกห้ามมิให้ดำเนินคดีกับผู้เสียหาย ทั้งกรณีของผู้เสียหายที่รับรู้ ยินยอม หรือเป็นบุคคลซึ่งมีส่วนร่วมในการค้ามนุษย์ก็ตาม อาทิเช่น หญิงโสเภณีจากต่างชาติได้ลักลอบหรือร่วมกับขบวนการค้ามนุษย์จากต่างชาติลักลอบเข้ามาขายบริการในประเทศไทย ซึ่งหญิงเหล่านี้ทราบอยู่แล้วว่าการกระทำดังกล่าวผิดกฎหมายในประเทศ หรือกรณีแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาขายแรงงานในไทย ซึ่งแรงงานต่างด้าวที่รู้อยู่แล้วว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แต่พนักงานสอบสวนก็ไม่อาจดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านั้นได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

เพื่อให้กรอบและความหมายคำว่า “ผู้เสียหาย” จากการค้ามนุษย์เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และมีเกณฑ์การพิจารณาในการวินิจฉัยสอดคล้องกัน เพื่อประโยชน์ในการ คัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ อาจเป็นไปได้ทั้งผู้ชาย ผู้หญิง หรือเด็ก ซึ่งมีได้จำกัดอยู่เฉพาะเพียง ผู้หญิง และ เด็ก เท่านั้น ที่เป็นเหยื่อ หรือ ผู้เสียหาย ตามที่ได้ระบุไว้ใน พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิง และ เด็ก พ.ศ.2540 เท่านั้น โดยในพิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และการลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ข้อ 3 (a) ได้บัญญัติเกี่ยวกับความหมายของ การค้ามนุษย์ ไว้ ซึ่งจากพฤติการณ์ในการจัดหา ขนส่ง ส่งต่อ ให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อนั้น น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ทำงานกันอย่างมีระบบและมีเครือข่ายโยงใยในหลายภาคส่วนของสังคม ส่วนการกระทำหรือวิธีการของผู้กระทำความผิดที่ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกในรูปแบบของการใช้กำลังหรือเสมือนใช้กำลังต่อบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อหรืออาศัยโอกาสเสียเปรียบของผู้ตกเป็นเหยื่อ เมื่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มิได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “ผู้เสียหาย” แล้วนั้น อีกทั้งมิได้มีการกำหนดประเภทของผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยการห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหาย ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ผู้เสียหายที่แท้จริง (Innocent Victim) เท่านั้นที่ควรได้รับการคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 หลักของการคุ้มครองผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ คือการแยกให้ได้ว่าผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์คือผู้เสียหาย ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด

ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ยอมเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำอันเป็นการค้ำมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็ความเสียหายทางร่างกายหรือจิตใจ จึงต้องเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นมาโดยเฉพาะสำหรับช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ เมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายอาญาเกิดขึ้น ผู้กระทำผิดต้องถูกดำเนินคดีภายใต้ระบบการลงโทษที่เป็นทางการของรัฐ ซึ่งดำเนินการโดยอำนาจรัฐ ล้วนแต่เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย เช่น การสืบสวน การสอบสวน การจับกุมผู้ต้องหาและการฟ้องร้องเพื่อให้มีการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมในศาลจะยุติลงเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องหรือศาลได้มีคำพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป หากว่าเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษเพราะปรากฏว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามกฎหมาย จำเลยก็ต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายได้บัญญัติเอาไว้ นั่น เช่น ถูกลงโทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือศาลอาจใช้วิธีการรอกการลงโทษโดยการกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติจำเลยหรือไม่ก็ได้

ที่ผ่านมาผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์นอกจากตกเป็น “วัตถุแห่งการกระทำความผิด” หรือ “เหยื่อ” ของการกระทำความผิดแล้ว ผู้เสียหายในคดีดังกล่าวยังต้องตกเป็น “วัตถุแห่งการกระทำของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” อีกด้วย กล่าวคือ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มิได้คำนึงถึงความเสียหายและความเดือดร้อนที่ผู้เสียหายได้รับ จึงมิได้ปฏิบัติต่อผู้เสียหายอย่างเห็นอกเห็นใจ มุ่งแต่เพียงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในทางคดี หรือวัตถุประสงค์ขององค์กร สิทธิของผู้เสียหายจึงถูกละเลย ไม่ได้รับการคุ้มครอง หลายกรณีถูกละเมิด ความยุติธรรมที่ผู้เสียหายมุ่งหวังจะได้รับจึงเป็นความยุติธรรมที่ต้องแลกมาด้วยความเจ็บปวด และ อับอาย จึงเป็นความยุติธรรมที่ละเลยสิทธิของผู้เสียหายหรือผู้ตกเป็นเหยื่อจากขบวนการค้ำมนุษย์ และกระทบต่อ “ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์” ดังนั้น บ่อยครั้ง ที่ผู้เสียหายเลือกที่จะไม่นำคดีขึ้นสู่ศาลเพราะหวั่นวิตกต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญด้วยเหตุผลว่า กระบวนการยุติธรรมควรบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายในคดีอาญาและตระหนักว่าหากปราศจากความร่วมมือของผู้เสียหายและพยานแล้วกระบวนการยุติธรรมก็ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ซึ่งบ่อยครั้งที่บุคคลเหล่านี้จะได้รับการปฏิเสธจากระบบงานยุติธรรม ด้วยเหตุผลต่างๆ อีกทั้งผู้เสียหายจากขบวนการค้ำมนุษย์ดังกล่าว เกิดความอับอาย เกรงกลัวต่อผู้มีอิทธิพลในขบวนการค้ำมนุษย์ ดังนั้น

กฎหมายจึงถูกบัญญัติขึ้นด้วยความจำเป็นเพื่อเป็นการให้การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้แน่ใจว่ารัฐกระทำสิ่งที่เป็นไปได้ทั้งหมดภายใต้ข้อจำกัดของวิธีการที่เป็นไปได้ในการบริการแก่เหยื่อผู้ถูกค้าและพยานในคดีอาญา โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ เพื่อกำหนดรูปแบบสำหรับการบัญญัติกฎหมายของรัฐ

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มิได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “ผู้เสียหาย” ไว้ อีกทั้งห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวตามที่ได้รับความผิดไว้ ซึ่งผู้เสียหายที่แท้จริง (Innocent Victim) อันเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อที่ถูกหลอกลวง ไม่รู้เห็นหรือไม่เต็มใจกับการค้ามนุษย์เท่านั้นที่ควรได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 อันเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี ส่วนผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่รู้เห็นเต็มใจ มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์นั้น ไม่ควรได้รับการคุ้มครอง ดังนั้นแล้วพระราชบัญญัติดังกล่าวควรได้มีการให้คำนิยามของ “ผู้เสียหาย” เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ให้ชัดเจน

2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ดังกล่าว ควรได้มีการกำหนดประเภทของผู้เสียหายให้ชัดเจน เพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติเดียวกันในการบังคับใช้กฎหมายของ พนักงานสอบสวน

3. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรได้มีการแก้ไข เพิ่มเติมระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ในส่วนของการคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดีเพื่อให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เนื่องจากปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีเพียงระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 5 บทที่ 8 ข้อ 3 เรื่องการขอสืบพยานไว้ก่อนฟ้องคดี เกี่ยวกับการปฏิบัติกรณีการค้ามนุษย์ ซึ่งระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีดังกล่าว กำหนดให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในการสืบพยานไว้ก่อน จากนั้นเมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ให้ส่งผู้เสียหายกลับประเทศต้นทาง โดยให้นำ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 (ปัจจุบันถูกยกเลิกไปแล้ว) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 และ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาใช้บังคับเพียงเท่านั้น โดยยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 แล้ว แต่ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีดังกล่าวนั้น ยังมีให้มี

การปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติดังกล่าว เนื่องจากขบวนการค้ามนุษย์ในปัจจุบันได้ดำเนินการในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ กระทำคามผิดแบบซับซ้อน ทำให้ยากต่อการหาพยานหลักฐานในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย

4. ควรกำหนดแนวปฏิบัติ ระเบียบปฏิบัติ หรือ บันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างกระทรวงยุติธรรม กับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เกี่ยวกับวิธีการประสานงาน เพื่อเป็นแนวทางให้พนักงานสอบสวน ที่ประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ แต่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี และ กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ได้มีกระบวนการขออนุญาตต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อดำเนินคดีกับผู้เสียหายดังกล่าวอย่างชัดเจน ทั้งนี้ควรให้มีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหาย ให้สอดคล้องกับแนวคิดการคุ้มครองสิทธิของเหยื่อและบทบาทในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด ของพนักงานสอบสวน ได้อย่างเหมาะสม

5. ควรกำหนดให้การชดเชยค่าเสียหายเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาในคดีการค้ามนุษย์ โดยที่ผู้เสียหายในคดี ไม่จำเป็นต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกต่างหาก รวมถึงมาตรการอื่นในการที่ทำให้ผู้กระทำความผิดชดเชยแก่ผู้เสียหายในคดีการค้ามนุษย์ อาทิ การใช้มาตรการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีการค้ามนุษย์ โดยบังคับเอาจากทรัพย์สินของขบวนการค้ามนุษย์ ที่ถูกยึดหรือริบทรัพย์สิน

6. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีการค้ามนุษย์ อย่างมีประสิทธิภาพ ในฐานะผู้มีวิชาชีพเฉพาะ

7. ควร มีการจัดตั้ง หรือ ส่งเสริมให้องค์กรเอกชน หรือ มูลนิธิในการจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายและครอบครัว ในคดีการค้ามนุษย์โดยเฉพาะ โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ ตลอดจนจัดตั้งองค์กรเพื่อประสานงานกับองค์กรต่างประเทศ เพื่อการประสานงานให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีการค้ามนุษย์ อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤตยา อาชวนิจกุล. โสเภณีชาวเขาและชนกลุ่มน้อยกับขบวนการค้าหญิงในประเทศไทยและ

ข้ามชาติ, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. กฎหมายโสเภณีมีอะไรใหม่. วารสารอัยการ 19 (เมษายน 2539) : 12.

กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับพิเศษในวาระเกษียณอายุราชการ),

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540.

คณิง ฉาไชย . กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

คำพูน บุญทวี. แม่เล่า แมงดา อาโกโก้ และ โสเภณีเด็ก, กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริ้นติ้ง, 2542.

จรัญ โฆษณานันท์. นิติปรัชญา, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

ชัยรัตน์ สักดีโกศล. การฟอกเงิน: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย

การต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ชนกพล สกตผลวงเขตต์. การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีของหญิงและเด็ก : ศึกษาอนุสัญญา

ระหว่างประเทศและเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ, วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ชุติมา สมประสงค์. แนวทางการพัฒนาประสานงานระหว่างองค์กรเพื่อช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตกเป็น

เหยื่อการค้ามนุษย์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

โชติรส โชคสวัสดิ์. มาตรการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ตามพิธีสารเพิ่มเติมว่าด้วยการ

ป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ผลกระทบต่อการที่

ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าเป็นภาคี, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

- ทรงพล พันธุ์วิชาติกุล. ความผิดฐานค้ามนุษย์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 และ ผลกระทบหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคี, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ธัญญลักษณ์ เบ็ญจะมโน. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันปราบปรามการค้าหญิงและเด็กในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.
- นิรันดร์ เสียมทอง. การแจ้งข้อหาในคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- พัชรกิติยาภา, พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้า. การคุ้มครองชีวิตและสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม. ในการประชุมทางวิชาการนานาชาติว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม ครั้งที่ 13, 23 สิงหาคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยโตเกียว เมืองมิโตะ ประเทศญี่ปุ่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522. พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551. พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้าบุคคลโดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร. พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก. พัฒนาสังคมและสวัสดิการ, กรม. สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก. บันทึกข้อตกลงภายในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์, กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2551. พัฒนาสังคมและสวัสดิการ, กรม. สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก. อนุสัญญาและพิธีสารเกี่ยวกับการค้ามนุษย์, กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2551. ประกอบ ศรีวัจนะและดวงพร คำบุญวัฒน์. ผู้ขายชายตัว, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมมิก, 2536. ประยุทธ์ แก้วภักดี. การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544. พัชราวดี แก้วคุณ และ คณะ. การค้าหญิงจากแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนสู่การปฏิบัติ, กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2543. มุลนิธิผู้หญิง. การค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชน กับค่านิยมใหม่ของการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ, กรุงเทพมหานคร : องค์การสากลต่อต้านความเป็นทาสและมูลนิธิผู้หญิง, 2546.

รุ่งโรจน์ แจ่มพิทยากรณ์. **มาตรการพิเศษในการรวบรวมพยานหลักฐานคดีค้ามนุษย์กรณีแสวงหาประโยชน์ทางเพศ**, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

วิชา มหาคุณ. ผู้พิพากษากับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ. **ตุลพาห** (มีนาคม-เมษายน 2520) : 54.

วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์. **ผู้เสียหายในคดีอาญา การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมไทย**, วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

วันชัย รุจนวงศ์ และ คณะ. **กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทยเฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา**, กรุงเทพมหานคร : สถาบันกฎหมายอาญา, 2543.

วันวิสาข์ สิริันทวินดิ. **ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กเพื่อบริการทางเพศ : กรณีศึกษากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประเทศในภูมิภาคแม่น้ำโขง**, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ศิริพร สะโครบานเนค, ญัฐยา บุญภักดี และ ชุตติมา จันทธีโร. **การค้าหญิง : ภาวะวิสัยสังคมไทย**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้หญิง, 2540.

สมพร พรหมหิตาธร และ คณะ. **กฎหมายค้าประเวณี**, กรุงเทพมหานคร : กองทุนสวัสดิการกรมตำรวจ, 2541.

สุดสงวน สุธีสร. **อาชญาวิทยา**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

อรรณพ ชูบำรุง. **ว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน, 2538.

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000.

อัญชลี ฉายสุวรรณ. **การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา**, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ภาษาอังกฤษ

Alan Norrie. Crime. **Reason and History : A Critical Introduction to Criminal Law** , London :
Dublin Round Hall, 1993.

Amy O' Neill Richard. **International Trafficking of Women to the united States :
A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime,**
San Francisco : U.S.Department of State, 2000.

Andrew Osborne. **Squalid Road That Leads to Belgium Children Are Being Lured from
Poverty to Horror in the Heart of Europe,** London : Sweet & Maxwell, 2001.

Convention on the Rights of the Child 1989.

Council of Europe Committee of Ministers (Recommendation No. R (85) 11) of The
Committee of Ministers to The Member States on The Position of The Victim in the
Framework of Criminal Law and Procedure. Preamble, para.

4.<[http://www,cie,fr/cm/ta/rec/1995/85r11.htm](http://www.cie.fr/cm/ta/rec/1995/85r11.htm)>

Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985.

Elaine Pearson. **Human Trafficking Human Right Redefining Victim Protection,**
London : Anti-Slavery International, 2002.

Emilio C. Viano. **Critical Issues Victimology International Perspectives,**
New York : Jessica Kingsley, 1992.

Hermann Mannheim , **Comparative Criminology,** London : Routledge & Kegan Paul, 1965.

Protocol to Prevent , Suppress and Punish Trafficking Persons , Especially Women and
Children.2000.

Sue Tutus Reid. **Crime and Criminology,** New York : Macmillan, 2000.

T.J.Mcintyre and Sinead McMullan. **Criminal Law,** London : Dublin Round Hall, 2001.

United Nations, A Framework for Addressing Human Traffick in Cambodia.

United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000.

United Nations General Assembly. Declaration of Basic Principles of Justice for
Victims of Crime and Abuse of Power .UN.DocA/RES/40/34 (November 1985)

United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention Center For
International Crime Prevention (UNODCCP), Handbook on Justice for Victims on
the Use and Application of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims
of Crime and Abuse of Power

Vernon Fox. **Introduction to Correction**, New Jersey : Prentice- Hall, 1972.

Victim and Witness Protection Act of 1982

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติ

ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

พ.ศ. ๒๕๕๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑

เป็นปีที่ ๖๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์จากการค้า ประเพณีการผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอตาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้าหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการชุกcriดบุคคล ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

“การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ” หมายความว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการ โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น โดยขู่เจ็ญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้

“องค์กรอาชญากรรม” หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งมีการจัดโครงสร้างโดยสมคบกัน ตั้งแต่สามคนขึ้นไปไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง และไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างที่ชัดเจนมีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างแน่นอนหรือมีความต่อเนื่องของสมาชิกภาพหรือไม่ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐานที่มีอัตราโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดอันมิชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และให้หมายความรวมถึงข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือนสามัญระดับสาม ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มิคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้ประธานศาลฎีกา และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

ให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อบังคับ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อบังคับประธานศาลฎีกา กฎกระทรวงและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๖ ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้ อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จาก บุคคลที่ตนดูแล หรือ

(๒) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยว กักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็กผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์

มาตรา ๗ ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิด ฐานค้ำมนุษย์

(๑) สนับสนุนการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์
(๒) อุปการะโดยให้ทรัพย์สิน จัดหาที่ประชุมหรือที่พำนักให้แก่ผู้กระทำความผิด ฐานค้ำมนุษย์

(๓) ช่วยเหลือด้วยประการใดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์พ้นจากการถูก จับกุม

(๔) เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้กระทำความผิด ฐานค้ำมนุษย์เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ถูกลงโทษ

(๕) ชักชวน ชี้นำ หรือติดต่อบุคคลให้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์

มาตรา ๘ ผู้ใดเตรียมเพื่อกระทำความผิดตามมาตรา ๖ ต้องระวางโทษหนึ่งใน สามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๙ ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดตาม มาตรา ๖ ต้องระวางโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าผู้ที่สมคบกันกระทำความผิดคนหนึ่งคนใด ได้ลงมือกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกันผู้ร่วมสมคบด้วยกันทุกคนต้องระวางโทษตามที่ได้บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นอีกกระทงหนึ่งด้วย

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้นต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้มีการสมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา ๑๐ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๖ ได้กระทำโดยร่วมกันตั้งแต่สามคนขึ้นไปหรือโดยสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม ต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ถึงหนึ่ง

ในกรณีที่สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมได้กระทำความผิดตามมาตรา ๖ สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมทุกคนที่เป็นสมาชิกอยู่ในขณะที่กระทำความผิด และรู้เห็นหรือยินยอมกับการกระทำความผิดดังกล่าว ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นแม้จะมีได้เป็นผู้กระทำความผิดนั้นเอง

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำเพื่อให้ผู้เสียหายที่ถูกพาเข้ามาหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรตกอยู่ในอำนาจของผู้อื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๑๑ ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๖ นอกราชอาณาจักร ผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยให้นำมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒ ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ โดยแสดงตนเป็นเจ้าของพนักงานและกระทำการเป็นเจ้าพนักงาน โดยตนเองมิได้เป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่กระทำการนั้น ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๑๓ ผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าพนักงาน หรือกรรมการองค์กรต่างๆ

ตามรัฐธรรมนูญ กระทบความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

กรรมการ กรรมการ ปกค. อนุกรรมการ สมาชิกของคณะทำงาน และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดกระทบความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เสียเอง ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๑๔ ให้ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

หมวด ๒

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

มาตรา ๑๕ ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ปคม.” ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการ ปกค. เป็นรองประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คนซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดฟื้นฟู และการประสานงานระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ไม่น้อยกว่าเจ็ดปี ด้านละหนึ่งคน โดยต้องเป็นภาคเอกชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นกรรมการ และมีปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเลขานุการ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

มาตรา ๑๖ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(๒) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือ โครงสร้างของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๓) กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(๔) กำหนดแนวทางและกำกับดูแลการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตลอดจนการให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(๕) สั่งการและกำกับดูแลให้มีการศึกษาวิจัยและจัดทำข้อมูลแบบบูรณาการเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(๖) วางระเบียบเกี่ยวกับการจดทะเบียนองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมขององค์กรดังกล่าว

(๗) วางระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงินการเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุน

(๘) วางระเบียบเกี่ยวกับการรายงานสถานะการเงินและการจัดการกองทุนเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๙) สั่งการและกำกับดูแลการดำเนินงานของคณะกรรมการ ปกค.

(๑๐) ดำเนินการตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา ๑๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) นายกรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องหรือไม่สุจริตต่อหน้าที่หรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) ขาดการประชุมสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร

มาตรา ๑๕ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกันเป็นกรรมการแทน เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลือไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งก็ได้ และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้วแต่ยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

มาตรา ๒๑ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีหนึ่งเสียงในการลงคะแนนถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด คณะกรรมการต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละสามครั้ง

มาตรา ๒๒ ให้มีคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ปกค.” ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนแปดคนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการป้องกัน การ

ปราบปราม การบำบัดฟื้นฟูและการประสานงานระหว่างประเทศเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ไม่น้อยกว่าเจ็ดปี ด้านละสองคน โดยต้องเป็นภาคเอกชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง เป็นกรรมการ และมีรองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการ โดยอาจแต่งตั้งจากข้าราชการหรือภาคเอกชนก็ได้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

มาตรา ๒๓ ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาสังคมให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(๒) จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนงานและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(๓) จัดให้มีและกำกับการดำเนินการตามโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(๔) จัดให้มีการรายงานผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เสนอต่อคณะกรรมการ

(๕) ติดตามและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ การให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เสนอต่อคณะกรรมการ

(๖) กำหนดหลักเกณฑ์และอนุมัติการใช้เงินและทรัพย์สินของกองทุนตามมาตรา ๔๔ (๔)

(๗) จัดทำและกำกับแผนปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องและพันธกรณีระหว่างประเทศ

(๘) ดำเนินการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๒๔ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมของคณะกรรมการ ปกค. โดยอนุโลม

คณะกรรมการ ปกค. ต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละหกครั้ง

มาตรา ๒๕ คณะกรรมการและคณะกรรมการ ปกค. จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการและคณะกรรมการ ปกค. มอบหมายก็ได้

ให้นำมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานโดยอนุโลม

มาตรา ๒๖ ให้สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการและคณะกรรมการ ปกค. โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ปฏิบัติงานธุรการทั่วไปของคณะกรรมการและคณะกรรมการ ปกค.
 - (๒) เป็นศูนย์กลางในการประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้
 - (๓) จัดระบบงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งช่วยเหลือเหยี่ยวาและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายให้มีประสิทธิภาพ
 - (๔) จัดให้มีการรวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งจัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
 - (๕) จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศและการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
 - (๖) ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการและคณะกรรมการ ปกค. หรือตามที่คณะกรรมการและคณะกรรมการ ปกค. มอบหมาย
- ให้สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดงบประมาณและบุคลากรให้เพียงพอและเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง

หมวด ๓

อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๒๗ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดฐาน ค้ำมนุษย์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) มีหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐาน
- (๒) ตรวจสอบบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐาน ค้ำมนุษย์เมื่อผู้นั้นยินยอม แต่ถ้าผู้นั้นเป็นหญิงจะต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ

(๓) ตรวจสอบยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีพยานหลักฐาน หรือบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐาน ค้ำมนุษย์อยู่ในยานพาหนะนั้น

(๔) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจสอบ ยึด หรืออายัด เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีพยานหลักฐานในการ ค้ำมนุษย์ หรือเพื่อพบและช่วยบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐาน ค้ำมนุษย์ และหากเน้นซักว่าจะเอาหมายค้นมาได้ พยานหลักฐานนั้นอาจถูกโยกย้าย ซ่อนเร้น หรือทำลายไปเสียก่อน หรือบุคคลนั้นอาจถูกประทุษร้าย โยกย้าย หรือซ่อนเร้น

ในการใช้อำนาจตาม (๔) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้นและรายงานเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้ รวมทั้งผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป ตลอดจนจัดทำสำเนารายงานดังกล่าวไว้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งมอบสำเนารายงานนั้นไว้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องดำรงตำแหน่งนายอำเภอหรือรองผู้กำกับการตำรวจขึ้นไป หรือเป็นข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับเจ็ดขึ้นไป ทั้งนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนารายงานเหตุผลและผลการตรวจค้น บัญชีพยานหลักฐานหรือบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐาน ค้ำมนุษย์และบัญชีทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ต่อศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้นหรือศาลอาญา ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน

ในการดำเนินการตาม (๒) และ (๓) พนักงานเจ้าหน้าที่อาจสั่งให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำแทนได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่ผู้นั้นไม่ได้

มาตรา ๒๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการคุ้มครองและเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานคุ้มครอง พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวได้แต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง ทั้งนี้ ให้รายงานให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องให้การคุ้มครองบุคคลซึ่งอาจจะเป็นผู้เสียหายเกินกว่ากำหนดเวลาในวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งอนุญาต ทั้งนี้ ศาลจะอนุญาตได้ไม่เกินเจ็ดวัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขใดๆ ไว้ด้วยก็ได้

การจัดให้บุคคลซึ่งอาจจะเป็นผู้เสียหายอยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวตามมาตรานี้ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในสถานที่อันสมควรซึ่งมิใช่ห้องขังหรือสถานคุมขัง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ให้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนโดยเคร่งครัด

มาตรา ๓๐ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสารสนเทศอื่นใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานคุ้มครอง พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับอนุมัติเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาซึ่งเอกสาร หรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับประธานศาลฎีกา

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็น ดังต่อไปนี้

(๑) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดฐานคุ้มครอง
(๒) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานคุ้มครองจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(๓) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามคำสั่งดังกล่าวให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

ในการดำเนินการตามคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจร้องขอให้บุคคลใดช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียดผลการดำเนินการนั้น และให้ส่งบันทึกนั้นไปยังศาลที่มีคำสั่งโดยเร็ว

บรรดาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีความผิดฐานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๓๑ ก่อนฟ้องคดีต่อศาล ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พนักงานอัยการโดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากพนักงานสอบสวนจะนำผู้เสียหายหรือพยานบุคคลมาขึ้นคำร้องต่อศาล โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าได้มีการกระทำความผิดและเหตุแห่งความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบพยานไว้โดยพลันก็ได้

ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานบุคคลจะให้การต่อศาลเอง เมื่อผู้เสียหายหรือพยานบุคคลแจ้งแก่พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลโดยไม่ชักช้า

ให้ศาลสืบพยานทันทีที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ในกรณีนี้ หากผู้มีส่วนได้เสียในคดีคนใดยื่นคำร้องต่อศาลแถลงเหตุผลและความจำเป็นขอถามค้านหรือตั้งทนายความถามค้านเมื่อเห็นสมควรก็ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตได้ และให้นำความในมาตรา ๒๓๖ ทวิ วรรคสาม และวรรคสี่แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าต่อมามีการฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยในการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในหมวด ๑ ก็ให้รับฟังพยานดังกล่าวในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้

มาตรา ๓๒ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๔

การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

มาตรา ๓๓ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พักการรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้เสียหาย การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่างทางเพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ ประเพณี วัฒนธรรมของผู้เสียหาย การแจ้งสิทธิของผู้เสียหายที่พึงได้รับการคุ้มครองในแต่ละขั้นตอนทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการช่วยเหลือ ตลอดจนขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการช่วยเหลือในแต่ละขั้นตอน และต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายก่อนด้วย

การให้ความช่วยเหลือตามวรรคหนึ่ง อาจจัดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายได้รับการดูแลในสถานแรกรับตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี สถานแรกรับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือสถานสงเคราะห์อื่นของรัฐหรือเอกชนก็ได้

มาตรา ๓๔ เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้เสียหาย ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย

มาตรา ๓๕ ในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิและประสงค์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายตามที่ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

การเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

คำพิพากษาในส่วนที่เรียกค่าสินไหมทดแทน ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญาและในกรณีที่ศาลสั่งให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษา และให้อธิบดีกรมบังคับคดีมีหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาในกรณีนี้ด้วย

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง และการบังคับคดีตามวรรคสามมิให้เรียกค่าธรรมเนียม และให้นำความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาบังคับใช้โดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๖ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายระหว่างที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าบุคคลนั้นจะพำนักอยู่ ณ ที่ใด ไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการดำเนินคดี ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายด้วย

ในกรณีที่ผู้เสียหายจะให้การหรือเบิกความเป็นพยานในความผิดฐานค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

ถ้าผู้เสียหายต้องเดินทางกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนา หรือถ้าบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายอาศัยอยู่ในประเทศอื่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานในประเทศนั้นๆ ไม่ว่าจะป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน และไม่ว่าจะกระทำผ่านสถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศนั้นๆ หรือไม่ก็ตาม เพื่อให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายและบุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่องในประเทศนั้น

มาตรา ๓๗ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การเรียกร้องสิทธิของผู้เสียหาย พนักงานเจ้าหน้าที่อาจดำเนินการให้มีการผ่อนผันให้ผู้เสียหายนั้นอยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราว และได้รับอนุญาตให้ทำงานเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายได้ ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมเป็นหลัก

มาตรา ๓๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๓๗ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวผู้เสียหายซึ่งเป็นคนต่างด้าวกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาโดยไม่ชักช้า เว้นแต่บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือเป็นผู้ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีหลักฐานเอกสารตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรหรือกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของบุคคลนั้น

มาตรา ๓๕ ในกรณีที่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ในต่างประเทศ หากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีสัญชาติไทยจริงหรือไม่ หากบุคคลนั้นเป็นผู้มีสัญชาติไทยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่จำเป็นเพื่อให้บุคคลนั้นเดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่ชักช้า และให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้นั้น

ในกรณีที่ผู้เสียหายในต่างประเทศเป็นคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือเป็นผู้ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและก่อนออกนอกราชอาณาจักร สถานะของการได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่เป็นการชั่วคราวยังไม่สิ้นสุด เมื่อได้ตรวจพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความถูกต้องของผู้เสียหายที่ถือเอกสารแล้ว หากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เสียหายนั้นเดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้นั้น และให้ได้รับการพิจารณาให้อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปได้ตามสถานะและระยะเวลาที่เป็นอยู่เดิมก่อนออกไปนอกราชอาณาจักร

ในกรณีที่ผู้เสียหายในต่างประเทศเป็นคนต่างด้าวและไม่มีเอกสารประจำตัว แต่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้ที่มีหรือเคยมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร โดยถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อได้ตรวจพิสูจน์สถานะของการมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรของผู้นั้นแล้ว หากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เสียหายนั้นเดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้นั้นและให้ได้รับการพิจารณาให้อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปได้ตามสถานะและระยะเวลาที่เป็นอยู่เดิมก่อนออกไปนอกราชอาณาจักร

มาตรา ๔๐ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับสถานการณ์ จำนวนคดี การดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการดำเนินงานในอนาคตเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เสนอต่อคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๔๑ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐานเข้ามา ออกไปหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานฐานปลอมหรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตามหรือรับเร้าบุคคลเพื่อค้าประเวณีและการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี หรือความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

หมวด ๕

กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

มาตรา ๔๒ ให้จัดตั้งกองทุนในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรียกว่า “กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารกองทุน ประกอบด้วย

- (๑) เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้
- (๒) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- (๓) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรืออุทิศให้
- (๔) เงินที่ได้รับจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
- (๕) ดอกผลและผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน
- (๖) เงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินของกองทุนหรือที่ได้จากการจัดหารายได้
- (๗) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๔๓ เงินและดอกผลที่กองทุนได้รับตามมาตรา ๔๒ ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๔๔ เงินและทรัพย์สินของกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการ ดังต่อไปนี้

- (๑) การช่วยเหลือผู้เสียหายตามมาตรา ๓๓
- (๒) การคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๓๖
- (๓) การช่วยเหลือผู้เสียหายในต่างประเทศให้เดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่ตามมาตรา ๓๕
- (๔) การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด
- (๕) การบริหารกองทุน

มาตรา ๔๕ ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนสามคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนจากภาคเอกชนจำนวนสองคนซึ่งเกี่ยวข้องกับงานด้านพัฒนาสังคม ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านป้องกันและ

ปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือด้านการเงิน เป็นกรรมการ และให้รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๔๖ ให้นำมาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมของคณะกรรมการบริหารกองทุน และการแต่งตั้งคณะกรรมการของคณะกรรมการบริหารกองทุนโดยอนุโลม

มาตรา ๔๗ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๔
- (๒) บริหารกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
- (๓) รายงานสถานะการเงินและการจัดการกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๔๘ การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๔๙ ให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน จำนวนห้าคนประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการเงิน การสังคมสงเคราะห์ และการประเมินผลด้านละหนึ่งคนและให้รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้นำมาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการประชุมของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน โดยอนุโลม

มาตรา ๕๐ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน
- (๒) รายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ

(๓) เรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาประเมินผล

มาตรา ๕๑ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบและรับรองภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินทำรายงานผลการสอบและรับรองบัญชีและการเงินของกองทุนเสนอต่อคณะกรรมการภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี เพื่อให้คณะกรรมการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

รายงานผลการสอบบัญชีตามวรรคสอง ให้รัฐมนตรีเสนอต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทราบและจัดให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

หมวด ๖

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๒ ผู้ใดกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำแก่บุคคลอายุเกินสิบห้าปี แต่ไม่ถึงสิบแปดปีต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกปีถึงสิบสองปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถึงสองแสนสี่หมื่นบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำแก่บุคคลอายุไม่ถึงสิบห้าปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่แปดปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนหกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท

มาตรา ๕๓ นิติบุคคลใดกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น บุคคลดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกปีถึงสิบสองปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถึงสองแสนสี่หมื่นบาท

มาตรา ๕๔ ผู้ใดขัดขวางการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องร้อง หรือการดำเนินคดี ความผิดฐานค้ำมนุษย์ เพื่อมิให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถ้าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้เสียหายหรือ พยานเพื่อจูงใจให้ผู้นั้นไม่ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไป ศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือไม่ให้ ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ ในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หลอกลวง หรือกระทำการอันมิชอบ ประการอื่นเพื่อมิให้ผู้เสียหายหรือพยานไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงาน อัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ผู้นั้นให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ อันเป็นเท็จ หรือไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ ในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้

(๓) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ เอาไปเสีย แก้ไข เปลี่ยนแปลง ปกปิด หรือซ่อนเร้น เอกสารหรือพยานหลักฐานใดๆ หรือปลอม ทำ หรือใช้เอกสาร หรือพยานหลักฐานใดๆ อันเป็นเท็จในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่กรรมการ กรรมการ ปกค. อนุกรรมการ สมาชิกของคณะทำงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน หรือเรียก รับ หรือ ยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการ กระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือ

(๕) ใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อ กรรมการ กรรมการ ปกค. อนุกรรมการ สมาชิกของคณะทำงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัตินี้หรือเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน เพื่อ จูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๕ ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับ ไม่เกินหนึ่งแสนบาท เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในการปฏิบัติตามหน้าที่หรือกฎหมาย

(๑) รู้ว่ามีการณ์ยื่นคำขอเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๓๐ แล้วเปิดเผยแก่บุคคลที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องให้รู้ว่ามีหรือจะมีการยื่นคำขอเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสาร หรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้นั้นยื่นคำขอสูญเสียโอกาสที่จะได้มาซึ่งเอกสาร หรือข้อมูลข่าวสารนั้น หรือ

(๒) รู้หรือได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามมาตรา ๓๐ แล้วเปิดเผยแก่บุคคลที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องให้รู้เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

มาตรา ๕๖ ผู้ใดกระทำการหรือจัดให้มีการกระทำการดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) บันทึกรูปภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงหรือสิ่งอื่นที่สามารถแสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ทั้งนี้ ไม่ว่าขั้นตอนใดๆ

(๒) โฆษณาหรือเผยแพร่ข้อความ ซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่ทำให้บุคคลอื่นรู้จักชื่อตัว ชื่อสกุลของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์หรือบุคคลในครอบครัวผู้เสียหายนั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยสื่อสารสนเทศประเภทใด

(๓) โฆษณาหรือเผยแพร่ข้อความ ภาพหรือเสียง ไม่ว่าโดยสื่อสารสนเทศประเภทใด เปิดเผยประวัติ สถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำที่ผู้กระทำจำต้องกระทำเพื่อประโยชน์ของทางราชการในการคุ้มครองหรือช่วยเหลือผู้เสียหาย หรือผู้เสียหายยินยอมโดยบริสุทธิ์ใจ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๗ ให้โอนเงินทุนสงเคราะห์เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ว่าด้วยการดำเนินงานและการใช้จ่ายเงินสำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาเป็นทุนประเดิมแก่กองทุนตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๐ ยังมิได้กำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลที่มิได้จำกัดแต่เฉพาะหญิงและเด็กและกระทำด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การนำบุคคลเข้ามาค้าประเวณีในหรือส่งไปค้านอกราชอาณาจักร บังคับใช้แรงงานบริการหรือขอทาน บังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการ

แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบประการอื่น ซึ่งในปัจจุบันได้กระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงสมควรกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำดังกล่าวเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาและพิธีสารจัดตั้งกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งปรับปรุงการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายให้เหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	พันตำรวจตรี กัมปนาท ณ วิชัย	
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 24 กันยายน 2519	
สำเร็จการศึกษา	ปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต จาก โรงเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่น 52 ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยศรีปทุม ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม) จาก สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)	
ประวัติการรับราชการ	ปี พ.ศ.2542	รับราชการประจำ สภ.เมืองชลบุรี ตำแหน่ง รองสารวัตร ป้องกันปราบปราม
	ปี พ.ศ.2544	รับราชการประจำ สภ.เมืองชลบุรี ตำแหน่ง พนักงาน สอบสวน
	ปี พ.ศ.2546	รับราชการประจำหน่วยบริการทางหลวงหมายเลข 7 (มอเตอร์เวย์) ตำแหน่ง พนักงานสอบสวน
	ปี พ.ศ.2548	รับราชการประจำกองบังคับการปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตำแหน่ง พนักงานสอบสวน จนถึงปัจจุบัน

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย